Rezümékötet

TANULÁS- ÉS TANÍTÁSMÓDSZERTANI-TUDÁSTECHNOLÓGIAI SZEKCIÓ

Szent István Egyetem

XXX. JUBILEUMI OTDK

Pedagógiai Kar

Szarvas 2011

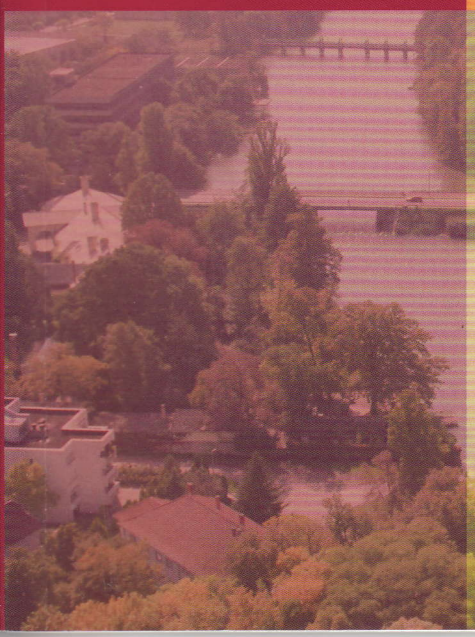

Összességében a kiosztott díjak száma az előadott dolgozatok arányában a következőképpen alakult: 2003-ban 35,2%, 2005-ben 44,3%, 2007-ben 33,0%, 2009-ben 33,7% volt.

Az intézmények részvétele egyenletesnek mondható, összesen 2003 és 2009 között 119 intézményből nyújtottak be pályaművet a hallgatók.

Reméljük, hogy e tudományterület iránti folyamatos érdeklődést bizonyítja majd a szarvasi rendezésű XXX. Jubileumi · OTDK Tanulás- és Tanításmódszertani – Tudástechnológiai Szekció konferenciája is.

Dr. Virágné dr. Horváth Erzsébet
ügyvezető elnök

I.
ALKALMAZOTT PEDAGÓGIAI TAGOZAT

Kooperatív tanulás, a szociális kompetencia fejlesztése a kooperatív módszerrel

Fodor Krisztina – Földi Brigitta – Tóth Judit Éva
Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar, Kecskemét

Témavezetők:
Dr. Steklács János főiskolai tanár
Dr. Pap-Szigeti Róbert főiskolai adjunktus

Dolgozatunk témájaként azért választottuk a koopertív tanítást, mert a magyar közoktatásban még nem olyan széles körben alkalmazott ez a módszer, pedig „jótékony hatásait" már rendkívül sok neves ember bizonyította. Ezzel a módszerrel nemcsak a kognitív tudást alapozzuk meg, hanem fejlesztjük a szociális készségeket is.

Dolgozatunk fő célja, hogy újabb bizonyítást nyerjünk arról, hogy a kooperatív tanítás során rövid idő alatt jelentős mértékben fejleszthető a tanulók szociális kompetenciája. A pályán dolgozó pedagógusoknak sok fejtörést okoz a kompetenciaalapú oktatás alkalmazása, sokan próbálják megtalálni a saját és osztályuk számára legalkalmasabb módszereket. Ezzel a dolgozattal szeretnénk felhívni a figyelmet arra, hogy a kooperatív tanítást alkalmazva ez a bonyolultnak és nehézkesnek tűnő feladat egyszerűen és mindenki számára élvezhető módon megoldható.

Dolgozatunkban bemutatjuk a kooperativitás elméletét, alapelveit, a csoportkialakítás és a módszerek alkalmazásának sokszínűségét. Az egyes metódusok felhasználásának sokszínűségét is megismerheti az olvasó. Elméleti és tapasztalati úton is (gyakorlatunk pontos dokumentálásával) bizonyítjuk, hogy a kooperatív módszert alkalmazva fejleszthető a szociális kompetencia.

Gyakorlatunk során azt tapasztaltuk, hogy sokat segítettünk a pályán dolgozó pedagógusoknak abban, hogy a szakkönyvi leírások helyett a gyakorlatban is megmutattuk a kooperativitás lényegi elemeit. Reméljük minél többen tudják majd hasznosítani az általunk összefoglalt módszereket, tapasztalatokat.

Mit eszünk – Mit együnk? – Az egészséges táplálkozás témakör feldolgozása projektekkel az általános iskola 3. osztályában

Gyulai Fanni – Szalai Tímea Edit
Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar, Kecskemét

Témavezető:
Lesku Katalin főiskolai tanársegéd

A 3. osztályos természetismeret tananyagot nagyobb részt a zöldségekkel, gyümölcsökkel, gabonafélékkel foglalkozó ismeretek alkotják, amelyek megfelelő szintű elsajátítása kiemelten fontos a tanulók számára. A legszűkebb környezetükben azt tapasztaljuk, hogy szüleink, rokonaink, ismerőseink, barátaink mind-mind rohannak, egyre kevesebb idejük jut mindenre, a megfelelő táplálkozásra sem figyelnek, korunk civilizációs betegségében szenvednek. Ahhoz, hogy gyermekeink egészséges felnőtté váljanak, ki kell alakítanunk bennük a megfelelő, változatos és egészséges táplálkozás iránti igényt. Ezt a tevékenységet akkor mondhatjuk eredményesnek, ha a folyamat során a gyermekek tapasztalataira, élményeire, ismereteire építünk.

Mint leendő tanítók fontosnak éreztük azt, hogy megtudjuk, milyen szerepet tölt be a gyermekek életében az étkezés, mennyire vannak tisztában a helyes étkezés szokásaival, a mennyiségekkel és a minőséggel.

Eddigi tapasztalataink alapján azt feltételezzük, hogy a választott gyakorlati helyünkön, a kiskunfélegyházi Darvas József Általános Iskola és Egységes Pedagógiai Szakszolgálat 3. a osztályos tanulói nem rendelkeznek megfelelő tudással az egészséges táplálkozásról.

Hipotéziseinket kérdőív segítségével és az ebben a témakörben egy általunk készített projekt-tervvel, valamint annak gyakorlati megvalósításával próbáljuk rendszerezni.

Feltételezéseink szerint a várható eredmény a következő: a gyermekek nem tudják mennyi az ajánlott napi étkezések száma, milyen a kiegyensúlyozott étrend, miből mennyit ehetnek (táplálékpiramis), mennyi a napi folyadékfogyasztás elfogadott mennyisége.

A projekt megvalósítása, feldolgozása sok más tantárgy ismeretanyagát, módszereit felhasználja.

A projekt indítása előtt a gyerekek A piramis titkai című rajzfilmet nézik meg. A projekt feldolgozása folyamán a gyermekek feladata és célja, hogy a megszerzett ismeretek felhasználásával nyissák meg a VITAMIN büfét, ahol nemcsak egészséges ételeket ehetnek az oda betérők, hanem arra is választ kaphatnak, hogyan és miért kell egészségesen táplálkozni.

„Élj egészségesen!" Projektoktatás a Kecskeméti Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményben

Halász Nikolett – Süki Regina
Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar, Kecskemét

Témavezető:
Lesku Katalin főiskolai tanársegéd

Tudományos diákköri munkánkban olvashatnak a sajátos nevelési igényű gyermekekről, a projektpedagógiáról, az egészséges életmódról, az általunk összeállított projektről, ill. tapasztalatainkról, élményeinkről.

A tudományos munkánkkal a célunk az volt, hogy választ kapjunk arra, hogyan alkalmazható a projektpedagógia módszere a sajátos nevelési igényű tanulóknál. Erre választ, az általunk összeállított projekt megvalósítása során kerestünk.

Azért választottuk az egészség témakört, mert nap mint nap találkozhatunk vele. „Élj egészségesen!" „Táplálkozz egészségesen!" – hallhatjuk a rádióban, televízióban, s olvashatjuk az újságokban. Valóban nagyon fontos lenne, hogy így tegyünk, de az emberek többsége mégsem ennek megfelelően cselekszik. A társadalom nagy része gyorséttermekbe jár étkezni, nem törődve azzal, hogy ott egészségtelen ételeket fogyaszt.

Úgy gondoljuk, hogy a gyermekeket időben kell rászoktatni az egészséges táplálkozásra. Így nemcsak magának tesz jót, hanem családjának is, hiszen amit a gyermek hall az iskolában, azt otthon továbbadja, felhívja szülei figyelmét arra, hogy milyen ételek szerepeljenek a családi étrendlistán.

A projektpedagógia lényege szerintünk az, hogy egy témát minden oldalról megközelítsünk, adott problémákra megkeressük a választ. Az a véleményünk, hogy így több információ sajítható el, mint a hagyományos oktatás keretein belül. Ez be is igazolódott a projektmunkánk megvalósítása során.

Projektünket, ahogy már említettük, egy gyógypedagógiai intézményben valósítottuk meg, egy olyan osztályban, ahová 9 tanulásban akadályozott gyermek jár.

Célunk a projekttel az volt, hogy a diákokkal megismertessük az egészséges, ill. egészségtelen ételeket, felhívjuk a figyelmüket arra, hogy attól, hogy valamelyik étel nem számít egészségesnek, még lehet belőle fogyasztani. Hiszen az ember akkor étkezik helyesen, ha minden ételt eszik, csak a megfelelő mértékben.

A tranzakcióanalízis a pedagógiában

Horváth Mariann
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Piliscsaba

Témavezető:
Dr. Szőke-Milinte Enikő egyetemi docens

Tanulmányomban azt vizsgálom, hogy milyen összefüggések mutathatók ki a tanár személyiségtípusa és játszmázási szokásai között. Ennek megállapítására a tranzakcióanalízis elméletét hívom segítségül, amit külföldön már hosszú ideje eredményesen alkalmaznak az iskolai problémák kezelésében.

A dolgozatban először magát az elméleti hátteret írtam le. A strukturális énállapot-modellt, a Szülői, a Gyermeki és a Felnőtt énállapotokat is jellemeztem; valamint az egyes énállapotok és a tranzakciók kapcsolódására példákat hoztam. A továbbiakban kitértem a játszmák felépítésére, valamint a motívumok szerepére. A drámai szerepek ismertetése után a felsorakoztatott elméleti részeket az iskolai kommunikációra vetítettem ki.

A leírásokat követően a tranzakcióanalízis gyakorlati alkalmazhatóságát részleteztem, melyek a kutatási céljaimnak is tekinthetők. A hipotéziseim a tanár személyiségtípusára és a játszmák kapcsolatára vonatkoznak. Többféle csoportosítás ismert a szakirodalomban, én az Eysenck-féle tipológiát választottam. Ennek egyrészt az volt az oka, hogy az Eysenk által megfogalmazott faktorok, elsősorban a stabilitás-labilitás és az extroverzió-introverzió dimenziói szoros kapcsolatban állnak az eredményes iskolai kommunikációval. Másrészt egy sztenderdizált teszt volt a segítségemre a hipotézisvizsgálatnál. Ezen kérdéssor alapján és az általam felállított szempontoknak megfelelően készítettem el vizsgálati eszközt, melyet a dolgozatban részletesen bemutattam.

A tanulmány végén az eredményeket úgy összesítettem, hogy az egymáshoz kapcsolódó hipotézisek szerint rendeztem. Az értékelés során konkrét példákban szignifikáns különbségek mutatkoztak, így számszerű adatokkal is kimutatható, hogy az stabil extrovertált, a stabil introvertált, a labilis extrovertált és a labilis introvertált személyiségek melyik drámai szerepet vagy szerepeket vállalják magukra.

Egy többféleképp intelligens osztály

Kovács Júlia
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet, Pécs

Témavezető:
Dezső Renáta Anna egyetemi tanársegéd

A dolgozat célja a Howard Gardner amerikai pszichológus által kidolgozott többszörös intelligenciák elmélete gyakorlati megnyilvánulásának megfigyelése egy általános iskola első osztályában. Gardner szerint minden ember többféle intelligenciával rendelkezik. Dolgozatomban az általa leírt nyolcféle intelligencia tanórai mozgósítását kutatom: a verbális-nyelvit, a matematikai-logikait, a térbelit, a testi-kinesztéziást, a zeneit, az interperszonálist, az intraperszonálist és a környezetit. Vizsgálatomban ismertetem, hogy a látott órai feladatok mely intelligenciákat fejlesztik leginkább, és ezek mennyire állnak párhuzamban a gyerekek intelligenciaprofiljának erősségeivel.

A diákok intelligenciaprofilját az iskolai dokumentáció (egy diagnosztikus fejlődésvizsgáló rendszer felmérése; a tanulói személylapok) és tanulói interjúk segítségével térképeztem fel. A tanórákat nyílt résztvevő megfigyeléssel követtem végig.

A diagnosztikus fejlődésvizsgáló rendszer (DIFER) adatai alapján a diákok intelligencia erősségeinek feltárásában a verbális-nyelvi intelligencia vált erőssé, a tanulói személylapok és az interjú eredményeiben a térbeli és a testi-kinesztéziás (mozgásos) intelligenciák domináltak. A megfigyelt tanórákon látott feladatok átfedést mutattak a tanulók intelligencia erősségeivel, mivel leginkább a fent említett három intelligencia aktivizálását segítették elő. Megállapítható, hogy a látogatott általános iskola első osztályában több intelligencia mozgósítására törekedtek a pedagógusok, mivel itt még az elemi képességek fejlesztése hangsúlyosabb. Az eredményekből felismerhetőek az iskola által elvárt és preferált intelligenciák.

Ez a felmérés egy longitudinális vizsgálat első eredményeit tartalmazza. Kutatási kérdésem, hogy hosszú távon a felsőbb évfolyamokon láthatóvá válnak-e az egyes intelligenciák aktivizálásának változásai. Ebből lehet következtetni arra, hogy az iskola az évek során mennyire veszi figyelembe a diákjai intelligenciaprofilját, így az intézmény által létrehozott tanulási folyamat mennyiben épít a diákok személyiségére, tulajdonságaira.

Környezeti nevelés lehetősége az alsó tagozatban egy nemzetközi projekt (BEAGLE) tükrében

Oszvald Éva
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Szeged

Témavezető:
Fűzné dr. Kószó Mária főiskolai docens

Dolgozatom fő célja, hogy felhívjam az emberek, de legfőképpen a pedagógusok figyelmét a környezeti nevelés jelentőségére, hasznosságára és bemutassam ennek egy lehetséges eszközét, a BEAGLE nemzetközi projektet. Valamint egy olyan tanulmány elkészítése volt a célom, amely útmutatót adhat a pedagógusoknak a környezeti nevelésre a projekttel való közelebbről megismerkedés által valamint tantervbe építési ötleteket nyújt. E projekt által a tanárok a környezettudatos életmód felé terelhetik a gyermekeket.

Meglátásom szerint a pedagógusok többsége fél a terepi munkától, inkább az iskola négy fala között hajtják végre az 1993. évi LXXIX. törvény 48.§ (3) bekezdésében megfogalmazott a környezeti nevelésre vonatkozó kötelezettségeket, azaz hogy minden gyermek részt vehessen egy környezetei nevelési programban. Félnek kipróbálni a számukra ismeretlen technikákat, ragaszkodnak a megszokott formákhoz. Abban az esetben, ha megismerkednének a BEAGLE projekttel, és részt vennének a projekt magyar munkatársai által szervezett továbbképzésen, akkor bátrabban választanák az új, élményszerű oktatási módszereket. Fogódzókat kapnának, hogy ne csak a természetismeret órákon jelenjen meg a környezeti nevelés, illetve hogy ne csak hagyományos módon történjen az oktatás, hanem a természetben, terepi munka során jussanak hozzá új ismeretekhez. Néhány ilyen ötlet, tanács bemutatásával próbálom szemléltetni ennek a projektnek az eredményességét, nemcsak nemzetközi szempontból, hanem a gyerekek kompetenciaalapú oktatására nézve is. Ez olyan projekt, amely közelebb hozhatja a természetet a tanárral, a tanárt diákkal és a diákot a természettel.

Kutatásom eredményeképp bemutatom, hogy e projekt a nemzetközi vonatkozása mellett milyen pozitív hatást gyakorol a gyermekek természethez fűződő viszonyára, ezzel egy időben több kulcskompetenciát mozgósítva.

A Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Kar hallgatóinak tanulási motivációi

Őri Ivett
Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Kar, Jászberény

Témavezető:
Dr. Varró Bernadett adjunktus

Dolgozatom témájaként a motiváció vizsgálatát választottam, azon belül is a Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Kar hallgatóinak a tanulási motivációinak a vizsgálatát.

A motiváció nemcsak a szükségleteink kielégítéséért felelős, hanem a gyermekek és a felnőtt korú tanulók tanulási késztetéseit befolyásolja, erősíti. A mai világban elengedhetetlen a tanulás motiváltsága, szorgalmazása. A motiváció nélkül a személyiség nem tudna megfelelő erőfeszítéseket tenni az adott cél megszerzésért. A motiváció az, ami befolyásolja a személyt céljai elérésének egy olyan késztetésére, amely nem okoz kárt a másik személyben. Motiváció nélkül nincs sikerélmény.

A dolgozat célja egy olyan vizsgálat eredményeinek közzététele, amely feltérképezi a hallgatók véleményét az intézmény, a szak választásáról, arról, hogy milyen ismeretek és kilátások reményében döntöttek az intézmény mellett. A vizsgálat foglalkozik továbbá azzal, hogy mennyire motiváltak a hallgatók a jó eredmények elérésében, illetve mi akadályozza őket annak teljesítésében. A vizsgálat kíváncsi arra is, hogy a végzős hallgatók motivációi megváltoztak-e tanulmányaik során, a végzés előtt hogyan látják a három-négy évvel korábban választott intézményük, szakjuk alkalmazhatóságát.

A dolgozat tartalmaz egy empirikus kutatást, amely a Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Kar hallgatói között méri fel írásos kikérdezés formájában az intézmény és az adott szak motivációs okait, a diploma hasznosíthatóságával kapcsolatos elvárásaikat, elképzeléseiket.

A kreativitás felértékelődése – a projektszemléletű (felső)oktatás

Rósa Gábor
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gépészmérnöki Kar, Budapest

Témavezetők:
Dr. habil Kálmán Anikó egyetemi docens
Dr. Molnár György egyetemi adjunktus

A dolgozat a (felső)oktatás elkerülhetetlen evolúciójával kapcsolatban kínál választ a „Miért? Mit? Mivel? Hogyan?" kérdésekre.

Az első fejezetben („Miért?") bemutatom: a szakadékot a pályakezdő diplomások készségei és a versenyszféra elvárásai között, a magyarországi felsőfokú oklevelek inflálódását és az EU-s munkaerőpiaci trendeket.

A második fejezet („Mit"?) az egyik lehetséges válasz, a – kreativitás központú – projektszemléletű oktatás, bevezetésének és alkalmazásának szükségszerűségéről, illetve hat kiemelt céljáról szól. Ez a 6 cél:

- a diákok vállaljanak felelősséget a döntéseikért;
- az órákon javuljon a hallgatók részvételi aránya;
- a tantárgyak iránt nőjön az érdeklődés;
- a diákok váljanak az órák aktív résztvevőivé;
- a hallgatók önként vállaljanak projektfeladatokat és azok kidolgozása során mélyítsék el a szakmai ismereteiket;
- az értékelési rendszer ösztönözze és tükrözze a kreatív problémamegoldó képességet.

A harmadik fejezetben („Mivel?") a kreativitás-, a motiváció- és az emlékezetkutatás néhány kísérleti eredményét, valamint a vezeték nélküli kommunikációs technológia egyik legújabb fejlesztését ismertetem.

A dolgozat utolsó fejezetében („Hogyan?") a 6 kiemelt cél megvalósításához kínálok – rövid időn belül, elhanyagolható költséggel megvalósítható – eszközöket. Ezek az eszközök a következők: egy általam fejlesztett program a hallgatói aktivitás növeléséhez, egy új értékélésirendszer-modell és az említett pszichológiai kutatások eredményein alapuló módszertani javaslatcsomag.

A matematika szerepe a közgazdaságtan oktatásában

Szekeres Tünde
Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Témavezető:
Czapné dr. Makó Zita adjunktus

Végzett gazdaságismeret-matematika szakos tanárként lehetőségem volt Abonyban óraadóként dolgozni a 2009/2010-es tanévben mint közgazdaságtan tanár a Kinizsi Pál Gimnázium és Szakközépiskolában. A tanév folyamán egyre jobban körvonalazódott bennem, hogy a matematika tantárgy tanítása, tanulása nélkül a közgazdaságtan oktatása, kapcsolatainak feltárása szinte lehetetlen.

A tanulás folyamatában nemcsak a közgazdaságtan órákat tanító tanárnak kell szerepet játszania, hanem kapcsolatot kell teremteni a matematika és a közgazdaságtan között. Láttatni, érvényesíteni kell azt, hogy a matematika a „kiszolgáló" szerepét tölti be a gazdasági tárgyak oktatásában.

Személyes kapcsolataim alapján tudom, hogy sok erőfeszítést igényel, ha valaki mélyebb matematikai ismeretek nélkül tanít közgazdaságtant. Számomra ez nem okozott gondot, hiszen szakpáron tanultam, láttam, saját magam fedeztem fel a kapcsolatot a két tudományág között.

A gazdaságismeret oktatása során a diák megtanulja a definíciókat, függvényeket, szerkezeti ábrákat, megérti a számítási feladatokat, kapcsolatokat fedez fel a tanultak között. Megismerkedik a háztartás-gazdálkodási feladatokkal, megtanul eligazodni a munka és a vállalkozások világában. Ahhoz azonban, hogy elkezdhessük mélyebben tanítani a közgazdaságtant; gondolok itt a mikroökonómiára, a statisztikára, a számvitelre és a pénzügyre egyaránt, biztos matematikai tudással kell rendelkeznünk.

A munkám célja bizonyítani, hogy a matematika szaktárgyi tudás nélkülözhetetlen a közgazdaságtan tanulása, tanítása során, azaz a közgazdaságtan precíz, pontos tanítása, tanulása a matematika helyes, pontos elsajátításán is múlik.

A fenntarthatóságra nevelés lehetőségei 3-12 éves korban A pécsi Zöld-Híd Alapítvány fenntarthatóságra nevelés programjának elemzése

Varga Anikó
Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Főiskolai Kar, Szekszárd

Témavezető:
Dr. Horváthné Papp Ibolya főiskolai adjunktus

Az ember gyakorta megfeledkezik arról, hogy a természet része, pedig csak akkor tud boldog, kiegyensúlyozott életet élni, ha a környezet, amiben él, egészséges. A televízióból, az újságból, plakátokból olyan reklámok özönlenek ránk, emberekre, melyek a pazarló életmódra, a környezetünk figyelmen kívül hagyására ösztönöznek minket. Azok, akik felelősségteljesen gondolkodnak, könnyen beláthatják, hogy ez az életforma katasztrófához vezet, hiszen nem lehet büntetlenül a meglévő erőforrásokat saját lét- és fajfenntartási szükségleteink kielégítésére használni, éppen ezért a fenntarthatóságra nevelni kell. Nem ér semmit a folyamatok ismerete, ha nem fejlesztjük a kompetenciákat, a környezet iránti érzékenységet, hogy minél inkább elősegítsük az aktív fenntarthatóságra irányuló társadalmi részvételt.

Előadásomban az iskolán kívüli fenntarthatóságra nevelési munkát kívánom bemutatni a pécsi Zöld-Híd Alapítvány által működtetett Öko-Kuckó Interaktív Környezetvédelmi Oktatóteremben zajló foglalkozások által. A foglalkozások alkalmával a gyerekek, a fiatalok és a pedagógusok is olyan ismeretekre tesznek szert, melyeket az intézményi nevelés során is fel lehet használni, és a gyerekek környezeti és globális attitűdjének kialakításához is nagyban hozzájárul. Az alapítvány célcsoportjai közül dolgozatomban a 3-12 éves korosztály fenntarthatóságra nevelés programját mutatom be. Az elméleti rész kiegészül résztvevő megfigyelés- és kérdőívek elemzésével, melyet a 3-12 éves korcsoport, valamint az őket kísérő nevelőkkel, tanárokkal végeztem.

A program hozzájárul ahhoz, hogy a gyermek és fiatal korosztályt cselekvőképes, környezettudatos polgárrá neveljük, akik a birtokukba került tudást, készséget és értékeket felhasználják arra, hogy megépítsünk egy fenntartható globalizálódó társadalmat, mely a jelen és jövő generációi számára is megfelelő.

II.
ANYANYELV PEDAGÓGIAI TAGOZAT

TANULÁS- ÉS TANÍTÁSMÓDSZERTANI–TUDÁSTECHNOLÓGIAI

Szent István Egyetem

XXX. JUBILEUMI OTDK

SZEKCIÓ

Pedagógiai Kar

A szövegértés, szövegalkotás fejlesztési lehetőségei alsó tagozatban

Boczonádi Zsuzsanna – Kis Adrienn
Szent István Egyetem Pedagógiai Kar, Szarvas

Témavezetők:
Szabóné Balogh Ágota főiskolai tanársegéd
Timárné Hunya Tünde főiskolai docens

Napjainkban, a kompetencia alapú NAT, illetve a gyakorlatközpontú oktatást előtérbe helyező iskolák korában igen nagy szükség van az alsó tagozatos gyermekek szövegértésének, szövegalkotásának fejlesztésére. Minden siker vagy sikertelenség a további tanulmányok során ezen képességek fejlettségén áll vagy bukik. Ha a tanuló alsó tagozatban nem vagy nem megfelelő szinten sajátítja el az értő olvasáshoz és önkifejező szövegalkotáshoz szükséges ismereteket, képességeket, az később, akár már felső tagozatban súlyos problémákat okozhat. Ha a gyermek nem érti azt, amit olvas, sokkal több időráfordítással képes csak megtanulni, elsajátítani azt az igen nagy mennyiségű információt, ismeretet, melyet a felső tagozatos tanmenet, s ezáltal a tanárok elérendő minimumként elvárnak a tanulóktól. Az ebből az igen magas elvárásból eredő sikertelenség elveszi a gyermek kedvét nemcsak a tanulástól, magától az olvasástól is, ezáltal számos olyan élménytől fosztja meg a gyermeket, melyet csak az olvasó ember élhet át. A dolgozat célja bebizonyítani, hogy a szövegértési és szövegalkotási képesség fejlesztése során nem csupán a megszokott módszerekkel, hanem új, ritkábban használt nyelvi-irodalmi és informatikai eszközökkel is növelhető a fejlesztés hatékonysága. Ki kell használni azt a lehetőséget, hogy a gyermekek érdeklődnek az új eszközök iránt, ezért szívesen, lelkesen vesznek részt a fejlesztő foglalkozásokon. A kutatás során alkalmazott módszerek mérési eredményeinek bemutatása a következő feltételezéseket hivatottak alátámasztani.

Feltételezik, hogy az alsó tagozatos gyermekek fejlesztő foglalkozásai során az anyanyelvi játékok, a játék a nyelvvel hozzájárul a fejlesztés sikerességéhez azáltal, hogy a gyermekekben kialakít egy belső motivációt a feladatok megoldására.

Feltételezik, hogy ha a megszokott tanítási gyakorlathoz képest rendszerszerűen, valamennyi nyelvi szintet érintően alkalmazzák az anyanyelvi játékokat és feladatokat, akkor sokkal hatásosabban tudják elősegíteni a gyermekek kompetenciafejlődését.

Feltételezik, hogy az alsó tagozatos gyermekek szövegértési és szövegalkotási képessége a gyermekek számára új, motiváló digitális eszközök felhasználásával fejleszthető, hiszen az alsó tagozatos gyermekek nyitottak ezek megismerésére, széleskörű felhasználására.

A fenti hipotézisek bizonyítására a szerzők mérőteszteket, kérdőíveket, megfigyeléseket, pedagógus kollégák értékelését alkalmazták.

A helyesírás tanítása nyelvjárási hátterű tanulóknak

Boda Annamária
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Budapest

Témavezető:
Antalné dr. Szabó Ágnes egyetemi docens

A dolgozat tárgya nyelvjárási hátterű tanulók helyesírás-tanításának vizsgálata, ezzel kapcsolatos kérdések felvetése és a problémák elemzése. A kutatás célja annak feltárása, hogy egy nyelvjárási jegyeket őrző régióban a tanulók fogalmazásaiban mennyire jelennek meg a nyelvjárási eredetre visszavezethető helyesírási hibák.

A dolgozat első fejezete feldolgozza az elemzés elméleti hátterét adó dialektológiai és szakpedagógiai kutatások eredményeit. Értelmezi a köznyelv, a nyelvjárás és a regionális köznyelv fogalmát, foglalkozik a nyelvi norma, a nyelvi attitűd, a presztízs és a stigma kérdésével, valamint a nyelvi hátránnyal. Vizsgálja a nyelvjárási háttér és az anyanyelvi nevelés kapcsolatát részben nemzetközi kitekintéssel, részben a hazai tapasztalatok alapján.

A dolgozat második fejezete magát a kutatást mutatja be. A kutatás hipotézise, hogy ma is léteznek nyelvjárások, és egy kevésbé jellegzetes nyelvjárási területen, a Pápán és környékén élő tanulók fogalmazásaiban is megjelennek olyan helyesírási hibák, amelyek a nyelvjárási háttérrel magyarázhatóak. A vizsgálat módszere általános iskolai tanulók fogalmazásainak helyesírási elemzése, a kutatás korpusza 3–12. osztályos tanulók nyolc különböző témájú, iskolában írt fogalmazása. A dolgozat összefoglalja a tanulók anyanyelvváltozatának, a régiónak a nyelvjárási sajátosságait korábbi dialektológiai kutatások alapján. A vizsgálat feltárja és adatokkal bizonyítja a nyelvjárási sajátosságok és a helyesírási hibák kapcsolatát. A szerző a helyesírási hibákat aszerint csoportosítja, hogy melyek valószínűsíthetően nyelvjárási eredetűek, és melyek nyelvjárástól függetlenek.

A dolgozat harmadik fejezete a helyesírás-tanítás pedagógiájával foglalkozik a kutatás tárgyának sajátos nézőpontjából. A dolgozat áttekinti a helyesírás-tanítás elméleti alapjait, és kitér a nyelvjárási hátterű tanulók iskolai helyesírási fejlesztésének sajátos problémáira, lehetőségeire. A fejezet a szerző által összeállított papíralapú és interaktív táblás, speciális helyesírási fejlesztő gyakorlatokat mutat be. A dolgozatot a kutatás eredményeiből és a szakpedagógiai elemzésből következő további feladatok megfogalmazása zárja.

A nyelvváltozatoknak van helyük és szerepük a kommunikációban, a nyelvjárást beszélő diákokat meg kell tanítani a nyelvjárást tisztelni és a köznyelvet használni.

Nyelvjárási háttérrel az iskolában

Danczi Annamária
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Budapest

Témavezető:
Dr. Kiss Jenő egyetemi tanár

A dolgozat a nyelvjárási hátterű gyerekek és az oktatás kapcsolatát vizsgálja. Közvetlen tárgya a nyelvjárási elsődleges anyanyelv-változatú általános iskolásoknak és a nyelvhasználatukat befolyásoló tanáraiknak a nyelvjáráshoz való viszonyulása, illetőleg az iskola, az anyanyelvoktatás hatása a gyerekek nyelvjárási beszédére, változására.

A nyelvjárások megismertetésével és vizsgálatával a tanítók az iskolai oktatásban egyáltalán nem vagy nem eleget foglalkoznak. Ez a pedagógusi magatartás, illetve hozzáállás befolyásolja a tanulók nyelvjárásokhoz való viszonyát is.

A dolgozat a Kürti Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola tanulóinak anyanyelvhasználatáról, a tanulók és a tanárok nyelvjárási attitűdjéről kíván képet adni. A kutatás gerincét egy, a pedagógusok számára összeállított kérdőív, és egy, a tanulókkal elvégzett irányított beszélgetés adja. A felmérés a 2009/2010-es iskolai évben készült 8 pedagógus és 81 tanuló (22 alsó tagozatos, 59 felső tagozatos) bevonásával. A hipotézis a következő volt: a Kürtön tanítók döntő többségét nem zavarja a tanulók nyelvjárásias beszéde a tanórákon és azon kívül sem, illetve a tanulók nyelvjáráshoz való pozitívabb hozzáállása figyelhető meg az évek múltával, és gyakran nyelvjárásban beszélnek az órákon is.

A dolgozat 12 fejezetre tagolódik. Az első fejezet bemutatja a kutatás főbb kérdéseit és csomópontjait, a hipotézist. A következő öt fejezet a szakirodalom feldolgozása és összefoglalója által rámutat a kérdés fontosságára, és leírja azt a helyszínt, ahol a vizsgálat folyt. Ezután kerül sor az elemző kutatásra, végül az utolsó három fejezetben az eredmények összesítését és a hipotézisekkel való szembesítést olvashatjuk. A lehetséges megoldási javaslatok és a következtetések megfogalmazása zárja a munkát. A dolgozat végén a mellékletben találhatók az összeállított kérdőívek, az irányított beszélgetés főbb kérdései és a felhasznált szakirodalom jegyzéke.

A vizsgálat bemutatja a kürti tanulók iskolai nyelvhasználatát, nyelvi-nyelvjárási attitűdjüket, a kürti alapiskolában tanító pedagógusok hozzáállását egyrészt a nyelvjáráshoz, másrészt az anyanyelv tanításához, illetőleg a nyelvjárások oktatása fontosságának kérdéséhez. A vizsgálati anyaggal bizonyítható, hogy melyek azok a területek, amelyeken van még tennivaló az oktatás, a szakpedagógia terén. A munka eredményei remélhetőleg felhasználhatók lesznek a magyar nyelvet és irodalmat tanító pedagógusok és a kutatók számára.

Balkezesek írásnehézségei

Fodor Anna
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest

Témavezető:
Koósné Sinkó Judit tanársegéd

Dolgozatomban elsősorban arra kerestem a választ, hogy az írás során melyek lehetnek a balkezesek legjellemzőbb problémái, és hogyan lehet ezeken segíteni. Kíváncsi voltam, hogy a gyakorló tanítók ismerik-e a balkezesek lehetséges problémáit, és hogyan próbálnak segíteni nekik. Szerettem volna azt is megtudni, hogy a balkezes gyakorló tanítók hogyan boldogulnak a balkezességükkel a mindennapos tanítás során. A balkezes eszközökkel is szerettem volna jobban megismerkedni munkám során, hogy aki nem tud ezekről, és szüksége lenne rá, annak tudjak majd segíteni.

Munkámban a szakirodalmi áttekintés után – melyben írok a balkezesség történetéről, élettani kialakulásáról és kialakulásának okairól, a balkezesek nehézségeiről – saját kutatásaimat mutatom be.

Kutatásom során többféle módszerrel dolgoztam. Gyakorló tanítókkal töltettem ki kérdőívet. Nyolc balkezessel és három jobbkezessel. Két balkezes édesanyával is készítettem interjút. Fontosnak tartottam még, hogy tapasztalatokat szerezzek arról, hogy hogyan írnak a balkezes gyerekek az általános iskola alsó négy osztályában. 25 balkezes gyereket figyeltem meg: kilenc első osztályost, kilenc másodikost, két harmadikost és öt negyedikest. Közülük tíz a lány és tizenöt a fiú. Megfigyeltem a gyerekek kéztartását, íróeszközfogását, testtartását az írástevékenység során, valamint összehasonlítottam a különböző osztályokban a balkezes és a jobbkezes írásokat.

A tanítók által kitöltött kérdőívekből az derült ki, hogy a balkezes tanítók többségének jelenleg nincs nehézsége a balkezessége miatt, négyen előnyét is érzik a tanítás során. Írástanításnál a jobbkezeseknek jobb kézzel mutatják meg a helyes íróeszközfogást.

A tanítók tipikus balkezes nehézségekként említették a tükörírást, a maszatolást, betűalakítást, vesszők és ékezethiányokat, betűkihagyásokat, helytelen kéztartást. Ezeket a problémákat a gyerekeket és munkájukat megfigyelve én is észrevettem, írok róluk.

A megkérdezett tanítók által is említett odafigyelés lenne fontos a balkezeseknek: hogy a pad bal oldalára üljön a balkezes, kapjon elegendő fényt, megfelelően kialakuljon az írásban a helyes haladási irány. Érdemes lenne ezekkel és a balkezeseknek ajánlott laptartással és ceruzafogással a tanítóképző intézményekben is foglalkozni, hogy tisztában legyenek a tanítók azzal, hogy mivel tudják megkönnyíteni a balkezesek helyzetét.

A vers mint tanulássegítő eszköz az anyanyelvi nevelésben

Horváth Anna
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Budapest

Témavezető:
Antalné dr. Szabó Ágnes Ph. D. egyetemi docens

A dolgozat célja egy olyan módszer bemutatása, amely az anyanyelvi órákon segítheti az új ismeretek memorizálásának és felidézésének a folyamatát, valamint lehetőséget ad a motiváló tanulási környezet megteremtésére. A magyar nyelvi tananyaghoz saját verseket írtam, ezek példákkal szemléltetnek egy adott magyar nyelvi fogalmat vagy szabályt, továbbá az új ismereteket foglalják össze, képszerűségükkel könnyítve a megértés folyamatát. Ezek alapján a tanítóversek két csoportja különíthető el: a szemléltetésre, illetve a tanult ismeretek rögzítésére szolgáló versekre. Ezek helyét és szerepét a tanulási folyamatban a Bloom-féle taxonómia támasztja alá. Hipotézisem szerint a vers a ritmus és a rím miatt segíti a memorizálást, a tartalom, a történet, illetve a képi és érzelmi asszociációk megkönnyítik a felidézést, továbbá az előbbiekből adódó élményszerűség is motiváló szerepű a tanulók számára.

A dolgozat első fejezete összefoglalja a tanulással, a memorizálás folyamatával kapcsolatos pszichológiai, pszicholingvisztikai, retorikai kutatások főbb eredményeit, részletesen kitérve az asszociáció jelentőségére. Ezután pedagógiai tanulmányokra támaszkodva elemzi a motivációt befolyásoló tényezők közül a tanítási órán az értő tanulás, az érdekes feladatok és a témák szerepét. Majd bemutatja a tanítóversek 16. századi megjelenését és funkcióinak alakulását napjainkig. Az elméleti hátteret feldolgozó fejezet összefoglalja a tanulás-módszertani elméletek alapján a vers azon tényezőit, amelyek segítik a memorizálás és a felidézés folyamatát. A fejezet kitér a tanítóversekben rejlő egyéb pedagógiai lehetőségekre, a kreativitás fejlesztésére, a szókincsbővítésre és a különböző tanulási stratégiákat alkalmazó tanulók nevelésére.

Az elméleti háttérre építve mutatja be a dolgozat a tanítóversek csoportosítását. Az elméleti kutatási eredmények gyakorlati alkalmazását a Példatár szemlélteti. Ez általam írt tanítóverseket és hozzájuk tartozó feladatokat tartalmaz az 5–8. osztályosok számára. A gyakorlatokhoz két, a verseket felhasználó interaktív táblás feladatsor is kapcsolódik egy-egy óratervvel. A tanítóversek alkalmazásának hatékonyságát egy iskolai kísérlet is bizonyítja. A dolgozat részletesen elemzi a két osztályban elvégzett iskolai próba eredményeit. Ezek alátámasztják, hogy a tanítóversek az anyanyelvi nevelésben segíthetnek a pedagógusoknak az eredményes tanításban, a diákoknak az élményszerű és sikeres tanulásban.

Interaktív táblás nyelvtanóra megítélése alsó tagozatos tanulók körében

Király Judit
Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, Kaposvár

Témavezető:
Kövérné Nagyházi Bernadette adjunktus

Az elmúlt néhány évben megnőtt az interaktív táblák iránti igény. Az oktatásban való felhasználásuk kilátásba helyezi a hagyományos tanítási-tanulási folyamattól való elszakadást, és teljesen új lehetőségeket teremt a pedagógusok számára.

A kutatásom célja az volt, hogy felmérjem két általános iskola alsó tagozatos tanulói körében az interaktív tábla fogadtatását, valamint megtudjam a tanulók véleményét az általam tartott táblás nyelvtanórákról.

A dolgozat bevezetőjében bemutatom az interaktív tábla rendszer felépítését, működését, felhasználási lehetőségeit az oktatásban általában, ezen belül az anyanyelvi nevelésben. Részletesen ismertetem a kutatás célját, megvalósulásának körülményeit, a felhasznált eszközöket és módszereket is.

A vizsgálatban a Kaposvári Gyakorló Általános Iskola 4.c osztálya és a Szalántán található Pécsi Kistérségi Általános Iskola 3. osztálya vett részt. Összesen 42 tanulót kérdeztem meg, 28 lányt és 14 fiút. Számukra a kutatás első lépéseként interaktív táblás nyelvtanórát tartottam. Ehhez egy állatszereplős kerettörténetet találtam ki. A tanórákon a tanulók önállóan dolgoztak az általam készített feladatlapokon, míg az ellenőrzések közösen, az interaktív táblánál történtek.

Az interaktív táblás óra fogadtatásának felméréséhez kérdőíves adatgyűjtést alkalmaztam. A kérdőíves felmérést a nyelvtanórák megtartása után egy-két napon belül végeztem el.

A kutatás hipotéziseiként feltételeztem, hogy a tanulók pozitívan állnak hozzá az interaktív táblás órákhoz; a táblához tartozó toll használatát könnyen elsajátítják; érdekesnek, játékosnak tartják az ilyen órákat, és a jövőben szeretnének több ilyen órát. Kutatásom elsősorban ezekre az előzetes feltételezésekre vonatkozott, de a felmérésben vizsgáltam még a nyelvtanórákon alkalmazott kerettörténet és állatszereplők, valamint az egyes feladatok megítélését is.

A kapott eredmények értékeléséből kitűnik, hogy a tanulók nagy része pozitív élményként élte meg az új technológiai eszköz segítségével tartott nyelvtanórát, és szívesen fogadna több ilyen alkalmat is az iskolai nyelvtantanulásban, ami hipotéziseimet igazolja.

Nagyoktól-kicsiknek
Kreatív felkészülési módszerek az óvodai irodalmi élményszerzésre

Pápai Márta-Zsófia
Eötvös József Főiskola Neveléstudományi Kar, Baja

Témavezető:
Dr. Kanizsai Mária Ph. D. főiskolai docens

A gyermekirodalom, a mese és a vers az ember életének, gyermekkorának olyan eleme, amely szórakoztat és tanít, megvigasztal és megnevettet, elvarázsol, mert élmény és örömforrás a befogadónak és a mesélőnek, felnőttnek és gyereknek egyaránt. Az óvodai nevelésben pedig mindezeken túlmenően lehetőség a gyermeki képességek és kreativitás sokoldalú fejlesztésére. Beleillesztve az óvodai tevékenységek rendszerébe a hozzáértő, módszertanilag jól felkészült óvodapedagógus kezében valóságos kincsestár. Dolgozatomban a gyermekirodalom megközelítésének és közvetítésének új szemléletű módszereit mutatom be, főleg az óvodapedagógus szemszögéből, az egyéni befogadástól a közvetítésre való felkészülés lépésein, eljárásain és dokumentumain át egészen az élményszerzés megvalósításáig. Munkám első részében a gyermekirodalom óvodai műfajait érintem, különös tekintettel a gyermeklélektani vonatkozásokra. Az óvónő felkészülésének lépéseit, a befogadást és elemzést konkrét műveken szemléltetem. A mese többrétegű mű, ezért értelmezéséhez a tartalom és szerkezet, valamint a szimbólumrendszer felől közelítek. A versek befogadása az élmény, képi világ, nyelvi-hangulati elemek felől történik, amit elemzésben, rajzban is rögzítek. A tervezőmunkában a projektmódszer alkalmazásával komplex módon közelítek a műhöz, segítségével feltárom azokat a kapcsolódási pontokat, amelyek az egyes óvodai tevékenységi területekből adódnak. Szintén a projektszerű tervezést alkalmazom a bábjátékra való felkészülésben is és gyermekekkel történő megvalósításában is. A dolgozat módszerei: szakirodalom feldolgozása, önálló elemző- és tervezőmunka önállóan kidolgozott dokumentumokkal. Dolgozatom eredményeképpen egy olyan oktatási és módszertani segédanyagot kapunk, amely jól használható az óvodapedagógus hallgatók az óvodai irodalmi élményszerzésre való felkészülésében, az óvodai gyakorlaton, de akár gyakorló óvópedagógusok is felfrissíthetik belőle módszertani kultúrájukat. Egyszerű, átlátható, rendszerbe foglalható munkamódszereket és eljárásokat bemutatva arra próbálok példát nyújtani, hogy merjünk összefüggéseket feltárni, kreatívan gondolkodni és cselekedni s a gyermekeket is kreativitásra nevelni. Terveim között szerepel a felkészülés dokumentumainak továbbfejlesztése, audiovizuális, digitális hordozókkal való kiegészítése.

Az olvasásértésről kialakult meggyőződés és a szövegértés képességének összefüggései 4. osztályos tanulók körében

Patály Edit – Liska Edina Dóra
Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar, Kecskemét

Témavezető:
Dr. Steklács János főiskolai tanár

Napjaink egyik kiemelkedő fontosságú problémája, illetve a pedagógia egyik legaktuálisabb kérdése az olvasástanítás problémája. A probléma az elmúlt években vált igazán központi kérdéssé, pedig már sokkal hamarabb kellett volna felfigyelni rá.

A magyar tanulók a PISA felmérések alapján gyenge teljesítményt nyújtottak. Az olvasástanítási rendszerünk hibáinak gyökerei lehetnek abban, hogy az alsó tagozatos olvasásórákat jellemzően úgy tárják a tanulók elé, hogy a kötelező jellegen kívül semmi más információ nincs arról, miért is szeretnék elolvasni az adott olvasmányt, milyen információt szeretnének abból megszerezni, vagy milyen esztétikai élményre vágynak. Hasonlóan nincs megszakítva a dekódolás folyamata olyan kérdésekkel, amelyek az addig olvasottak ellenőrzését vagy várható tartalmak kitalálását céloznák meg. Ugyancsak gyakran elmaradnak az olvasmányok végén az ellenőrző kérdések, ami jelzi, hogy itt az ideje a magyarországi olvasástanítás gyakorlatának felülvizsgálatára (Józsa, 2006).

A szakemberek ugyan felhívták erre az érintettek figyelmét, mégsem történt átfogó változás, az oktatási rendszerünk sokáig nem fordított kellő figyelmet arra, hogy ha valaki a dekódolás, összeolvasás képességének automatizált szintjével rendelkezik, az még nem feltétlenül jelenti azt, hogy meg is érti, amit olvas.

Munkánkban, tágabb kontextusban az értő olvasás tanításának, tanulásának háttértényezőit vizsgáljuk. Mindezek alatt a szövegértési teljesítmény hátterében meghúzódó tényezőket vizsgáljuk. Egy mese segítségével vizsgáljuk a meg a gyerekek szövegértési képességét, majd az itt nyert adatok összefüggéseit vizsgáljuk olyan háttértényezők segítségével, mint az olvasásra vonatkozó meggyőződés, családi háttér és az iskolai sikeresség feltételei. Legfontosabb kérdése vizsgálatunknak az olvasásra vonatkozó metakognitív tudás szintje, illetve ennek összefüggése a szövegértéssel, valamint más háttértényezőkkel.

Készítettünk egy szövegértésre irányuló feladatlapot, amelynek kitöltése után megfigyeljük, hogy milyen a 400 negyedik osztályos tanulóból álló, vizsgálati csoportunk szövegértési képessége.

Célunk keresni a választ arra, hogy hogyan lehetne segíteni a most kisiskolás gyermekeinknek abban, hogy felnőve ne csak olvasóközönséggé váljanak, hanem ezzel együtt értő olvasókká is. Vagyis a fő feladatunk, hogy az olvasási tudatosság és a szövegértési képesség összefüggéseit tárjuk fel. A megfigyelt korcsoportunk 4. osztályosokból áll. Azért is tartottuk fontosnak ennek a kutatásnak az elvégzését, mert mindeddig magyar nyelven ezzel a témával, ezzel a korosztállyal kapcsolatban még nem készült részletes vizsgálat, így munkánkat az alapkutatás műfajába sorolnánk, és további, részletes hipotézisek helyett inkább különböző összefüggések feltárását helyezzük előtérbe.

III.
IDEGEN ÉS KISEBBSÉGI NYELVEK PEDAGÓGIÁJA TAGOZAT

TANULÁS- ÉS
TANÍTÁSMÓDSZERTANI–
TUDÁSTECHNOLÓGIAI

Szent István Egyetem

XXX.
JUBILEUMI
OTDK

SZEKCIÓ

Pedagógiai Kar

A korai kétnyelvű nevelésben részesült gyermekek kognitív képességeinek vizsgálata

Csarudzsics Mária
Eötvös József Főiskola Neveléstudományi Kar, Baja

Témavezető:
Manzné dr. Jäger Mónika Ph. D. főiskolai tanár

A korai kétnyelvűség egyike azoknak a fiatal tudomány- és kutatásterületeknek, melyek megosztják a szakemberek és a laikusok véleményét. Vannak, akik pozitívan állnak hozzá, míg mások kifejezetten károsnak tartják a gyermek értelmi fejlődése szempontjából. Ezzel szemben a legújabb kutatások mind azt bizonyítják, hogy a (korai) kétnyelvűség pozitív hatással van a kognitív képességekre.

Kutatásom célja a kétnyelvű nevelésben részesülő gyerekek kognitív képességeinek vizsgálata. Dolgozatomban bemutatom a kétnyelvűek értelmi képességeivel foglalkozó eddigi legfontosabb kutatásokat, melyek kezdetben hátrányként említik két (vagy több) nyelv birtoklását. Majd Peal és Lambert (1962) kutatásaival megindult egy olyan irányú vizsgálódás, mely egyre szélesebb körben tárta fel az egynyelvűek és a kétnyelvűek közötti kognitív képességbeli eltéréseket a kétnyelvűek javára.

Magyarországon leginkább a kétnyelvű nemzetiségi óvodák teszik lehetővé, hogy a kisgyermekek elinduljanak a kétnyelvűvé válás útján, és ekkor találkoznak első alkalommal egy idegen vagy kisebbségi nyelvvel. A kognitív képességek egyik komponensét kiemelve azt feltételezem, hogy a kétnyelvű nevelésben részesülő nagycsoportos gyermekek, jobb gondolkodási képességekkel rendelkeznek, mint a velük egykorú egynyelvű óvodások. Emellett egy-egy problémahelyzetben több megoldást is képesek találni, mint az egynyelvű társaik.

A kutatáshoz egy általam összeállított mérőeszközt, játékos feladatsort használtam, mely feladatainak megoldásához más-más gondolkodási műveletre van szükség. A feladatsort egy egynyelvű és egy részleges immerziós modellt alkalmazó kétnyelvű óvoda öt-öt nagycsoportosával vittem végig.

Az eredmények nem mutatnak lényeges eltérést a két csoport között, a hipotézisem nem igazolódott, sőt többször valamivel jobban teljesítettek az egynyelvűek. A kétnyelvű nevelésben részesülők mindössze az általánosítás, osztályozás, besorolás és konkretizálás képességét igénylő feladatnál mutattak jobb eredményt.

A kontrasztív módszer alkalmazásának haszna a grammatikai esetek tanításában a kommunikatív nyelvoktatás keretei között
A tárgyeset a magyar és a lengyel nyelvben

† Debreceni Csilla
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Debrecen

Témavezető:
Fórián Éva nyelvtanár

A dolgozat a polonisták (és más nyelvszakosok) figyelmét arra az égető problémára fókuszálja, amelyet a kontrasztív grammatikák hiánya okoz a magyar nyelvtanulók számára. Arra a kérdésre keresi a választ, miért elengedhetetlen és érdemes kiaknázni a nyelv különböző szintjein az anyanyelvi vagy egyéb ismert nyelv tényezői által indukált negatív és pozitív hatásokat a kommunikatív szemléletű nyelvoktatásban (is).

Az érvelés indokait, illetve a kutatás módszerét a magyar és lengyel nyelvben is meglevő grammatikai eset, az *accusativus* főnévi használatának formai (alaktani) és funkcionális egybevetése adja. Olyan általános nyelvészeti és nyelvpedagógiai kérdések rövid áttekintése előzi ezt meg, mint a kontrasztív nyelvleírás és az anyanyelv szerepe a nyelvoktatásban.

A szerző az általa nyelvtanulóként használt lengyel nyelvkönyv (*Hurra!!! Po polsku 1*) vonatkozó tananyagának nyelvészeti és tantárgy-pedagógiai elemzését végzi el. A kommunikatív nyelvoktatás szellemében íródott, lengyel metanyelvű tankönyv, természetesen, nélkülözi a kontrasztív jelleget, nem ad magyarázatokat, és feladataiban nem támaszkodik az első (anyanyelv) vagy további nyelv ismerete adta lehetőségekre. Az ennek okán nyelvtanulási nehézségekkel szembesülő nyelvtanuló számára nyújthat és nyújt segítséget a tanár és/vagy diák által végzett módszeres nyelvi egybevetés.

A dolgozat központi része öt, a magyarok számára nehézségeket okozó, a tárgyesethez kapcsolható lengyel nyelvtani jelenség (tagadás; számneves, állandósult és személytelen szerkezetek; igevonzatok) egybevetése és a használatuk során jellemzően fellépő nyelvi, nyelvtani hibák vizsgálata. A szerző arra a konklúzióra jut, hogy a kontrasztív megközelítés növeli a lengyel tárgyeset elsajátításának hatékonyságát. Tapasztalatát általánosítva úgy véli, az egybevetés a nyelv, illetve a nyelvtan minden szintjén hasznára van a sikeres kommunikációnak.

A nyelvi egybevetés rész közvetlenül hasznosítható a lengyeloktatásban, illetve továbbfejlesztve részét képezheti egy rendszeres magyar–lengyel kontrasztív grammatikának.

Országismeret-közvetítés interaktív tábla segítségével Új lehetőségek a német mint idegen nyelv iskolai oktatásában

Deme Anna
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Budapest

Témavezető:
Feldné dr. Knapp Ilona egyetemi docens

Az interaktív táblának az országismeret-közvetítésben betöltött szerepét és annak feltételeit teoretikus és empirikus síkon is vizsgáló dolgozat elméleti bevezetőjében a szerző áttekintést nyújt a modern, kommunikatív-interkulturális idegennyelv-oktatási irányzatról, és az azáltal legfőbb célként definiált kommunikatív kompetenciáról, valamint – annak szociokulturális komponenséhez kapcsolódva – a német mint idegen nyelv oktatásában érvényesülő legfőbb országismeret-közvetítési irányzatokról, kitérve az „interkulturális tanulás" fogalmára is.

Annak megállapításához, hogy az interaktív tábla – melynek már definíciója sem egységes – milyen szerepet tölthet be a fenti oktatási célok megvalósításában, illetve hogy ennek a szerepnek a megvalósítására mennyire készültek fel az iskolák, egy kérdőíves vizsgálat eredményei szolgálnak alapul, melyet tizenöt magyarországi általános és középiskola idegennyelv-szakos tanárai, valamint idegen nyelvet tanuló diákjai körében végeztünk el. A kutatási eredmények alátámasztják azokat a hipotéziseket, mely szerint az új médium hatékony használata nemcsak az infrastruktúra függvénye, hanem megfelelő kompetenciát, jártasságot, nyitottságot is igényel mind a tanárok részéről, mind a tanulók részéről, ami az oktatók esetében kiegészül a kellő didaktikai magabiztosság és kreativitás követelményével. Ez az új gondolkodásmód ugyan sok esetben még hiányzik, viszont bizonyos feltételek mellett kialakítható, formálható.

A kutatás eredményeihez kapcsolódva kerül sor a szerző által összeállított interaktív táblás tananyag és módszertani útmutató bemutatására, mely a médium azon – a magyar iskolákban viszonylag ritkán alkalmazott – funkcióinak használatára kísérel meg gyakorlati ötleteket adni, melyek alkalmassá tehetik az interkulturális tanulás megvalósítására, a tantermen kívüli valóságnak az idegennyelv-órai munkába történő integrálására, valamint a diákok körében az idegen kultúra „mássága" iránti érdeklődés felkeltésére, annak közelebb hozására saját élményvilágukhoz. A tananyag témája egy, a közelmúltban aktuális esemény, a berlini fal leomlásának 20 éves évfordulója, melynek tematizálásához a kiindulópontot Reinhard Mey „Mein Berlin" c. dalának didaktizálása képezi, mely a szöveg feldolgozása mellett történelmi háttérinformációkkal is szolgál, és a diákok érzelmi involválására is alkalmas.

Intenzív nyelvfejlesztés az angoltanításban disputa használatával

Halasi Rita
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Budapest

Témavezető:
Holló Dorottya Ph. D. docens

Az idegennyelv-tanításban az utóbbi évtizedekben egyre jellemzőbbé váltak az autentikus kommunikációs helyzetet szimuláló és készségfejlesztő feladatok. A 'disputa', mely meghatározott szabályokat követő vita, kommunikációs készségfejlesztésre alkalmas feladatok sorát kínálja, mégsem vált elterjedtté az idegennyelv-tanításban. Jelen dolgozat célja a disputázás idegennyelv-pedagógiai felhasználásának bemutatása mind az elméleti, mind a gyakorlati háttér figyelembevételével. A dolgozat első része bemutatja a disputa műfaját és a disputa használatának nyelvpedagógiai indokoltságát, amelynek legfontosabb eleme egyfajta komplex nyelvfejlesztés. A dolgozat második részében egy középfokú nyelvkönyvből vett fejezet disputaközpontú feldolgozása kerül bemutatásra, mely alátámasztja a disputa nyelvfejlesztési funkcióit. Mindezek alapján a konklúzió megállapítja, hogy a disputa megfelelő módszer a nyelvi készségek fejlesztésére, és helye van a kommunikatív nyelvtanításban.

Kétnyelvűség a cigányság körében, nyelvi nevelés kisiskoláskorban

Horváth Klaudia
Eötvös József Főiskola Neveléstudományi Kar, Baja

Témavezető:
Raicsné dr. Horváth Anikó Ph.D. főiskolai docens

A kétnyelvűséget sokféle megközelítésből vizsgálhatjuk. A kétnyelvűség-többnyelvűség előnyeit valamint hátrányait a cigányság körében tekintem át dolgozatomban. A munkám célja, hogy rávilágítsak arra, hogy vajon miért hátrányos helyzetűek a cigány gyermekek az oktatásban társaikhoz képest, miért okoz problémát a kétnyelvű cigány tanulók számára az iskolai élet, s a beilleszkedés helyett miért kerülnek a rendszer peremére. Kvalitatív módszerek segítségével végeztem kutatásom, mely számos előre feltételezett problémára rávilágított. Az általános iskolai és középiskolai oktatásban jelenleg négy típusú kisebbségi oktatási program folyik: a nyelvoktató, a kétnyelvű, az anyanyelvű és a cigány felzárkóztató programok. Azonban a cigányság mégsem tud előrelépni, ennek eredendő okát az iskolában kell keresnünk, ezen belül is a legfőbb probléma a nyelv. A nyelv az eszköze mindennek. A cigány kétnyelvű kisgyerekek nyelvhasználati módjai, szokásai nagyban eltérnek a magyar beszélőközösség normáitól. Munkám során a cigányság speciális problémáiról, a kisebbségi irányelvekről, a cigány nyelvről valamint a kétnyelvű cigány gyermekek oktatásának sajátos problémáiról írok bővebben.

Célom az volt, hogy felhívjam arra a figyelmet, hogy minden nyelv és annak hordozója értékes. Tisztelettel kell lenni minden kultúra, nyelvjárás iránt. Rendkívül nagy probléma a cigányság diszkriminációja, a tolerancia elveszni látszik rohanó világunkban, pedig megoldást kellene találni arra, hogy a cigány gyerekek oktatása megoldást találjon. Vizsgálataim eredményeként kiderül, hogy e gyermekek nem „buták", s nem speciális iskolákba valók, hanem egyrészről az anyanyelvükből származó értelmezési problémáik miatt nem tudják felvenni társaikkal a versenyt, pedig némi segítséggel a felzárkóztatás elérhető lenne. Kutatásom számos intézmény számára lehet segítség, hiszen feladatsorok, családlátogatás és interjúk világítanak rá a legfőbb eredendő problémára. Munkám célja megfejteni a kétnyelvűség titkát, mivel számos tanulmány igazolja, hogy a nyelvek megkülönböztetése és a több nyelv egyidejű tanulása már azelőtt megkezdődik, hogy a gyerek egyáltalán beszélni tudna.

Tanulási stratégiák és technikák a német mint idegen nyelv oktatásában

Horváth Mariann
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Piliscsaba

Témavezető:
Dr. Marlok Zsuzsa docens

A tanulmány összefoglalja, hogy milyen tanulási stratégiák és technikák merülhetnek fel a német mint idegen nyelv oktatásában. A speciális tanulási módszerek a magyar iskolákban még nem terjedtek el, azonban ezeket külföldön már sikeresen alkalmazzák.

Az idegen nyelvű szakirodalomban évtizedek óta sorra jelennek meg tanulmányok, kutatások és azok eredményei a témában, valamint a tanulók és tanítók számára sok olyan könyvet adtak ki, melyek tanulási tippeket tartalmaznak. Miért nem terjedt el ez a módszer hazánkban? Az oktatási rendszerünk nem volt arra felkészülve, hogy a tanulási technikákat megfelelően integrálja, azonban a harmadik Nemzeti alaptanterv 2003-ban paradigmaváltozást hozott.

A törvényi szabályozás bevezette a kompetencia fogalmát, ami az élő idegen nyelv oktatásánál a kommunikatív nyelvi kompetenciában manifesztálódott. Az alaptanterv központi gondolata, hogy az egyes fejlesztési feladatoknál, mint az olvasásértés, a beszédértés, az írás és a beszédkészség, úgy fogalmazza meg a követelményeket, hogy azok a Közös Európai Referenciakeret szintjeinek megfeleljenek. A törvény hiányossága, hogy a semmiféle segítséget nem kínál fel a pedagógusoknak.

Ez a dolgozat segítséget nyújt a tanárnők és a tanár urak számára, mivel a tanulási stratégiákat úgy foglalja össze, hogy a tippeket ez egyes fejlesztési területekhez sorolja. A további idegen nyelvi kompetenciákhoz, vagyis a szókincsfejlesztéshez és a nyelvhelyességi fejlesztéshez, tartozó ötleteket is felsorolja. Az elméleti rész mellett hozok példát az egyes fejlesztési lehetőségekre is. Ezeket a szakirodalom, a fejlesztőfüzetek vagy tankönyvek alapján állítottam össze. A dolgozat célja, hogy a pedagógusok az ötleteket a gyakorlatban hasznosítani tudják, valamint ez az összeállítás további kutatási lehetőségek alapjául is szolgálhat.

Nyelvtantanítás és nyelvi kompetencia – Elsőéves germanisztika szakos egyetemi hallgatók nyelvi kompetenciájának vizsgálata

Iványi Rudolf
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Budapest

Témavezető:
Feldné dr. Knapp Ilona egyetemi docens

Az idegennyelv-oktatás mindig egy bizonyos progresszió mentén szerveződik, melynek tartalma a nyelvoktatás különböző korszakaiban mindig az adott célkitűzéseknek és metódusnak megfelelően változott. Jelen dolgozatban egyrészt a nyelvtani ismeretek szerepének megváltozását vizsgálom, és mutatok rá, hogy a modern, kommunikatív nyelvoktatásban a nyelvtani ismeretek szerepe a nyelvhasználat szempontjából releváns, másrészt a germanisztikai tanulmányokhoz szükséges nyelvi kompetencia és a nyelvtantanítás közötti összefüggésekre világítok rá, és adok magyarázatot arra, hogy a hallgatóknak miért vannak nehézségeik az idegen nyelvi képzésben.

Dolgozatom első részében bemutatom a téma szakirodalmi vonatkozását, mely során kitérek a nyelvoktatás korszakaiban végbemenő paradigmaváltásokra a nyelvtantanítás szempontjából, majd összefüggésbe hozom a nyelvtani ismeretek szerepét a nyelvi tudatossággal és a szövegkompetenciával. Kitérek a szövegek nyelv(tan)tanításban betöltött szerepére, majd bemutatom Portmann 4-Quadranten-Modelljét, mely a nyelvhasználatot modellezi.

Dolgozatom második részében bemutatom egy magyar egyetem elsőéves germanisztika alapszakos hallgatói között végzett tesztfelméréses vizsgálatom eredményeit, melynek köszönhetően átfogó képet kaphatunk nyelvi- és szövegkompetenciájukról. A szövegkompetencia felmérése során, a nyelv tudatos, funkcionális használatának differenciáltabb megítélését lehetővé teendő, különbséget teszek nyelvtanilag helyes és tartalmilag-funkcionálisan helyes megoldások között. Az eredmények alapján levonom a következtetéseket a nyelvtani ismeretek átadására és a nyelvi kompetencia fejlesztésére vonatkozóan.

Dolgozatom végén arra a következtetésre jutok, hogy a sikeres idegennyelv-oktatás kulcsa a funkcionalitás, a szövegtípusokra vonatkozó ismeretek és a nyelvi tudatosság kialakításának hangsúlyos megjelenése, mely során a nyelvtani ismeretek átadása fontos, nem elhanyagolandó részterülete az idegen nyelv oktatásának.

Ablak a világra, IKT-eszközök a spanyol nyelvi órán

Molnár Ágnes
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Budapest

Témavezető:
Dr. Gerse Mária docens

A dolgozat különböző esettanulmányokat és nemzetközi, illetve saját kutatási eredményeket dolgoz fel, melyek alapján bemutatásra kerül egy tanári tervezési módszer kialakítására tett javaslat. A technológiai eszközök fejlődésével mintegy párhuzamosan az idegennyelv-tanítás módszertana is folyamatosan változott, ezek fejlődéstörténeti hasonlóságát mutatja be az első fejezet. A következő rész az interaktív táblát veszi górcső alá, valamint az interaktivitás fogalmát tisztázza. A harmadik fejezetben a saját kutatási eredmények alapján kidolgozott tanári tervezési folyamat kerül bemutatásra. Ez a rész tárgyalja ennek a módszernek az előnyeit, illetve a tanórán felmerülő lehetséges nehézségeket is. A befejező részben a magyarországi viszonyok alapján egy javaslat kerül megfogalmazásra az IKT-eszközök hatékony használatának elősegítése érdekében.

Legendák, történetek a német órán (Loreley egy példa a projektmódszer alkalmazására)

Saflánszky Sarolta
Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar, Győr

Témavezető:
Görcsné dr. Muzsai Viktória adjunktus

A Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Karának tanító szakos hallgatójaként döbbentem rá, hogy mennyire nehéz feladat az oktatási intézményekben olyan pedagógiai programot összeállítani, nevelési, tanítási-tanulási folyamatot megvalósítani, mely az iskolai életet színesebbé, játékosabbá teheti.

2008-ban évfolyamtársaimmal úgy döntöttünk, hogy egy terepversenyt szervezünk. Célunk az érdeklődés felkeltése mellett, egy új módszer kipróbálása volt. A pozitív tapasztalatok alapján úgy gondoltam, hogy e modellt minden tantárgyra lehet alkalmazni. A választásom egyrészt azért esett a német nyelvoktatásra, mert a választott német műveltségi terület révén a „Célnyelvi kultúra" tantárgy keretében egy német legendáról – játékos eszközökkel – sikerrel tartottam előadást hallgatótársaimnak. Másrészt ezt követően kurzusvezetőm – Görcsné dr. Muzsai Viktória – arra buzdított, kutassam és keressem a lehetőséget, hogyan alkalmazható ez a tanulásszervezési mód más tárgy esetében.

Dolgozatomban – az alapvető fogalmak tisztázása után – azt mutatom be, milyen módon lehet a legcélszerűbben a német nyelvórákat játékosabban, érdekesebben szervezni. Feltételezésem szerint erre kiválóan alkalmas a projektmódszer, amely a csoportmunkánál összetettebb és kreatívabb is.

Dolgozatomban először munkám központi elemét, a Loreley-legendát mutatom be. Majd eddigi tapasztalataim alapján feltárom a projektmódszer lényegét, melynek németórai használhatóságát két Loreley-projekt szervezésében is megjelenítem. A gyakorlati megvalósításban a győri Öveges Kálmán Gyakorló Iskola, és a kimlei Nemzetiségi Általános Iskola tanulói vettek részt. Az előbbi intézményben kis tanítóként lehettem a diákok segítője, az utóbbiban németet tanítóként – felelősséggel – álltam a katedrán.

Dolgozatomban összehasonlító elemzésben rávilágítok arra, hogy a bemutatott módszer alkalmazásával tantárgyi kohéziót teremthetünk, kialakíthatjuk a tanulók együttműködési képességét, fejleszthetjük a kompetenciáikat, fokozhatjuk kreativitásukat és növelhetjük teljesítményüket, így nagyobb hatást érhetünk el német nyelvtanulás és -használat terén.

Remélve, hogy sikerül rávilágítanom e módszer lényegére, buzdítom pedagógustársaimat ennek gyakoribb alkalmazására, hogy így formáljuk tanítványaink hagyományőrző, és más kultúrák értékeit tiszteletben tartó szemléletét, és fokozzuk tanulási motivációjukat.

Szókincstanítás a német mint idegen nyelv oktatásában A német mint idegen nyelv oktatásában használt tankönyvek elemzése a szókincstanítás változása szempontjából

Sziva Éva
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Budapest

Témavezető:
Feldné dr. Knapp Ilona egyetemi docens

Munkámban a szókincs közvetítésének és elsajátításának problémájával foglalkozom a német mint idegen nyelv oktatásában. A szavak rendkívül fontos szereppel bírnak a modern nyelvoktatásban, hiszen a szövegek alapvető elemeiként az egész nyelvhasználatot szolgálják, és hozzájárulnak a kommunikatív kompetencia fejlesztéséhez is. A szókincs közvetítésének és tanulásának módja – a nyelvoktatás céljainak változásával egybehangzóan – jelentős változásokon ment keresztül az utóbbi évtizedekben. Ennek áttekintésére szolgál az empirikus kutatás is, amelyben 19 különböző hazai oktatási intézményben használt, 1987 és 2009 között megjelent hazai és külföldi kiadású tankönyvet vizsgáltam meg.

Az eredmények rámutattak az egyes tankönyvek szókincsének minőségbeli eltérésére, ami a közelmúltban zajló társadalmi, politikai és kulturális átalakulásnak, valamint a tudomány és a technika fejlődésének köszönhető. Ezek hatására a tankönyvek új témákkal, műfajokkal és stílusrétegekkel gazdagodtak, ami nem feltétlenül járt együtt a szókincs jelentős bővülésével. Megfigyelhető, hogy a szókincs minősége, tekintélye és funkciója, valamint a szókincsközvetítés és szótanulás formája leginkább a tankönyveket meghatározó módszertani szemlélettől függ. A kommunikatív módszerre épülő tankönyvekben az implicit mellett már az explicit formában történő szókincsfejlesztésre is egyre több a lehetőség. Az erre szolgáló tankönyvi feladatok a szavak mentális tárolásáról alkotott nyelvészeti modellekre épülnek. A morfológiai, szemantikai, affektív, grafológiai és fonetikai gyakorlatok – más modellek mellett – leginkább a mentális lexikon elméletére épülnek, ennek a részterületeit fejlesztik. Ezek közül a szóképzési módok és a jelentésmezők saját fejlődéstörténettel rendelkeznek, és jól tükrözik a nyelvoktatás céljainak változását, valamint a szókincs területén jelentkező paradigmaváltást. A 90-es évekig csupán a nyelvtani és a lexikális ismereteket ellenőriztették és gyakoroltatták, de az egyes tanuláselméleti impulzusok megjelenésével bővült a szerepkörük: implicit és később explicit tanulási stratégiákként az autonóm tanulás fontos módszereivé váltak. A kutatási eredmények nemcsak a közelmúltban és napjainkban jellemző szókincsközvetítő stratégiákat és tendenciákat tükrözik, de az új tankönyvek összeállításánál is hasznosak lehetnek.

IV.
INFORMATIKA-PEDAGÓGIA ÉS PEDAGÓGIAI INFORMATIKA TAGOZAT

TANULÁS- ÉS
TANÍTÁSMÓDSZERTANI–
TUDÁSTECHNOLÓGIAI

Szent István Egyetem

XXX. JUBILEUMI OTDK

SZEKCIÓ

Pedagógiai Kar

Multimédiás tananyagfejlesztés Prezi-ben a Prezentáció című tantárgyhoz

Csúsz István – Mester Tamás
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest

Témavezetők:
Lőrincz Éva Anna egyetemi tanársegéd
Horváth Cz. János egyetemi tanársegéd

A Prezentáció című tárgy keretén belül a Műszaki Pedagógia Tanszék naprakész prezentációs technikákat és módszereket oktat. Az egyik legújabb prezentációs eszköz a Prezi, amelynek a kezelése a felhasználóktól új szemléletet követel meg. A Prezi-ben készült tananyagunk a Prezi használatát mutatja be, felhasználva és oktatva a szükséges új módszereket.

A dolgozat külön hangsúlyt fordít – a technikai részleteken túl – az igényes előadás szerkesztéséhez szükséges helyes tartalmi és gondolati döntések meghozatalának elősegítésére. Szó esik a tartalom és a forma összefüggéseiről, a koncepcióról és a különleges tudáselemekről is.

Videofelvételek elemzésére épített statisztikai felmérés

Gregus Tamás
Eszterházy Károly Főiskola Természettudományi Kar, Eger

Témavezető:
Dr. Geda Gábor PhD, főiskolai docens

A '90-es évektől kezdődően a diákok népszerűségi listáján fokozatosan az utolsó hely felé közelítenek a természettudománnyal foglalkozó tárgyak. Tény, hogy a fizika a legutolsó helyen áll, ezt publikációk és kutatások is alátámasztják. Ehhez meglepően gyorsan közelítenek a matematika és az informatika tárgyak. Annak érdekében, hogy ezek ne jussanak a fizika sorsára, új és változatos oktatási módszereket szükségszerű bevezetni, melyek azt a célt szolgálják, hogy a tanulókhoz közelebb hozzuk az imént felsorolt tárgyakat. Az informatikával gyakorlatilag a hét minden napján foglalkoznak, de gyakori eset, hogy a számítástechnikával kapcsolatos feladatokat háttérbe szorítják, egyfajta teherként kezelik. Célunk az, hogy látványos prezentációkkal, érdekes és egyben hasznos tanórák és előadások segítségével megszerettessük a tanulókkal a természettudományt és közelebb hozzuk őket ezekhez a tárgyakhoz. A szemléletességre, tapasztalatszerzésre irányuló oktatás egy lehetőséget kínál ennek az elérésére. Munkám során ezt a célt tartottam szem előtt, és egy olyan módszert alkalmazok, melynek segítségével a tanulók kedvet kaphatnak a számítástechnika tanulásához és tanulmányozásához, a programozáshoz; és érdekesebbnek, izgalmasabbnak fogják tartani a matematikát és az informatikát. Ezt a módszert gyakorlatilag leginkább a média területéről ismerhetik, de változatos helyeken megtalálhatóak ennek a különféle alkalmazott fajtái. A technika komplex informatikai háttérrel rendelkezik, eredményei mégis olyan dolgokban jelentősek, melyet akár még maguk a tanulók is hiányolnának, ha nem effajta eljárással lettek volna megvalósítva. Célom elérését a digitális mozgásrögzítésben látom, elterjedtebb nevén a Motion Capture-ben. A MoCap egy olyan eljárás, mely során valamilyen mozgást tartalmazó felvételből digitálisan rögzítik a mozgás folyamatát, és ezt valamilyen alakzattal a felvétel eredeti alanyának elhagyásával lekövetik. A lekövetés végeztével egy új képsorozat jön létre, amelyen egy olyan alakzat figyelhető meg, mely végrehajta ezeket a mozdulatsorokat. Felhasználhatóság szempontjából, programom segítségével a hallgatók és diákok jobban megérthetik mind az objektum-orientált programozást és a Windows Forms képességeit, valamint megismerhetik vele a GDI+ (Windows Graphics Device Interface) fontosabb metódusait, ezzel együtt talán lehetőség nyílik felkelteni érdeklődésüket az informatika és a matematika tárgyak iránt. Továbbá programom hasznos lehet még arcmimika rögzítésénél, 2D-s oldalnézetes, úgynevezett side-scrolling játékok karaktereinek mozgásánál, 2D-s scriptelt jelenetek létrehozásánál, animációknál, mozgások elemzésénél, helyességük ellenőrzésénél is.

A 8-12 éves korosztály megjelenése a közösségi oldalakon, énmegjelenítésük speciális vonásai

Grund Helga
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest

Témavezető:
Lénárd András adjunktus

A globalizálódó világban az információáramlás új és eddig sosem látott sebessége érzékelhető. A számítógépes hálózatok és főleg a Web 2.0. tendenciák megjelenésével, széleskörű elterjedésével, egy új dimenzió jelent meg. Többféle módon is felbukkanhatunk a világhálón. Talán a legelterjedtebb a közösségi oldalak használata. Ezeken az oldalakon, szinte minden korosztály képviselteti magát, de egyre több a fiatalabb generáció.

Már a Nemzeti Alaptantervben is megjelenik a digitális kompetencia, amely felöleli az információs társadalom technológiáinak magabiztos és kritikus használatát a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén. Tanítói vonatkozásban fontosnak tartom és felelős vagyok a leendő felnövekvő társadalom testi-lelki fejlődéséért és egészségéért. A hálózat manapság nagy veszélyforrás, melynek elsősorban a gyerekek vannak kitéve.

Ennek alapján hipotézisként az állítottam, hogy az iWiW-felhasználók átlag életkora egyre csökkenő tendenciát mutat, illetve, hogy a 8-12 éves korosztály életkori sajátosságai megjelennek az iWiW adatlapokon is valamilyen formában.

Vizsgálati módszerként a kérdőívet részesítettem előnyben, mert egyszerre több tanuló tudja kitölteni, így nem annyira időigényes, és közben több kérdést fel tudtam tenni. Egy városi, illetve három vidéki iskola nyújtott segítséget.

Hipotézisem első állítására a kimutatás eredményeként azt kaptam, hogy a kitöltők közül az átlagéletkor 10,194 év lett. Ez a korosztály általában a 3. osztályt képviseli. Véleményem szerint ez az életkor számos veszélyforrást jelent az iWiW-felhasználók szempontjából, pl. személyes adatok megjelenítése, baráti kör feltérképezése stb. Vannak persze olyan alkalmazások/játékok, amelyek nekik szólnak, de az adatlapok összeállítása sem elsősorban rájuk jellemző megadható adatokat tartalmaz. A hipotézisem másik fele arról szólt, hogy a 8-12 éves korosztály életkori sajátosságai megjelennek az iWiW-adatlapokon is valamilyen formában. Ezt a hipotézist több adattal is alá tudtam támasztani.

Dolgozatomat azoknak ajánlom, akik kíváncsiak, hogy milyen gyermeki életkori sajátosságok jelennek meg a virtuális világban a szereplők tudta nélkül. Fontosnak tartom a tanítók és szülők felvilágosítását, hogy azzal, hogy a gyerekek szerepelnek közösségi oldalakon, milyen veszélyekre hívják fel a figyelmet ezzel kapcsolatban.

A Nintendo Wii felhasználása a fizikaoktatásban (WiiBoard és DIY Projektor – Alternatív oktatástechnológiai megoldások)

Medvegy Tibor
Szegedi Tudományegyetem Természettudományi és Informatikai Kar, Szeged

Témavezető:
Dr. Bohus János egyetemi tanársegéd

A fizika tanítása az egész nyugati világban válságban van, melynek egyik legfontosabb jele, hogy a diákok érdeklődése elfordul a fizikától. Mivel lehetne meggyőzni a tanulókat, hogy érdemes fizikát tanulni? A fizikaoktatás során az egyik legkézenfekvőbb megoldásnak az érdekesebbnél érdekesebb kísérletek bemutatása adódik, de a hazai középiskolai oktatás állandó pénzhiánya miatt a fizikaszertárak eszköztára nem biztosítja ehhez a kellő felszerelést. Az elhivatott tanárok igyekeznek minél költséghatékonyabb, mégis figyelemfelkeltő, és a fiatalsághoz közel álló kísérleti eszközöket felhasználni az oktatás során. Dolgozatomban a fenti követelményeknek eleget tevő fejlesztéseimet mutatom be.

A Wii a Nintendo által gyártott videojáték-konzol. Különleges tulajdonsága, hogy egy vezeték nélküli távirányító a játék vezérlője, melyet WiiMote-nak neveznek. A WiiMote egy egykezes vezérlőegység, amit egy 3D-s gyorsulásmérővel és egy infravörös érzékelővel szereltek fel. Az infravörös érzékelő nagy térszögben és felbontásban képes egyszerre több infravörös fényforrás helyzetét is követni. Ezek a tulajdonságai hihetetlenül sok felhasználási lehetőséget biztosítanak egy kreatív tanárnak.

A WiiBoard egy otthoni eszközökkel is elkészíthető szett, amely egy WiiMote-ból, egy infravörös LED-et tartalmazó ceruzából, és egy projektorból áll. A WiiMote-ba épített infravörös érzékelőt a projektor által kivetített képre irányítva és a vezérlőt a számítógéphez egy szoftverrel csatlakoztatva, gyors kalibráció után, egy, az infravörös ceruzával irányított, bármilyen egyszínű felületen használható interaktív táblára tehetünk szert. A szett egyetlen költséges darabja a projektor, amelyet egy másik, akár otthon is elkészíthető eszközzel, a DIY Projektorral helyettesíthetünk. Ez a projektor egy kisebb méretű, akár hibás LCD monitorból és az iskolákban oly gyakori írásvetítőből áll. Dolgozatomban ezeknek az eszközöknek az elkészítéséről és alkalmazásáról írok.

Végül olyan kísérleteket ismertetek, amelyek a WiiMote felhasználásával, vagy egy klasszikus eszközt helyettesítve lesznek érdekesebbek, vagy akár teljesen újszerű kísérleti elrendezéseket, méréseket tesznek lehetővé.

Elektronikus tanulási környezet vizsgálata adatbányászati módszerekkel

Nagy Gábor Zsolt
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Budapest

Témavezető:
Horváth Cz. János tanársegéd

A MOODLE elektronikus tanulási környezetet két éve használja az Alkalmazott Pedagógiai és Pszichológiai Intézet. 2009 szeptemberében került telepítésre az 1.9-es változat. A tanulási környezet egyre szélesebb használata arra ösztönzi a Intézetet, hogy vizsgáljuk a használat minőségét is.

Tanulmányom bemutatja, hogy adatbányászati eszközökkel milyen előnyöket és hibákat lehet felfedezni a tanulási környezetek használatával. A vizsgálathoz számos kérdés merült fel, melyet tanulmányomban igyekszem megválaszolni. Ezek a kérdések, hogy mennyi átlagos időt töltenek el a felhasználók a környezet használata alatt, használják-e a hallgatók a belső kommunikációs eszközöket, milyen elektronikus tevékenységek a leggyakoribbak. További kérdés, hogy a felnőttképzésben való használat mennyire eltérő a felsőoktatáshoz képest.

Az elektronikus tanulási környezet-vizsgálati eszközei az SPSS Clementine és a Google Analytics.

Előadásomban a tanulási környezetről szerzett tapasztalataimat, javaslataimat is bemutatom.

Elektronikus tanulási környezetek. Forrástájékoztatás a tanárképzésben

Racsko Réka
Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Témavezető:
Dr. habil. Kis-Tóth Lajos főiskolai tanár

A 21. században, az internet korában a mérhetetlen mennyiségű információáradatban való eligazodás nem egyszerű feladat. Az információ terjedésében ugyanis a tér- és időkorlátok megszűntek, és a web 2.0 elterjedésével a felhasználók már nem passzív befogadóvá, hanem aktív tartalomalkotóvá váltak. A webes világban ezáltal egy olyan paradigmaváltás ment végbe, amely az aktív részvételen alapuló létrehozás és megosztás által a tartalmak hihetetlen mennyiségű elterjedését és az új alkalmazások egyre növekvő számát vonta maga után.

Korunk egyik legfontosabb kihívása az interneten elérhető tartalmakban való eligazodás képességének elsajátítása, a kritikus szemlélet kialakítása, hiszen ez a jövőbeni tudásunk, boldogulásunk alapja, amely embertípust Marshall McLuhan elektronikus emberként definiál. A mai felnövekvő fiatalok, a digitális bennszülöttek vagy net- vagy Z-generáció tagjainak már olyan új képességeket, jártasságokat kell az iskolában elsajátítani, amely képessé teszi őket *az információs társadalom technológiáinak magabiztos és kritikus használatára a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén*[1]. A pedagógusokra tehát nagy feladat hárul, ám több kutatás (Országos informatikai felmérés, 2006) is rámutat arra, hogy sok esetben nincsenek kellő módon felkészülve, felkészítve az IKT eszközök újszerű használatára. A továbbképzések mellett szükséges lenne olyan rendszerezett webes gyűjtemény(ek) összeállítása, amely útmutatást adnak a pedagógusoknak, hogy milyen, elsősorban ingyenes internetes alkalmazások közül állnak rendelkezésre, milyen informatikai ismeretekkel kell rendelkezni használatához, illetve mennyi időbefektetést igényel elsajátítása, és milyen esetleges kockázatokat hordozhat magában használatuk, majd egy rövid leírás során megismerhetnék legfőbb jellemzőjüket. Dolgozatom célja egy olyan átfogó didaktikai kategóriarendszer kidolgozása, amely segíti a pedagógusokat az elektronikus tanulási környezetek kialakításában és a webes alkalmazások tanítási-tanulási formában történő integrálására. Nem célom szaktudományi eszköztár létrehozása, hiszen több ilyen is létezik az egyes tantárgyakban, inkább arra törekszem, hogy a pedagógusok kreatív módon jussanak el a forrásokhoz, és építsék fel saját eszköztárukat. A munkám egy része már elkészült (http://www.slideshare.net/racskoreka/internet-webketto-az-oktatasban-racsko-reka-3520899), az értékelési mátrix is kidolgozás alatt áll. A web 2.0 nyújtotta lehetőségeket kihasználva a forrásgyűjteményt széles körben elérhetővé tenném és folyamatos frissítését is tervezem, amelynek alapja saját kutatásom, illetve felhasználók reflexiói és javaslatai alapján történnének.

[1] Oktatási Minisztérium Informatika kerettanterv 5–8. osztály

Robotok építése és programozása elektronikus tanulási környezetben

Rüsics István – Palkó Balázs – Kis Tamás – Bauer Gergely
Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar, Pécs

Témavezető:
Dr. Hegyi Sándor CSc, egyetemi docens, tanszékvezető

Munkánk célja egy olyan online oktatási keretrendszer létrehozása volt, amely megismerteti a közoktatás diákjait egy szintetizáló tananyaggal, a robotépítés- és programozás rejtelmeivel.

A fő motivációs erőt az általunk megépített, online irányítható mikrokontrollerrel vezérelt robot adta, mely egy weboldalon keresztül távolról irányítható (a távolbahatás elvét iskolai környezetben demonstrálva). A megvalósított technológiánkkal megfigyelhető egy geológiai terepasztalon kiépített analóg geonómiai környezet, a számítógépes hálózathoz illesztett és terepasztalra épített HD kamerák segítségével. A Husar eRover típusjelzésű robot az egyetem keretein belül a Technológia és tudományos diákköri kurzus részeként épült meg. Az alapját egy, az egyetem által kifejlesztett különálló modulként is funkcionáló – PIC mikrokontrollerrel tervezett – vezérlőpanel képezi. Könnyű programozhatósága miatt kiválóan alkalmas oktatási célokra. A pedagógiai innovációs projektünk alkalmas a tanulói kreativitás fejlesztésére, az alkotó munka motiválására, produktum készítésére és a mérnökké válás elősegítésére. Összegezve: az első lépések megtétele a tudományban. A pályázatunk a tudomány, a technológia, a műszaki és a matematika ismeretanyagaira, többek között a NASA által támogatott STEM projekt értékeire építi fel közoktatási programját. Ezen pedagógiai innováció közvetett és nem elhanyagolható célja, hogy bemutatassa, tananyaggá formálja, népszerűsítse az űrkutatás és űrtechnológiák irányítástechnikai eredményeit.

Egy másik szálon a munkánk fő részét képezi az online tudásbázis, ahova oktatási segédanyagokat töltöttünk fel. A robotépítés három fő témaköre szerint osztályozott anyagok, ahol mindenki megtalálja az ő szintjének a legmegfelelőbbet, kezdve az alapoktól egészen az élvonalbeli fejlesztésekről szóló beszámolókig. A megszerezett tudás ellenőrzésére egy beépített kvíz rendszer áll rendelkezésére, ahol a helyes válaszokkal pontokat lehet gyűjteni. Később ezek a pontok különböző jutalmakra lesznek beválthatók. Célunk a tanulás inspirálása a modern technológia által, és az interaktív információs és kommunikációs technológiák (IKT) alkalmazása a közoktatásban.

Elektronikus kommunikáció – nyelvi változások

Stephan Nóra – Pápai Tünde
Szent István Egyetem Pedagógiai Kar, Szarvas

Témavezetők:
Dr. Katona Krisztina Ph. D. docens
Szabóné Balogh Ágota tanársegéd

A nyelv, a nyelvhasználat folyamatos változásban van, amely változás szükségszerűen napjainkban is zajlik. A nyelvi változásoknak különböző külső és belső okai lehetnek. A változásokat indukáló külső okok elsősorban gazdasági és társadalmi eredetűek. A technikai fejlődés eredményeként olyan új eszközök jelennek meg, amelyek a munka, az emberi kapcsolatok, a szórakozás világában is változásokat hoznak, és ezekkel összefüggésben nyelvi, nyelvhasználati változásokat indítanak el. A 20. század végén, illetve a 21 század elején ilyen eszközöknek tekinthetők az elektronikus kommunikációt szolgáló PC-k, laptopok, mobiltelefonok, iPhonok, illetve az alkalmazásukhoz kapcsolódó jelenségek email, chat, msn, blog, sms.

A fentiek figyelembe vétele mellett a kutatás célja az, hogy feltérképezze a különböző korosztályok internetezési szokásait és ennek hatását az alkalmazók nyelvhasználatára, továbbá, hogy az iskoláskorú gyermekek nyelvhasználati változásainak folyamatait megismerve felhívják a figyelmet arra, hogy ez a folyamat mivel hatással van a gyermekek személyiségének fejlődésére is, módszerbeli megújításra kell, hogy késztesse a pedagógusokat is.

A kutatás során alkalmazott módszerek – szakirodalom feldolgozása, mérőtesztek, kérdőívek, interjúk – segítségével a következő hipotézisek kerülnek bizonyításra:

- az elektronikus kommunkációs eszközök, lehetőségek felhasználása népszerűbb, jelentősebb a fiatalabb korosztály körében, ezáltal a nyelvi változások is először náluk jelennek meg;
- az elektronikus kommunikáció okozta nyelvi változások életkorfüggőek, ezáltal a különböző generációk között előfordulnak kommunikációs nehézségek: verbális és non verbális területeken egyaránt.

A 180 fő bevonásával végzett vizsgálat életkor szerint az általános iskola felső tagozatos diákjaitól a nyugdíjas korosztályig terjed.

A szerzők az eredmények statisztikai elemzésével, a szakirodalom feldolgozásával, azok összevetésével kívánják alátámasztani feltételezéseiket.

Animált algoritmusok alkalmazása a Mesterséges Intelligencia oktatásához

Szugyiczki Csaba
Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Témavezető:
Dr. Kusper Gábor, tanszékvezető főiskolai docens

Dolgozatomban a Mesterséges Intelligencia komplexitásából adódó oktatási problémákra keresek választ. A tantárgy fő témája a megoldáskereső algoritmusok, melyek az állapottér-gráfban keresik a kezdő csúcsból a cél csúcsba vezető utat. Ennek a gráfnak a szemléltetése okozza a legnagyobb problémát. A gráf állandóan változik, mindemellett sok információt is meg kell rajta jeleníteni, ha azt szeretnénk, hogy egyértelmű legyen. Általánosan elfogadott módszer ilyen esetekben a multimédiás eszközök alkalmazása, és az eddigi tanári és hallgatói tapasztalatok is bizonyítják ennek létjogosultságát, így döntöttünk az animált algoritmusok alkalmazása mellett. Ezzel viszont újabb kérdések merülnek fel, melyekre választ kell találnunk. Ilyen például, hogy pontosan milyen szimbólumrendszert használjunk az animációnkon, és hogy pontosan milyen információkat jelenítsünk meg rajta. Az az álláspontunk, hogy az ábráinkon meg kell jelennie egymás mellett a gráfnak, a használt adatszerkezetnek és magának az algoritmusnak. Az algoritmus megjelenítése által annak lépései és gráfra gyakorolt hatásai egyértelművé válnak, viszont az algoritmus kiválasztása nem bizonyul egyértelműnek, ezért ennek könnyen cserélhetőnek kell lennie. A már meglévő technológiák egyike sem bizonyult könnyen használhatónak a mi esetünkben, ezért döntöttünk saját program elkészítése mellett, amely a fenti animációk összeállításában nyújt segítséget. A program feloldja az algoritmust leíró kód megválasztásának a problémáját az által, hogy a kódot és magát az animációt külön választja. Ha szükséges a kód lecserélése az animációhoz nem kell hozzányúlnunk, csupán a kódot kell lecserélni és az új animációt a program automatikusan elkészíti. Ha mégis szükséges a már elkészült animáció módosítása, abban is segítséget nyújt a program az alapvető animáció szerkesztő funkciók biztosítása által. Ilyenek a képkocka-beillesztés, törlése és áthelyezése, valamint az animáció sebességének beállítása. A dolgozatban a program által nyújtott lehetőségek is részletesen szerepelnek, és az ezzel készült animációkat is bemutatom.

V.
MŰVÉSZETPEDAGÓGIAI TAGOZAT

TANULÁS- ÉS TANÍTÁSMÓDSZERTANI–TUDÁSTECHNOLÓGIAI SZEKCIÓ

Szent István Egyetem

XXX. JUBILEUMI OTDK

Pedagógiai Kar

Transzferlehetőségek a zenei nevelésben

Balázs Gabriella
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Budapest

Témavezetők:
Hercz-Dorman Alíz mestertanár, egyetemi adjunktus
Dr. Bodnár Gábor tanszékvezető, egyetemi docens

A zenetanítás során a gyerekeknek észrevétlenül fejlődhet a figyelme, a gondolkodása, elemzőképessége, illetve a zenélés jó eszköz lehet a nevelési céljaink elérésére is. Vizsgáljuk meg általános céljainkat, mely területeket kívánjuk fejleszteni az oktatás során tantárgytól függetlenül? Hogyan segíthet ezek megvalósításában a zenei nevelés mint transzfer terület?

Kommunikációs készség és együttműködés: A zenélés társas tevékenység. Figyelni egymásra általános emberi érték. Ha minden gyerek intenzíven zenélne, talán nem lenne a későbbiekben szükség annyi „csapatépítő tréningre".

Kiállás, önbizalom: Közös énekléssel, együttes kamarazenei tevékenységgel a szorongó, mások előtt nehezen megnyilvánuló kisgyerekek szociális integrálása is segíthető.

Logikus, matematikai gondolkodás: A zenei relációk, a ritmusok viszonyának megfigyelése, a transzponálás fontos szerepet játszhat a matematikai készségek kialakításában.

Nyelvek elsajátítása: A zenélő gyerekek begyakorolják a nyelv jellegzetességeit, a fordulatokat, és a tagolás szabályait is könnyebben megérzik.

Mozgáskoordináció, téri tájékozódás: Dalos játékban, táncban jelentős szerepet kap az egymáshoz igazodás, a helycsere, a forgás, az irányváltás, a hangszeres játékokban pedig ügyesedik a kéz, az íráshoz szükséges motorikus készségek is fejlődnek.

Agyféltekék összerendezése: Tudományosan alátámasztott tény, hogy az énekórán a két agyfélteke azonos intenzitással dolgozik. Ennek szerepe elsősorban a szellemi túlterheltség elkerülésében van.

Többirányú figyelem: Az életben nagyon fontos, hogy egyszerre több dologra tudjunk koncentrálni. A zenélés önmagában hordozza a többirányú tevékenységet: többek között dallama, szövege, ritmusa, metruma, hangszíne, dinamikája lehet, melyekre az énekesnek egyidejűleg kell koncentrálnia.

Kreativitás, találékonyság: Az improvizálás a zenélés során örömet okoz, egyben rendkívüli módon kreatívvá alakít.

Külön kiemelhető a zenei területen belül a TEHETSÉGGONDOZÁS fontossága, akár már az óvodai évek alatt és az iskola kezdő szakaszában. A pedagógiai eszköztárat egy életen át lehet fejleszteni és bővíteni. Ez egy örök életre szóló játék! A zene évezredek óta része az emberiség kultúrájának. A XXI. században sem veszíthet aktualitásából, ma is aktívan segítheti a pedagógusok oktatási és nevelési céljainak megvalósítását, más oktatási területekkel együttműködve, erősítve, illetve kiegészítve azokat.

Medvéből mackó: a varázskorszak hatása a gyermekirodalomra

Facskó Judit
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Szeged

Témavezető:
Magonyné dr. Varga Emőke főiskolai docens

Dolgozatomban a gyermekirodalom egyetlen tématerületét, a medve/mackó-témát megvizsgálva igyekszem rámutatni arra, milyen analógiák és különbségek fedezhetők fel a mitikus és a varázskorszak, valamint az ezredforduló korszakának mondókái között. Dolgozatom metodikai javaslata a következő: érdemes lenne a legkisebbek nevelésébe minél hangsúlyosabban bevonni az ősi versformákat, a hagyomány által megőrzött témákat. A hipotézisem az, hogy a mondókák sokkal több lehetőséget biztosítanak nekünk a hagyományok, a kultúra áthagyományozására, mint amennyit jelenleg kihasználunk. Úgy vélem, hogy a hagyományos, felnőttek körében ismert történetek átvihetők gyermeki körökbe, természetesen alkalmazkodva a gyermekek előismeretéhez, nyelvi szintjéhez. Megfigyelhető, hogy a varázskorszak fennmaradt mondókái elemi hatással vannak a későbbi és a mai magyar mondókavilágra, a mindenkori mitikus történetekre. Műelemzéseim a strukturalista irodalmi kutatásokra támaszkodnak, ugyanis a rövidformák szavak szintjére összpontosító vizsgálatában leginkább a strukturalizmus módszereit tudtam hasznosítani. Zenei vizsgálatokat nem végeztem, a mondókák zenei anyagával kapcsolatban csak utalásokat tettem. A mondókákat elsődlegesen tehát mint szövegeket elemeztem.

Dolgozatom elsődleges célkitűzése az, hogy felhívjam a figyelmet a gyermekirodalmi alkotások (központban a mondókák) fontosságára. Helytállónak tartom Maria Lypp irodalomtudós véleményét, miszerint ezen művek befogadása során „a kisgyermek megtapasztalja, a maga módján megérti az irodalmiság lényegét, a valóságtól való elhasonulást. Legelső irodalmi élményei egyben az első tapasztalatok az irodalmiságról magáról."

„…vágy vonja az égbe, tör magasabbra utat"

Széljegyzetek Ikarosz történetének vizuális és verbális olvasataihoz

Fehér Judit
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest

Témavezető:
Dr. Benczik Vilmos főiskolai tanár (ELTE TÓK)

Dolgozatom egy javaslat az irodalom- és művészetelmélet néhány korszerű irányzatának alkalmazására a speciális tantárgy-pedagógiákban, elsősorban a vizuális kultúra és az irodalom oktatásában. Az írás egy nagyobb kutatás első stádiumának tekinthető: célom ezúttal elsősorban a későbbi vizsgálatok elméleti megalapozása volt. Kutatásomban interdiszciplinaritásra törekedtem, először a szavak és képek összehasonlító interpretációjának a *művészettörténet* tudománytörténetében felmerülő lehetőségeit vizsgáltam, foglalkoztam az Erwin Panofsky által fémjelzett ikonográfiai-ikonológiai orientáltságú kutatási módszerekkel, majd az újabb narratológiai, képhermeneutikai és recepcióesztétikai irányzatokkal (pl. Boehm, Kemp, Imdahl, Bal).

Ezek után igyekeztem a vizsgálatot *irodalomelméletileg és filozófiailag* is megalapozni, érintettem Mitchell, Kibédi Varga, Foucault, Gadamer, Barthes és néhány további elméletíró a szó-kép összehasonlítás lehetőségeit vizsgáló elméleti dolgozatát.

E kétoldalú elméleti bevezetést egy *konkrét példa* vizsgálata követte, a szó-kép összehasonlítások egyik paradigmatikus alkotása, id. Pieter Bruegel *Ikarosz bukása* (1558 k.) c. festményének komplex értelmezése, melyben nemcsak a mű illusztratív teljesítményét vizsgáltam (Ovidius *Metamorphoses*ének vonatkozásában), hanem azt más későbbi arra reflektáló irodalmi szövegekkel (Auden, Herzberg) is „összeolvastam" (sajátos képi és verbális intertextusoknak tekintve azokat).

A dolgozat végén kitekintettem arra, hogy a fenti elméletek mennyiben alkalmazhatók a *pedagógiai gyakorlat*ban: miként oktatható az *Ikarosz bukása* című festmény kilencedikes gyermekek körében? Kidolgoztam egy a fenti elméleti alapvetéseket szintetizáló, a gyakorlatba átültető óratervezetet, mely később egy komplex intermediális és interdiszciplináris tanmenetbe integrálható. Az a hipotézisem, hogy a szó-kép összehasonlítás produktív módon alkalmazható az oktatás során, számos kompetenciát fejleszt, különösen, ha az korszerű kooperatív munkamódszerekkel párosul. A Bruegel-kép értelmezését célul kitűző tanóra preparációját egy általam készített és kiértékelt kérdőív tanulságai alapozták meg. A kérdőívet több mint 100 kilencedikes diákkal töltettem ki, s a kiértékelése is igazolta számomra az intermediális művészetelméletek pedagógiai létjogosultságát.

Fotográfia felhasználása a vizuális nevelésben
Feladatötletek fotómontázs technikára 3-6. osztályos gyerekek számára

Kovács Viola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest

Témavezető:
Dr. Kardos Mária főiskolai docens

A fotográfia régóta igen fontos szerepet tölt be az életemben. (Budai Rajziskola Fotó szaka, ELTE Tanítóképző Kar Vizuális nevelési műveltségterület elvégzése, fotópályázatokon való szereplés.) Sokan, már a fényképezés feltalálásának kezdetétől, kritikusan szemlélték a fotó művészi megítélését, véleményük szerint a valóság hű, képi másolásával eltűnik az alkotó személyes, egyéni kifejezése. Azonban a fotográfia mára a vizuális kultúra jelentős részét képezi. Ma már számos helyen találkozhatunk a fotóval: szórólapokon, út menti plakátokon, újságcikkek mellett vagy éppen otthon a családi fotóalbumban.

Témaválasztásomat több szempont is befolyásolta. Már több éve foglalkozom a fényképezéssel. Az analóg fekete-fehér technika mellett a digitális irányzattal is kísérletezek. Az évek során megtapasztaltam, hogy végtelen lehetőséget rejt magában ez a képzőművészeti terület: a leképezés folyamatától kezdve az utólagos szerkesztésig számtalan lehetőséget kínál a fotográfiával való foglalkozás. Emellett mindezzel rengeteg képesség fejleszthető, mint pl. a kompozíciós képesség, a kifejező képesség, az analizáló és szintetizáló képesség, a karakterérzék, a vizuális fantázia (képzelőerő) stb. Ezek a fejlesztési területek az iskolai vizuális nevelés céljaiként is megjelennek. A fotó ugyanakkor a mozgókép mellett a fogyasztói társadalom legjelentősebb médiuma. A kritikus látásmód kialakítása, s főként a személyiség fejlesztése, az iskolai nevelés egyik kiemelt feladata. A rajzórákon mindez gyakorlati feladatokon keresztül valósítható meg leginkább. Tanítói munkám során olyan feladatokkal szeretném megismertetni a gyerekeket, amelyek a személyiségük fejlődését, és emellett a fogyasztói társadalom manipulációja elleni védekezést is szolgálják (Médiapedagógia).

A fotográfiai eljárások közül a fotomontázs a kifejezés szempontjából az egyik „legszínesebb" irányzat, és iskolai felhasználásra is alkalmasak a montázs-megoldások. A feladatokat több forrásból válogattam össze. A gyűjtemény újszerűségét a feladatok alsós évfolyamokra történő átalakítása, a feladatok „tantárgy-spirál"-os szerkesztése, valamint a hozzájuk tartozó vizuális problémák és fejlesztési célok meghatározása jelenti.

Cigány zeneművészet Magyarországon
Az ismeretek felhasználása a zenei nevelésben

Sárközi Lajos
Eötvös József Főiskola Neveléstudományi Kar Pedagógusképző Intézet, Baja

Témavezető:
Raicsné dr. Horváth Anikó Ph. D. főiskolai docens

Hazánkban gyakori sztereotípia, hogy a teljes cigányság képzetlen, segélyekre szoruló, a többségi társadalom által eltartott népesség. Az ilyen vélemények igen szegényes ismeretekre és gondolkodásra utalnak. Elég, ha csak a cigányság „arisztokráciájának" tekintett, cigány zenészekre gondolunk, akik az elmúlt században is jelentős szerepet töltöttek be a magyar társadalmi és kulturális életben. Véleményem szerint a cigányság jelentős szerepet játszott és játszik Magyarország és szinte az egész világ zenei kultúrájában. Manapság már csak egy igen kis réteg tekint úgy a cigányságra, mint egy „művészeti érték", amire büszkék lehetünk.

Hazánkban az emberek többsége nincs tudatában annak, hogy az a szó, amikor azt mondjuk, hogy *„Cigány zenész, muzsikus"* mennyi mögöttes tartalmat hordoz magával. Nem csak egy kisebbség zenei örökségét, hanem egy nemzet, egy ország, Magyarország zenei, kulturális és történelmi örökségét hordozza. Az idősebb generáció még emlékszik a múltbéli zenei kultúrára, amit még nagy számban képviseltek a muzsikus cigányok, viszont a mai kor fiataljai nemcsak hogy nem ismeri, de a szó hallatán (téves ismereteik miatt) teljesen torzkép jelenik meg előttük. Sem az oktatás, sem a sajtó, sem a média nem helyez elég hangsúlyt a cigányművész-világra.

Dolgozatomban bemutatom a cigány zeneművészet kialakulását, művészeti értékét, történelmi fejlődését, a művész világban való elhelyezkedését, hanyatlását, s ezeknek az okait, az ismeretek felhasználását a zenei nevelésben. Kitérek arra, hogy ma, a XXI. században miért van ekkora hátrányban a cigány kultúra, a cigány muzsika. Áttekintést szeretnék adni műfajainak sokszínűségéről, bizonyítani kívánom, hogy a cigányság, a cigány zene döntően fontos szerepet játszott Magyarország zenei kultúrájában, történelmében, s hogy nemzetünk méltán lehet büszke a magyar cigány muzsikusokra.

A néptánc és a népi gyermekjáték pedagógiai szerepe a konduktív nevelés rendszerében

Sipos Nóra
Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete, Budapest

Konzulens:
Dr. Molnár Krisztina főiskolai docens

Dolgozatom célja annak igazolása volt, hogy azon mozgássérült gyermekek, akik néptáncra járnak intézetünkben, bizonyos területeken jobban, gyorsabban fejlődnek, mint azon társaik, akik a konduktív nevelés rendszerén belül nem vesznek részt a néptánc tevékenységeken.

A dolgozat fő vizsgálati része ennek megfelelően a néptánc és a népi gyermekjáték komplex fejlesztő hatásának feltérképezésére irányult (például kommunikáció, szociális kapcsolatok, mozgásállapot, érzelmi-akarati képességek).

A fent említettek igazolása céljából összeállítottam egy mérési sort, megfigyeléseket végeztem, a gyerekekkel interjút készítettem, illetve a szülők körében kérdőív segítségével tájékozódtam.

Feltételezéseimet igazolva az eredmények azt mutatják, hogy a néptánc tevékenységen résztvevő mozgássérült gyerekeknél a tánc pozitív hatást fejtett ki. Ez a mozgás, a kapcsolatteremtés, viselkedés, illetve magatartás terén is érződött. Az eredmények elemzésénél természetesen szem előtt tartottam az egyéni sérüléseket, eltéréseket, a fejlettségi szinteket és egyéb egyéni sajátosságokat.

Dolgozatom aktualitását, informatív értékét és hasznosíthatóságát abban látom, hogy egy teljesen új módszert mutatok be és elemzek. Gyakorlati tapasztalataim alapján is elképzelhetőnek tartom, hogy a mozgássérült gyermekek számára a jövőben ez egy új, kiegészítő terápia lehet.

Zenei preferenciavizsgálat

Szelei Nikolett
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest

Témavezető:
Turmezeyné dr. Heller Erika adjunktus

A mai kort zenei stílusok kavalkádja jellemzi: egyaránt találkozhatunk reneszánsz, barokk vagy huszadik századi zenével. Az iskolai ének-zene órák egyik feladata, hogy tanítványainkat segítsük az őket körülvevő zenei világban tájékozódni. Hogyan válogasson a pedagógus a rendelkezése álló zenetárból? Mozart zenéjét szívesen hallgatják a gyermekek és a felnőttek is. Más zeneszerzők, mint például Bartók Béla, erősen megosztják a hallgató-közösséget, hallgatásuk nem általános. Feltevésem szerint, ha az iskolai ének-zene órákon változatos zenék széles palettáját kínáljuk tanítványaink számára, akkor ezek beépülnek a zenei ízlés kialakításának bonyolult folyamatába. S ha ez megtörténik, akkor zeneileg elfogadó, nyitott, széles látókörű felnőttek válhatnak belőlük.

Mindezt bizonyítandó, kutatásom keretében 138 óvodással és 588 felnőttel hallgattattam meg 5-5 Bartók és Mozart zenei részletet, vizsgálva azt, mennyire tetszenek nekik az egyes darabok. Úgy gondoltam, hogyha a kisgyermekek elfogadóan viszonyulnak Bartókhoz, akkor érdemes tanítványainkkal sokféle zenét hallgattatni, hiszen ők még nyitottak lehetnek rá. Azért épp Mozartot és Bartókot választottam, mert az ő zenéjük különbözősége egyértelmű. Mozart letisztult, harmonikus, konszonáns zenéje éles ellentétben áll Bartók hagyományostól eltérő tonalitású világával. Első lépésként a gyerekek egy mosolygós fejeket ábrázoló, a felnőttek szöveges kérdőívet kaptak, melyen bekarikázhatták a tetszésüknek megfelelő opciót. A vizsgálat második felében a tetszést befolyásoló tényezőket vizsgáltam (családi háttér, érdeklődés, képzettség). Az adatokat statisztikai eljárások segítségével dolgoztam fel (leíró statisztika, egy- és kétmintás t-próba, Pearson-féle korrelációszámítás). Kutatásom bizonyítja, hogy bár mindkét korosztály Mozart zenéjét preferálja, a felnőttek élesen elutasítják Bartókot, a gyerekek viszont jóval elfogadóbban viszonyulnak hozzá.

Felmérésem eredményei hasznosak az ének-zene oktatás során, hisz a zenehallgatási anyag kiválasztásakor új tényezőket kell figyelembe vennünk. A gyermekek a legkülönbözőbb zenékre is hasonló mértékben fogékonyak, nem zárkóznak el a felnőttek számára szokatlan harmóniáktól sem. Épp ezért bátran válogathatunk a konszonáns, vidám, derűs zenék mellett feszültebb, disszonáns hangzásúakat is. Célként lebegjen előttünk, hogy a zenehallgatás során a gyerek betekintést nyerhessen a zene világába, melynek nemcsak egy, de számtalan arca van. Ha azzal az új tényezővel is számolunk, hogy a gyermekek elfogadóak a zene minden változatával szemben, akkor valósulhat meg sikeresen a zenei ízlésfejlesztés.

Az énekes, mozgásos, ritmuos népi- és gyermekjátékok fejlesztő hatása óvodáskorban

Tóth Sándorné
Eszterházy Károly Főiskola Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar, Eger

Témavezető:
Dr. Szilágyi István főiskolai tanár

Óvodáinkban, iskoláinkban sok gyermek küzd beilleszkedési problémákkal. Nehezen tudnak megfelelni az óvodai és főleg az iskolai követelményeknek. Már az óvodában sem marad elég idő a játékra, pedig nagy szükség lenne rá ahhoz, hogy mindenki a maga egyéni tempójában fejlődhessen. Ám olyan elvárásokat támaszt az iskola az első osztályt kezdő gyermekek felé, hogy ezekre már nincs lehetőségük játékosan felkészülni. Fontosnak tartom, hogy újra ráébresszük az óvodákat a játék szükségességére.

Népi- és gyermekjáték kincsünk olyan gazdag és olyan könnyen elérhető, hogy kínálja magát a gyermekek fejlesztéséhez. Eszköz- és anyagi ráfordítás igénye minimális; és az óvónők képesítése, tudása pontosan elég alkalmazásukhoz. Mégis gyakran háttérbe szorulnak, feledésbe merülnek ezek az egyszerű játékok, pedig fejlesztő hatásuk elvitathatatlan.

Dolgozatomban áttekintem az óvodás kor jellemzőit, az iskolaérettség legfontosabb kritériumait, a játék és a zene fejlesztőhatásait.

Kutatásommal szeretném megvizsgálni az énekes, mozgásos, ritmusos népi- és gyermekjátékok valós, mérhető – a gyermekek beszédére és társas kapcsolati készségére gyakorolt – fejlesztőhatásait.

Hipotéziseim: A rendszeresen énekes, mozgásos, ritmusos népi- és gyermekjátékokat játszó gyerekek támadó jellegű (agresszív) megnyilvánulásainak aránya csökken; az egymásnak szóló beszédkezdeményezési aktusainak aránya nő.

Játszó és nem játszó, kontroll csoportot figyeltem meg, a megfigyelésekről jegyzőkönyvet készítettem.

Két szempontból vizsgáltam a csoportokat, a fejlesztőprogram előtt és után: a gyerekek beszédfejlődését és társas aktusaikat figyeltem szabad játék közben.

Eredményeim szignifikáns fejlődést mutattak az énekes, mozgásos játékokat játszó gyerekeknél, míg a kontroll csoportnál nem tapasztalhattam hasonló eredményeket.

Mindezek tudatában fontos lenne, ha a gyerekek saját óvodájukban rendszeresen hozzájuthatnának a képességeiket megfelelően fejlesztő játékokhoz, énekes, mozgásos tevékenységekhez, ezáltal könnyebb és eredményesebb lehetne az iskolára való felkészülésük.

Mesék a gyermekrajzok tükrében
A jó és rossz ábrázolásának vizsgálata a harmadik évfolyamos tanulók rajzain

Zubrecki Zsuzsanna
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Szeged

Témavezetők:
Dr. Karikó Sándor Ph. D. főiskolai tanár
Fabulya Zoltánné szakmódszertan és tantárgy-pedagógia oktató

Dolgozatom és kutatásom arra a kérdésre igyekszik választ adni, hogy hogyan értelmezik és fejezik ki a gyerekek a jó és a rossz fogalmát, és ez a két fogalom miként jelenik meg az ábrázolásaikban.

Korábbi elképzeléseim szerint a rajzaikon a rosszakat sötét és hideg színnel kellett volna ábrázolniuk, míg a jókat világos és meleg színekkel. Ez azonban nem így történt. A jót néha rózsaszínben ábrázolták a gyermekek, máskor meg sötétzöldben, feketében. Ugyanezt tapasztaltam a rossz ábrázolásakor is: volt, aki vörösben és feketében ábrázolta a rossz tulajdonságú alakokat, míg láthattam olyan rajzokat is, ahol pirosban, sárgában pompáztak. A változó színvilág ejtett gondolkodóba.

Ha az ábrázolások színei nem jelzik egyértelműen és minden gyermek munkájára egyformán jellemzően azt, hogy melyik figura a jó és melyik a rossz, akkor mégis, hogyan, mi alapján dönthetném el, mi jelenti a gyerekek rajzain a jót vagy a rosszat. Ahhoz, hogy ezt megérthessem, különféle vizsgálatokat kellett elvégeznem.

A válaszok megkereséséhez szükségesnek látszott egy közös, minden gyermeknél, tanulócsoportnál jól alkalmazható vizsgálati program kialakítása, amely kiterjedt nemcsak magára az ábrázolásra általában, hanem arra is, hogy pontosan mit ábrázoljanak a gyerekek, milyen feladaton keresztül tegyék azt. A program további részét képezte még az is, hogy az elkészült rajzokat miként fogom megvizsgálni, valamint az ehhez szükséges háttérismeretek tanulmányozása is elengedhetetlen volt.

Dolgozatomban a vizsgálat megértéséhez szükséges háttérismeretek rövid bemutatása után, a kutatás folyamatán, az alkalmazott vizsgálat felépítésén, a vizsgálat és értékelés menetén kívánom végig vezetni az olvasót, és végezetül a kutatásom eredményeinek bemutatásával arra törekszem, hogy rávilágítsak arra, miként alkalmazhatom a kapott eredményeket saját oktatási-nevelési gyakorlatomban.

VI.
ÓVODAPEDAGÓGIAI TAGOZAT

Környezettudatos nevelés az óvodában

Borsódi Zsófia
Eötvös József Főiskola Neveléstudományi Kar, Baja

Témavezető neve:
Manzné dr. Jäger Mónika Ph. D. főiskolai tanár

A tanulmány célja, hogy egy saját kérdőíven alapuló kutatást felhasználva bemutassa a környezeti nevelés módszereit és az óvónők hozzáállását a környezettudatosság és az újrahasznosítás kérdéséhez. A dolgozat elején két hipotézist fogalmaztam meg. Az egyik arra vonatkozott, hogy mennyire tájékozottak e témában az óvónők Németországban és Magyarországon. A másik feltevés a német és magyar óvodákban található komposztálók elterjedtségére vonatkozott. A dolgozat elején bemutatom a környezettudatossághoz kötődő alapfogalmakat, illetve azt, hogy milyen korlátozások, szabályok, törvények születtek az Európai Unió szintjén és hazánkban a természetvédelemmel és a hulladékgazdálkodással kapcsolatban. A következő nagy fejezetben a környezeti nevelés kerül a dolgozat középpontjába. Ebben a részben bemutatásra kerül az Európai Unió környezeti nevelésről alkotott képe. A tanulmányban fontos szerepet kap Magyarországon és Németországban napvilágot látott helyi programok közül véletlenszerűen kiválasztott tíz-tíz program környezeti nevelésre vonatkozó részeinek összefoglalása. Saját kutatásom két részre bontható fel, az egyik részben egy interjún és a saját játékötleteimen alapuló egész éves környezeti nevelésre vonatkozó terv, a másik részben pedig egy általam összeállított kérdőívre kapott válaszok elemzése kap helyet. Végül pedig a hulladékgyűjtés és hulladékhasznosítás témájának az óvodai életben betöltött szerepéről írok. A dolgozat megírása során magyar, német és angol nyelvű nyomtatott irodalmat, illetve interneten elérhető forrásokat használtam fel. A dolgozat elején megfogalmazott hipotéziseim nem igazolódtak. Kutatásom eredményeiből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a magyar és a német óvónők azonos mértékben tájékozottak a környezeti problémákkal és a környezettudatos neveléssel kapcsolatban. A komposztálók óvodai jelenléte szintén nem mutat lényeges eltérést a két ország esetében.

Játék az iskola előtt

Csejoszki Mihály
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Tanárképző Intézet, Miskolc

Témavezető:
Ádám Anetta egyetemi adjunktus

Dolgozatomban vegyes csoportba járó nagycsoportos óvodások játéktevékenységét kívánom bemutatni, különös tekintettel az iskolaérettség szempontjaira, valamint a hátrányos helyzetű és rendezett körülmények között élő gyermekek játékában fellelhető különbségekre, továbbá a 6-7 éves gyermekek játékában történő változásokra.

A megfigyelésekből az alábbiakra vonok le következtetéseket: A nagycsoportos gyermekek játékát megfigyelve „megjósolható"-e az iskolai teljesítményük. Jelentős eltérést mutat-e, a hátrányos helyzetű gyermekek és a rendezett családi háttérrel rendelkező óvodások játéka.

Véleményem szerint a játékmegfigyelésekből viszonylag pontos képet kaphatunk a gyermek majdani kisiskolás teljesítményére vonatkozóan, ezen kívül jelentős eltérést feltételezek a hátrányos helyzetű, és jó szocioökonómiai státusú gyermekek játéktípusaiban, a játékkal töltött idő hosszában, a játék „minőségében".

Különféle szakmai szempontok alapján három óvodában folytattam megfigyeléseket. A Rakacaszendi Görög Katolikus Óvodában, a miskolci Szent Miklós Óvodában, valamint a tiszaújvárosi Napközi Otthonos Óvodában. A szakirodalmi forrásokon és saját megfigyeléseimen túl a vizsgált csoportok óvónőivel készített interjúkat is felhasználom a tanulmány elkészítéséhez.

Magyar és migráns gyermekek interkulturális nevelése Pápán

Horváth Dorottya Csenge
Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar, Sopron

Témavezető:
Tárnok Péter főiskolai docens

Dolgozatom témája – az interkulturalitás – rendkívül aktuális. Ez volt az egyik ok, amiért ezt a témát választottam, másrészt pedig magával ragadott a téma érdekessége, mert amúgy is az „Angol nyelv az óvodában" specializációt vettem fel.

Dolgozatom célja a kombinált ismeretbővítés migráns témában Magyarországon, a tények és a magyar, illetve az angol szakirodalom egybevetésével. Lényegi hipotézisem szerint feltételeztem, hogy mind a magyar, mind a migráns gyermekek előnyére válik az együttnevelés, együttjátszás a megfelelő pedagógiai módszerek, személyi és tárgyi feltételek megléte mellett.

Kutatási módszereim közé tartozott a megfigyelés, az interjú, a kérdőíves kikérdezés. Vizsgálataimat a pápai Fáy András Lakótelepi Óvodában végeztem, ahová a pápai légibázis NATO-katonáinak a gyermekei járnak.

Dolgozatomban részletesen bemutatom a Fáy András Lakótelepi Óvoda magyar–angol kétnyelvű nevelési programját, majd összehasonlítom egy csak a magyar gyerekekből álló magyar–angol kétnyelvű óvodai csoporttal, amely során láthatóvá válnak a módszertani azonosságok és különbségek.

A pápai óvodán kívül meglátogattam két osztrák interkulturális angolos óvodát is.

A dolgozat betekintést nyújt a nemzetközi interkulturális nevelési tapasztalatokba, a kutatás színhelyén dolgozó óvodapedagógusok szakmai munkájába, továbbá megismerhetőek a magyar és más országokból érkezett szülők kapcsolatában rejlő együttműködési lehetőségek.

Lényegi hipotézisem a kutatás során beigazolódott.

A kutatás eredményeit felhasználhatják a migráns gyermekeket már befogadott óvodai, bölcsődei csoportok. Továbbá az eredmények felhasználhatók lesznek a tantárgy-pedagógiában, a felsőoktatásban nappali tagozatos és szakirányú továbbképzésekben.

A versenydolgozatban ezek megismerése alapján nagyobb figyelmet szentelnek majd az érdeklődő szakemberek a migráns gyermekek nevelésére, problémáikra Magyarországon. Remélhetőleg a későbbiekben fokozódik az érdeklődés az ilyen jellegű szakirányú továbbképzésben részt venni szándékozó óvodapedagógusok között.

A rugalmas beiskolázás gyakorlati problémái

Horváth Nóra
Miskolci Egyetem Comenius Tanítóképző Főiskolai Kar, Sárospatak

Témavezetők:
Lőrincz Enikő főiskolai tanársegéd
Dr. Kissné Gombos Katalin főiskolai tanársegéd

Témaválasztásom indoklása: Azért választottam ezt a témát, mert megfigyeléseim során mostanság az a tapasztalatom, hogy egyre több gyerek késve indul iskolába! Tehát iskolaéretlen. Ez különösen a hátrányos helyzetű és a roma gyermekek körben fordul elő. A kutatásom során arról szeretnék megbizonyosodni, hogy ez a probléma milyen mértékben fordul elő.

A vizsgálataim során arról szeretnék képet kapni, hogy a pedagógusok milyen meggyőződéssel vannak a rugalmas beiskolázásról, hogy támogatják-e ezt a szemlélet, vagy esetleg nem tartják szükségesnek az oktatási-nevelési folyamatban

Hogy mi is a rugalmas beiskolázás? Ezt a fogalmat sokan nem ismerik. A „törvény" Nagy József tudományos érveire hivatkozva (1985) született meg, de több ember számára ismeretes a többször módosított 1993. évi LXXIX. Közoktatási törvény a tankötelezettségről, amelyben ugyanezek vannak megfogalmazva.

A témához elengedhetetlen szólni az iskolaérettségről, éretlenségről és az óvoda–iskola átmenetről.

Az iskolaérettség egy komplex jellegű viszonyfoglalom.

Az iskolaérettséghez a három fő terület fejlettsége szükséges: a testi, pszichés és a szociális fejlettség. Ha a gyermek valamely területen hiányosságokat mutat, iskolaéretlen.

Az iskolaérettségi vizsgálatot egy pedagógusból (tanító, óvópedagógus), gyógypedagógusból és pszichológusból álló team végzi. Az iskolaérettségi vizsgálatról, követelményeiről és annak feladatairól részletesebben is írok az írásos anyagomban. Valamint arról is, hogy mi történik akkor, ha a gyermek mégsem kezdi meg szeptemberben az iskolát.

Igaz-e, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek nagyobb százalékban maradnak vissza?

A kiosztott kérdőívekből a 40% nem az életkörülményekhez és a szociokulturális háttérhez kötné az iskolaérettséget. Az ő meggyőződésük szerint, ez nem ebben nyilvánul meg.

A 60% viszont a társadalmi, kulturális és anyagi körülményekhez kötné. Szerintük a gyereknek szükség van arra, hogy a szülők is megfelelő mintát képviseljenek gyermekeik számára. Ezek a gyerekek nem egyforma előélettel érkeznek az óvodába sem, így eleve nem annyi „ismerettel" indulnak, mint társaik.

A vizsgálataimat kérdőívek kiosztása segítségével végeztem.

Célzott interjút készítettem írásbeli kikérdezés formájában a fejlesztőpedagógusokkal. A vizsgált személyek: óvodapedagógusok, tanítók, szülők (nagycsoportos gyerekek szülei), fejlesztőpedagógusok. A vizsgálatomról részletesebben a szakdolgozatomban láthatnak összegzést!

Szociális deficitek megnyilvánulása a gyermekrajzokban

Kovács Brigitta
Miskolci Egyetem Comenius Tanítóképző Főiskolai Kar, Sárospatak

Témavezető:
Kiss Ferenc főiskolai docens

A rajzolás a gyermek számára az önkifejezés egyik lehetséges eszköze. Az érzelmek indulatok hangulatok szóbeli kifejezéséhez szükség van bizonyos introspekciós és absztrakciós képességre, valamint megfelelő verbális szintre. A játéktevékenység során az érzelmek cselekvésben dramatizáltan közvetlenül lehet kifejezésre juttatni, vagyis nincs szükség a szóbeli közlés bonyolult áttételeire.

A gyermeki ábrázoló tevékenység nem sorolható a művészetek körébe, hanem a gyerekek játékához, táncához, mesemondáshoz, énekléshez hasonlóan az önkifejezés egyik spontán eszköze és lehetősége.

Dolgozatomban a gyermekrajzok fejlődéslélektani szakaszait mutatom be, majd a firkák kialakulásán át az emberábrázolás fejlődéséig. A családrajz bemutatása fontos szerepet kapott, mivel ez a vizsgálati módszerem.

Hipotézisem:

A gyermek első szocializációs színtere a család. Nagyon érdekel az, hogy a gyermekek hogyan gondolkodnak, miképp vélekednek a családról. Viszont nem szóbeli közlésben szerettem volna ezt megtudni, hanem úgy, hogy lerajzolják saját családjukat.

Sajnos a mai társadalomban élnek olyan gyerekek, akiknek nincs családjuk, vagy intézetben, lakásotthonokban élnek. Ők vajon mit rajzolnak le annak hallatán, hogy család?

Ezzel a kérdéssel magamban ellátogattam egy lakásotthonba, ahol ezektől a gyermekektől megkaptam a választ.

Ekkor úgy döntöttem, hogy meg kell mutatnom a különbséget mások számára is. Ezért ezeket a gyermekrajzokat hasonlítom össze, egyforma életkorúak, de más szocializációs háttérrel rendelkeznek. A különbségek egyértelműen láthatóak, nem szorulnak magyarázatra, de azért megpróbáltam ennek okát megvilágítani.

A gyermekre hangoltság mint a nevelés koordinátarendszere

Nagy Zsolt Norbert
Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar, Sopron

Témavezető:
Dr. Varga László egyetemi docens

A szerző többek között arra keresi a választ, hogy mit tekintünk a szeretet jegyében fogant nevelői legitim magatartásnak, és milyen határai vannak a szuverenitásnak a nevelésben. A témaválasztás indoklását a Bevezető gondolatok fejezetben tárgyszerűen fogalmazza meg objektív és szubjektív oldalról. Témaválasztása, hipotézise átgondolt, célkitűzései reálisak. A téma elméleti megalapozása során alapos szakirodalmi tájékozottsággal foglalkozik hermeneutika kéréskörével, ezek pedagógiai, pszichológiai és néhány filozófiai megközelítésével.

Elsőként a szeretet fogalmának alapvető jelentőségével foglalkozik, melyben fontos szerepet kap az elfogadás, megértés és odafigyelés. Ezzel összefüggésben és erre építve fejti ki és értelmezi az empátia fogalmát, mint két ember egymásra hatásának, vagyis a nevelésnek egyik fontos elemét. A nevelési attitűdök elemzésén, a másik emberre gyakorolt hatásainak értelmezésén keresztül tér át a pedagógiai kommunikáció én-üzeneteinek jelentőségére. Jó pedagógiai és pszichológiai érzékkel mutatja be, milyen fontos szerepet tölt be ebben a folyamatban a játék, mint a korosztály személyiségfejlesztésének egyik lényeges eszköze. Az értő figyelem feladatát Thomas Gordon munkái alapján vizsgálja kitérve a tranzakció-analízis kérdésköreire, valamint foglalkozik Karl Rogers pedagógiai nézeteivel, és Berne nyomán az emberi játszmákkal is. A szerző végig törekszik a téma problémaközpontú megközelítésére, és sokféle szempontból vizsgálja és láttatja a gyermekszemlélet alakulását, kulturális meghatározottságát, a nevelés hermeneutikai paradigmáit.

A főként elméleti alapokon kifejtett alapvetéseket az olvasó számára jól egészíti ki és teszi szemléletessé „Konkrét cselek az óvoda világából" fejezetben összegyűjtött gyakorlati példaanyag. Összességében elmondható, hogy a szerző helyesen ötvözi a pedagógiai elméletet és a praxist munkájában.

A korai fejlesztés lehetőségei az óvodában

Nagy Csilla – Szabó Brigitta Renáta
Szent István Egyetem Pedagógiai Kar, Szarvas

Témavezetők:
Kós Nóra főiskolai tanársegéd
Lestyán Erzsébet főiskolai tanársegéd

A gyakorlatok során lehetőség nyílt betekintést nyerni a kisgyermekek tevékenységébe és a feladatvégzésébe. Ezáltal merült fel az érdeklődés, hogy az iskolába lépő gyerekek életkorukhoz és iskolaérettségükhöz képest milyen fejlettségi szinten állnak. A vizsgálat dr. Brigitte Sindelar komplex fejlesztőprogramja alapján vette kezdetét. A program az idegi eredetű tanulási és magatartási zavarok befolyásolásának egyik lehetséges eszköze, alapos részképesség-vizsgálat. Legfőbb területek: figyelem, észlelés, intermodiális kódolás, emlékezet, szerialitás, téri orientáció.

A dolgozat részletesen ismerteti az óvodáskorú, iskolát kezdő gyermekek korai fejlesztését.

A TDK-dolgozat fő témája a tanulási problémát okozó részképesség-gyengeségek felismerése és fejlesztése óvodáskorban az iskolát kezdő gyermekeknél. A dolgozat hangsúlya 3 részképesség-terület fejlesztésén van, amelyekben a bementi mérés során a leggyengébb teljesítményt mutatták a gyermekek (téri orientáció, vizuális észlelés, auditív emlékezet). Az óvodás és iskolás gyermekek fejlesztése ezen a téren indult meg.

A dolgozat tartalmazza a komplex módszer minden elemét, azaz a bemeneti vizsgálóeljárást, a fejlesztést, valamint a fejlesztés által elért újabb eredmények felmérését, így kapván teljes képet a módszer által.

A befejező rész bemutatja a fejlesztés során tapasztaltakat, az elért eredményeket, s alátámasztást ad az óvodapedagógus és a tanító fontos együttműködéséről, jelentőségéről.

Beilleszkedési probléma az óvodában
Szorongó, félénk gyerekek

Szentirmai Noémi
Miskolci Egyetem Comenius Tanítóképző Főiskolai Kar, Sárospatak

Témavezető:
Dr. Kissné Gombos Katalin főiskolai tanársegéd

A legtöbb embernél a beilleszkedés már óvodáskorban jelentkező probléma. Ezeknek a gyermekeknek világát szeretném alaposabban megismerni, illetve a problémákat feltárni. Dolgozatomban bővebben szeretnék foglalkozni, azokkal a beilleszkedési nehézségekkel küszködő óvodás gyerekekkel, akiknél a háttérben valamilyen szorongás áll. Ezen belül a félénk, visszahúzódó, kevésbé barátkozó gyereket szeretném tanulmányozni, mivel valamilyen szorongástól, belső feszültségtől nemcsak agresszívvé, hanem regresszívvé is válhat egy gyerek. A dolgozatomban megemlítem az óvodáskor testi, kognitív és szociális fejlődését. A félelemről és szorongásról bővebben írok. 2–6 éves korban szinte minden kisgyereknél tapasztalható valamiféle félelem. Ha nem küzdi le a gyermek a problémát, az megnehezíti a változást, a gyermek még visszahúzódóbbá válik.

A szorongást, annak okait és tüneteit már több neves pszichológus is vizsgálta, ezáltal különböző szorongáselméletek alakultak ki, amire dolgozatomban kitértem. A szorongásnak sokféle tünete lehetnek, a dolgozatomban külön írtam a pszichogén zavarokról és a szorongásos zavarokról, illetve néhány szorongási okot is felvázoltam. *Vizsgálatom célja* az volt, hogy felmérjem a szorongó, félénk gyerekek csoportban elfoglalt szocializációs helyzetét. A vizsgálati módszereim a következők: szociometria óvodai változata, a gyermekek óvónői jellemzése a megadott szempontok alapján, társak véleménye a visszahúzódó gyermekekről, illetve esetelemzés. *A vizsgálat eredménye* mind a négy óvodai csoportban azt mutatta, hogy a visszahúzódó gyerekek kapták a legkevesebb képeslapot, tehát ők a kevésbé népszerű gyerekek. Feltevésem szerint az ilyen peremhelyzetben lévő gyermek önmaga is észrevétlen akar maradni, és nem szeret kezdeményezni.

VII.
SAJÁTOS NEVELÉSŰEK PEDAGÓGIÁJA TAGOZAT

TANULÁS- ÉS
TANÍTÁSMÓDSZERTANI–
TUDÁSTECHNOLÓGIAI

Szent István Egyetem

XXX.
JUBILEUMI
OTDK

SZEKCIÓ

Pedagógiai Kar

Halmozottan sérült gyermekek fejlesztése a kertben

Angyal Andrea
Budapesti Corvinus Egyetem Tájépítészeti Kar, Budapest

Témavezetők:
Dr. Fekete Albert egyetemi docens
Kovács Zsuzsanna gyógytornász

Dolgozatom célja a (mozgás)fejlesztés lehetőségeinek vizsgálata és elemzése a kertben. Mintaterületem a Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola és Készségfejlesztő Speciális Szakiskola, ahol középsúlyosan értelmileg akadályozott gyermekek tanulnak. Itt – és általában véve is – az értelmi korlátozottsághoz nagy százalékban társul valamilyen (mozgás)szervi rendellenesség. Munkám kiindulásául szolgál az a tapasztalat, miszerint a (mozgás)szervi fejlődés magával hozhatja az értelmi fejlődést is.

Kutatásom során tanulmányozom a gyerekek betegségeit, jellemzőit, nehézségeit, problémáit. Vizsgálom az iskolában és egyéb hasonló profilú intézmények, szervezetek, érdekvédelmi egyesületek kerti létesítményeit, oktatási-nevelési módszereit, fejlesztő terápiáit. Ezek analógiáját szeretném a külső térbe adaptálni és továbbfejleszteni. Az intézmények, szervezetek és érdekvédelmi egyesületek kiválasztásánál abból indulok ki, hogy amennyiben a társult mozgásszervi vagy egyéb érzékszervi problémát kezeljük, az pozitívan hat az értelmi fejlődésre. Így, bár tudomásom szerint Magyarországon még nem készült kifejezetten értelmi sérülteknek kert, mégis felhasználhatom egyéb érzékfejlesztő kertek tanulságait, gondolok itt például a vakok kertjére.

Dolgozatom eredménye azon speciális szabadtér-tervezési elvek kialakítása, melyek segítséget nyújtanak a gyermekek fejlesztésében. A kertet a fejlesztő terápiák, módszerek sorába állíthatják, a szabadtéri speciális fejlesztő játékok, a különböző érzékek fejlesztésére kialakított kertrészek, melyek felhasználják pl. a növények illatait, formáit, a kialakult kisebb mesterségesen kialakított élőhelyeken megjelenő állatok hangjait és látványát az érzékek stimulálására, a természet megismerésének motiválására, és igényes környezetet teremtenek a szabad levegőn történő tartózkodásra.

A tanulási zavarok kialakulásának megelőzése – Micimackó Óvodai Prevenciós Program

Bakné Egyed Katalin
Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, Kaposvár

Témavezető:
Gelencsérné Bakó Márta tanársegéd

Nagy felelősség az óvodai nevelés. Elősegíti a gyermek nyiladozó értelmének kiteljesedését; megtanít sok-sok hétköznapi csodára; felkészít az iskolai tanulásra, mindezt tervszerűen, nyomon követhetően. Vannak azonban olyan gyermekek, kiknél egy-egy részképesség területén tapasztalható lemaradás – kompenzálás, fejlesztés nélkül – kedvezőtlenül befolyásolja későbbiekben iskolai karrierjüket.

Óvodapedagógusként megtapasztaltam, hogy egyre több gyermeknél figyelhető meg: a hagyományos keretek között folyó óvodai nevelés nem elégséges az iskolaérettség eléréséhez.

A gyógypedagógus képzés során Tanulásban akadályozottak pedagógiája szakos hallgatóként fogalmazódott meg bennem a gondolat, hogy a gyakorlatban jól bevált fejlesztőprogramokat, módszereket, játékokat prevenciós programmá dolgozzam össze.

Munkám elsősorban a prevenciós program létjogosultságát igazolja a kutasi Micimackó Napköziotthonos Óvodában. Ehhez három év mérési és megfigyelési eredményeit alkalmaztam, mely során figyelembe vettem a gyermekek fejlődésének normál és eltérő menetét, az iskolaérettséget, a szakirodalmi meghatározásokat, a felosztásokat, valamint a tanulási nehézségek kialakulásának okait, előjeleit. A Micimackó Óvodai Prevenciós Program tartalmazza a mozgás-, percepció-, figyelem-, emlékezet- és testséma fejlesztéséhez szükséges feladatokat és eszközöket. A program része egy három évre lebontott beszédfejlesztési ütemtervet is, amely hetekre megadott ajánlásokat nyújt a pedagógusok számára. A fejlődési eredményeket az érintett csoportban a DIFER-mérés, a részképességek megfigyelése, valamint játékos feladatok értékelése adta. Ezeket grafikonokon ábrázoltam, melyeken a három korcsoport vizsgált területeinek adatai láthatók. E vizsgálatok mutatják az egyes fejlesztési területek három évre vetített fejlődésének mutatóit.

Vizsgálataim alapján arra a megállapításra jutottam, hogy a prevenciós foglalkozások pozitívan befolyásolták a gyermekek fejlődését, a hátrányok jelentős kompenzálásával nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy a gyermekek iskolai karrierje pozitív irányt mutasson. A prevenciós programmal lehetőség nyílt a gyermekek kibontakoztatására. Hozzájárultam ahhoz, hogy kollégáimmal szeretetteljes környezetben, alkotni akaró és – problémájukhoz mérten – alkotni tudó gyermekké formáljuk és neveljük őket.

Képességfejlesztés lehetőségei az általános iskolában a differenciált oktatás eszközeivel

Farkas-Gergely Arnold-Zoltán – Ördögh Márton
Szent István Egyetem Pedagógiai Kar, Szarvas

Témavezető:
Kós Nóra főiskolai tanársegéd

A leendő pedagógus fontosnak tartja a gyermek képességeinek megismerését, valamint azt, hogy olyan feladatokat találjon, ami segíti a gyermek képességeinek fejlődését.

Feltételezzük azt, hogy a differenciált oktatás során a gyermekeknél fejlődnek a megismerő tevékenységek (figyelem, gondolkodási műveletek stb.), a motiváció és a kreativitás.

A tapasztalatok azt igazolják, hogy a gyermekek szorongás szintje magas, viszont a fejlesztések során a szorongási szint csökken, a gyermekek teljesítményszintje javul.

Egy evangélikus általános iskola 4 osztályában (két fejlesztő- és két kontroll-osztályban) történt fejlesztő tevékenység, amelyet megelőzött az adott korosztály intellektuális, kreativitás, szorongás, motivációs szintjének a felmérése. A fejlesztő tevékenység tematikáját és módszereit az előzetesen szerzett tapasztalatok alapozták meg.

Leghatékonyabb módszernek a differenciált oktatató és fejlesztő tevékenység bizonyult, különösen abból a szempontból, hogy az eltérő képességű gyermekek is saját ütemüknek megfelelően fejlődhettek.

A kiemelt fejlesztési területek kiválasztását az a tapasztalat indokolta, hogy pl. az intellektuális képesség minden más képesség fejlesztését megalapozhatja; a motiváció a személyes érdekeltséget erősítheti, a szorongási szint alakulása pedig az iskolai teljesítményt befolyásoló egyik legfontosabb faktor szerepét tölti be.

A kutató és fejlesztő tevékenység nem zárult le, hiszen folyamatos felmérést és kontrollálást igényel.

A dolgozat azt kívánja bizonyítani, hogy tudatos tervező munkával és fejlesztő tevékenységgel a különböző képességű gyermekek teljesítményei javulnak. A differenciáló és integratív szellem és gyakorlat megsokszorozhatja a gyermekek teljesítményeit.

Krónikus vesebeteg gyermekek gyógypedagógiai vizsgálata

Guld Beáta
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Budapest

Témavezető:
Vargáné Molnár Márta tanársegéd

Célkitűzés: Dolgozatom célja, hogy pilótavizsgálatként néhány krónikus vesebeteg (dializált és transzplantált) gyermek kognitív képességeinek felmérésén és viselkedésének vizsgálatán keresztül megismerjem és bemutassam, hogy gyógypedagógiai szempontból milyen következményekkel járhat a krónikus veseelégtelenség.

Hipotézis: A vizsgálatokat megelőzően azt feltételeztem, hogy az egészséges kontrollcsoport jobban teljesít kognitív képességeket vizsgáló feladatokban. Emellett különbséget vártam a dializált és a transzplantált csoport kognitív képességei között is, az utóbbiak javára. A viselkedés tekintetében azt feltételeztem, hogy a vesebeteg gyermekeknél gyakoribb a magatartási problémák előfordulása.

Módszerek: Dializált gyermekek viselkedését és kognitív képességeit hasonlítottam össze korban és nemben, valamint szocioökonómiai státuszban részben megegyező transzplantált és egészséges gyermekekével. A vizsgálati mintába a betegség hazai alacsony prevalenciájára tekintettel összesen 11 fő került. A vizsgálati eszközök a következőek voltak: általános kérdőív, Child Behavior Checklist, Hiskey-Nebraska Tanulási Alkalmasság Teszt, Rey-Osterreich-féle összetett figura teszt, Bender-próba, Goodenough-féle emberrajz-teszt.

Eredmények: Az általam mért eredmények, ha szűk mintán is, de mutatják a betegségnek azt a káros hatását, mely a kognitív képességek fejlődésében mutatkozik meg. A mért területeken a vesebeteg gyermekek teljesítményének átlaga általában alulmaradt az egészségesekéhez képest, és közülük is a dializált gyermekek elmaradása volt jelentősebb. A viselkedésben várt különbség csak a dializált csoportnál mutatkozott meg.

Összefoglalás: A krónikus vesebeteg gyermekeknél kognitív területen és viselkedésben jelentkező problémák mind figyelemfelhívóak gyógypedagógiai szempontból. A kutatás gyógypedagógiai szempontú folytatásaként elsődleges feladat lenne a vizsgálati minta kibővítése, valamint a dializált gyermekek teljesítményének testvér-kontrollcsoporttal történő összevetése, továbbá intervenciós vizsgálatok kipróbálása a terápiás ellátás fejlesztése érdekében.

A közoktatás kispadja
Sajátos nevelési igényű tanulók az alapfokú magyar közoktatásban

Henter Andrea
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Szeged

Témavezető:
Dr. Szuromi István főiskolai adjunktus

Hazánkban egyre több sajátos nevelési igényűnek diagnosztizált gyermek tanul, akiket a hatályban lévő jogszabályok szerint megilletnek a különleges nevelést, oktatást biztosító személyi- és tárgyi feltételek.

Dolgozatom első felében összefüggést próbálok keresni demográfiai adatok és az általános iskolás sajátos nevelési igényű gyermekek integrációja között. A témával legtöbbet foglalkozó szakemberek úgy, mint Bánfalvy Csaba, Csányi Yvonne, Csépe Valéria és Kőpatakiné Mészáros Mária kutatásaival megismerkedve, hazánk demográfiai viszonyait szeretném bemutatni, valamint az alapfokú oktatásban résztvevők számának alakulását. Foglalkozom a sajátos nevelési igény fogalmával, illetve az integráció és inklúzió közötti különbségekkel.

Dolgozatom második részében egy saját kérdőíves kutatással arra kerestem a választ, hogy – az általam felkeresett – befogadó iskolákban valóban rendelkezésre állnak-e a törvény által meghatározott feltételek az együttneveléshez. Továbbá kutattam az integráló pedagógusok hozzáállását, nyitottságát az integráció felé.

Az kapott eredmények tükrében elmondható, hogy a megkérdezett pedagógusoknak nem volt idejük sem szakmailag, sem pedig mentálisan felkészülni a sajátos nevelési igényű tanulók együttnevelésére.

Tanulásban akadályozott fiatalok jövőorientációjának és iskolai énképének alakulása integrált nevelési-oktatási körülmények között, valamint a gyógypedagógiai különnevelés színterein

Morvai-Rákosi Rózsa
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Budapest

Témavezető:
Szekeres Ágota drs. adjunktus

A dolgozat fő célja megvizsgálni, hogy miként hat a serdülőkorú, tanulásban akadályozott fiatalok iskolai énképére és jövőorientációjuk alakulására a tanulási akadályozottság ténye. Ezen túlmenően feltérképezni, hogy hatással van-e ezen tényezőkre az oktatási forma – a gyógypedagógiai különnevelés illetve az integráció – amelyben tanulmányaikat folytatják.

Kérdésfelvetéseim lényege: vajon a tanulásban akadályozott fiatalok iskolai énképe több negatív vonást hordoz-e, mint a nem tanulásban akadályozott társaiké? Vannak-e jellegzetes különbségek az iskolai énkép két összetevője, a tanulmányi és a nem tanulmányi énkép közt, illetve ezeket mi okozza a gyógypedagógiai intézménybe járó tanulásban akadályozott fiatalok, valamint az integrált oktatásban részt vevő társaik esetében? Jelentkeznek-e hasonló eltérések a vizsgált fiatalok jövőorientációjában?

Az alkalmazott módszer: kérdőíves vizsgálat nyílt és zárt kérdések alkalmazásával.

Az eredmények és főbb következtetések: a vizsgált tanulók közül a gyógypedagógiai intézményekbe járó tanulásban akadályozott fiatalok iskolai énképe irreális mértékben pozitív, az integrált keretek között tanuló tanulásban akadályozott társaiké rendkívül negatív, a nem tanulásban akadályozott tanulók én-reprezentációja pedig e két szélsőséges szint közé esik. A jövőorientáció vizsgálata szerint a nem tanulásban akadályozott fiatalok rendelkeznek a legszínesebb elképzelésekkel a jövőjüket illetően, őket követik az integrált keretek közt tanulók, akik jóval többféle, valóban reális lehetőséggel vannak tisztában, mint a gyógypedagógiai iskolába járó tanulók.

Hasznosíthatóság: jelen vizsgálat jelentősége, hogy a (gyógy)pedagógiai gyakorlat számára hangsúlyozza: a tanulásban akadályozott fiatalok iskolai énképének fejlesztése, jövőorientációjának alakítása elengedhetetlen feladat a harmonikus személyiségfejlődésük támogatása érdekében. Emellett további kutatásokkal kiegészítve hozzájárulhat speciális, énkép fejlesztő eljárások kidolgozásához, adaptálásához.

Korai tehetségazonosítás és tehetséggondozás

Nagy Edina
Szent István Egyetem Pedagógiai Kar, Szarvas

Témavezető:
Lestyán Erzsébet főiskolai tanársegéd

A dolgozat részletesen ismerteti a legmeghatározóbb tehetségmodelleket, amelyek az azonosítás különböző szempontok alapján történő módozatait teszik lehetővé. Továbbá bemutatásra kerül a napjainkban kialakult szemlélet a korai tehetséggondozást illetően a hazai és a nemzetközi tapasztalatok tükrében.

A pályamunka egyik célkitűzése az a törekvés, mely szerint a lehető legszélesebb spektrumon kell esélyt biztosítani a gyermekek számára a teljes kibontakozásra, így növelve annak lehetőségét, hogy már a korai életszakaszban megmutathassák a bennük rejlő kimagasló képességeket. A kutatás alkalmával több, mint 1000 kisgyermek sokoldalú megismerésére nyílt lehetőség a különféle mérőlapok és megfigyelések által. A kutatásban résztvevő intézmények földrajzi elhelyezkedésük szerint kerültek kiválasztásra, mely reprezentálja a különféle kultúrkörből való és eltérő szociális helyzetű gyermekeket.

A dolgozat szerves részét képezi az egyénileg kidolgozott, majd tesztelt azonosító-, gondozó- és fejlesztőprogram. A program a gyermekek életkori sajátosságainak maximális figyelembevételével került kialakításra, az óvodás korosztály számára alapvető és elengedhetetlen játéktevékenységből indul ki, és magában hordozza a differenciálás lehetőségét. A modulok alkalmazása során a gyermekek olyan területeken is megmutathatják tehetségüket, amelyekre az alapvető foglalkozások keretében nincsen vagy korlátozottan és nem egyidejűleg van módjuk.

Sérült gyerekek iskolába lépésének lehetőségei az integráció szellemében

Pál Enikő
Miskolci Egyetem Comenius Főiskolai Kar, Sárospatak

Témavezető:
Kiss Ferenc főiskolai docens

A dolgozatom célja, hogy bemutassam a sérült gyerekek nevelési-oktatási nehézségeit. Még egészséges társaik esetében sem mindig könnyű a pedagógusnak megfelelő megoldást találni a különféle problémákra. Sérüléssel élő gyermekek esetében pedig gyakran ütköznek lerombolhatatlan falnak tűnő akadályokba azok a szakemberek, akik a gyermeket fejleszteni, nevelni próbálják.

Az úgynevezett beiskolázás normális körülmények között szinte zökkenőmentesen zajlik, a legtöbb kisgyermek az óvodai évek alatt felkészül az iskolás életre, alkalmassá válik az ismeretek mind szélesebb körű befogadására. Ellenben a valamilyen sérüléssel élő gyermek számára ez a lehetőség sokszor elérhetetlennek tűnik. Számukra a szocializáció és perszonalizáció, az önértékelés és teljesítmény elérése nem lehet könnyű, számos akadállyal kell megküzdeniük.

Dolgozatomban az autizmusra fektettem a hangsúlyt, hiszen nem sorolható be teljesen egyik fogyatékossági típusba sem. Az ő esetükben még csak most folynak a kutatások, találgatások. Így persze a pedagógusoknak is nehezebb a dolguk, mivel nincs pontosan leírt nevelési-oktatási módszer.

Az autizmus fogalomkörbe tartozik az A típusos autizmus, illetve az Asperger-szindróma. Mindkettő többnyire az autizmus tüneteit, jellemzőit mutatja, mégis más-más jellegzetességei vannak.

Egyre több iskola vállalja fel az integrációt, annak valamely formáját, amely által esélyt kapnak a sérült gyerekek az esélyegyenlőségre, egyforma bánásmódra. Számba veszem az integráció típusait, azok jellemzőit, hogy miként valósulhat meg az esélyteremtés az iskola keretein belül.

Végül egy esettanulmány levezetésével igyekszem bemutatni, hogy egy Asperger-szindrómás gyermek hétköznapi élete mennyire azonos, illetve mennyire különbözik egy tipikusan fejlődő gyermek hétköznapjaitól. Hogyan érvényesül számára az integráció, miként boldogul az őt körülvevő idegen világban. A kislány tündéri, barátkozó, mégis a maga nemében különleges, egyedi és megismételhetetlen.

A sakk kreativitásra gyakorolt fejlesztő hatása mozgássérült óvodások körében

Tombor Csilla
Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete, Budapest

Témavezető:
Nádasi Zsófia főiskolai adjunktus

„Minden gyermek potenciális zseninek születik" – vallja Polgár László, akit sajátos pedagógiai szemlélete miatt egykor őrültnek tituláltak, mégis mindhárom lánya a mai napig a sakktörténelem világhírű és sikeres szereplője. A sakk egy szabadon választott öntevékenység, amely magáért a cselekvésért és az örömérzésért folyik. Sokoldalúan megmutatkozik benne a játékos önkifejezése és környezetéhez való viszonya. Emellett egy szellemi küzdelem is, melyben a főszerepet a két ellenfél agyában kialakult tervezés játssza, s ennek csak látható vetülete a sakktábla, valamint a rajta szüntelenül változó hadállás. A sakkjáték tehát gondolkodásra, tervezésre nevel.

Vizsgálatom középpontjába a kreativitást helyeztem, hiszen ez alatt alkotó gondolkodást értünk, valamint azon sajátosságok összességét, melyek képessé teszik az embert egy új, értékes produktum létrehozására.

A Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézetében mozgássérült, esetenként halmozottan sérült óvodások komplex fejlesztése folyik a konduktív nevelés módszereivel.

A központi idegrendszeri sérült gyermekek mozgásukban akadályozottak, így a mozgásos tapasztalatszerzés hiánya miatt fejlődésük egyetlen területe sem automatikus. Gyakran kerülnek olyan problémahelyzetbe, melynek megoldása ép társaiknak nem okoz nehézséget, nekik azonban igen. A sakkjáték segítheti őket abban, hogy kreativitásuk mozgósításával a nehézséget okozó helyzetekre minél több megoldást találjanak, hiszen az elme sportja fejlesztő hatással bír számos képességre. Céljaim között szerepelt továbbá, hogy a gyermekek megismerjék és megszeressék a sakkjátékot, fejlődjenek motoros képességeik is, és bővüljenek emberi kapcsolataik. Dolgozatom az egy tanév alatt újdonságként bevezetett sakkszakkör eseményeit, illetve tudományos módszerek segítségével kivitelezett kreativitás-kutatást mutatja be.

Egyértelmű eredménynek mondható, hogy a mozgássérült gyermekek számára is van létjogosultsága a szellemi sportnak, képesek elsajátítani a játék szabályait, láthatóan fejlődtek kognitív, motoros, szociális és kommunikációs képességeik. Mindezek által esélyt kaphatnak majd egy lehetséges és tervezett integrációra.

A tanító és a védőnő együttműködése az egészségfejlesztésben, különös tekintettel az elhízás megelőzésére

Venyingi Beáta
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest

Témavezető:
Mészárosné dr. Darvay Sarolta főiskolai docens, tanszékvezető

A dolgozat a védőnők és a tanítók tevékenységének kapcsolódási pontjait vizsgálja az egészségfejlesztés, ezen belül az elhízás megelőzésének szempontjából. Védőnőként és tanítóhallgatóként sejtettem, hogy e két hivatás szervesebben is kapcsolódhatna egymáshoz, ha egymás munkáját jobban megismernék. Éppen ezért mélyreható kutatást végeztem a védőnők történetéről és képzéséről, amely során kiderült, hogy még a gyökereik is közösek, illetve a képzésben is hasonló fejlődéstörténetet figyelhetünk meg.

A védőnők alapfeladatait is górcső alá vettem, mellyel betekintést nyújtottam mindennapi munkájukba. A prevenció elsődleges, másodlagos és harmadlagos szintjén is szerepet vállaló szakemberek rendkívül fontos ismeretek birtokában vannak, jól ismerik a rájuk bízott családokat, s ez hasznosítható tapasztalat lehetne a pedagógusok számára is. Az iskolai egészségfejlesztési feladatok elemzése során rámutattam, hogy elengedhetetlen e két szakma szoros együttműködése, de ez nem egymás feladatainak átvállalást jelenti, hanem a kompetenciahatárok megtartásával az összefogás kialakítását.

Szűkebb témám, az elhízás sokoldalú elemzésével rámutattam a probléma komolyságára, a prevalencia fokozódása, a szövődmények sokfélesége és súlyossága tekintetében, melyek miatt a kérdés halaszthatatlan cselekvést sürget.

A vizsgálatom egy budapesti kerület általános iskoláinak alsó tagozatait fedte le, kiegészítve a kerületben szolgálatot teljesítő iskolavédőnőkkel. Módszerem az írásbeli kikérdezés volt, ezért külön a tanítóknak, külön a védőnőknek is készítettem kérdőívet. Eredményeim egyrészt igazolták a statisztikai adatokat az előfordulási arányokat tekintve, másrészt pozitív eredményt könyvelhettem el a védőnők és tanítók együttműködési elégedettségéről, ugyanakkor az egészségfejlesztési stratégia kialakításban, a feltárt elhízási problémákra tekintettel komoly hiányosságokra derítettem fényt.

VIII.
TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK PEDAGÓGIÁJA TAGOZAT

TANULÁS- ÉS
TANÍTÁSMÓDSZERTANI–
TUDÁSTECHNOLÓGIAI

XXX.
JUBILEUMI
OTDK

SZEKCIÓ

Szent István Egyetem

Pedagógiai Kar

A cigány kisebbségi önkormányzatok szerepe az oktatásban

Batánovics Erika – Batánovics József
Eötvös József Főiskola Neveléstudomány Kar Pedagógusképző Intézet, Baja

Témavezető:
Raicsné dr. Horváth Anikó Ph. D. főiskolai docens

Jelen dolgozat célja, hogy megkísérelje feltárni, hogyan viszonyulnak a helyi kisebbségi önkormányzatok a roma tanulók oktatási problémáihoz.

Választ keresünk arra kérdésre, hogy az önkormányzatok számára melyek a roma tanulók oktatásának legproblematikusabb területei, és megoldásokat keres ezek orvoslására. Tapasztalható-e különbség azoknak a településeknek a megoldási struktúrái között, ahol létrejött a kisebbségi önkormányzat, illetve ahol ez nem valósult még meg.

A kutatási módszerünk a kérdőíves kutatás. Az ország több pontjára kiküldtük ezeket, ahol megtalálható CKÖ, hogy a régiónkénti gazdasági szint ne befolyásolja a kutatás eredményét, de 3 példát emeltünk ki, ahol jól láthatóak a törekvések eredményei. Nevezetesen Nyíregyháza, Dunaújváros és Hódmezővásárhely. Ezek összegzése alapján azt láttuk, hogy a hipotézisünk – miszerint a kisebbségi önkormányzatoknak igenis szerepe lehet az oktatásban – megállja a helyét.

A kutatás célja a Cigány Kisebbségi Önkormányzatok és a különböző települések közötti hasznos együttműködés kialakítása, megoldási struktúra nyújtása. Eredményeink igazolják, hogy hasznosíthatóak ezek a oktatásban, és ezekből merítve több és szebb eredményt érhetünk el!

A kisiskolások erkölcsi fogalomismerete a rendszerváltás előtt és napjainkban

Kulcsár Edit
Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, Kaposvár

Témavezető:
Bencéné dr. Fekete Andrea Ph. D. egyetemi adjunktus

Kutatásom témájául az erkölcsi nevelést választottam, mert úgy érzem, hogy ezen a területen problémák vannak társadalmi és iskolarendszerünkben egyaránt. A hagyományos értékeket képző normák fellazultak, embertársaink gyakran nem várt vagy szélsőséges magatartást tanúsítanak. Mindezeknek az okát az erkölcsi nevelés hiányosságában látom. Az erkölcs nem tanítható, hanem kialakítható és fejleszthető élő szóval, élménnyel és gyakorlással. Vizsgálatom célja, hogy reális helyzetképet kapjak a gyermekek elméleti, erkölcsi fogalmi ismereteiről, mert úgy vélem, ez az alapja a tudatos cselekvésnek. A kutatást 120 negyedikes tanulóval végeztem el, mert ez a korosztály már fokozatosan kezd önállóan gondolkodni, de még erősen a felnőttek befolyása alatt áll. Kutatásom első szakaszában az alsó tagozatos olvasókönyveket tanulmányoztam, majd összegyűjtöttem minden olyan fogalmat, amely az erkölccsel kapcsolatba hozható. Kérdőív segítségével megkérdeztem a tanulókat, hogy számukra melyik tíz fogalom a legfontosabb. A rendelkezésemre álló adatok alapján mennyiségi sort állítottam fel. Értékeltem a kapott eredményeket, illetve összehasonlítottam eredményeimet egy rendszerváltás előtti, 1988-os felmérés adataival. A második kérdőív a mennyiségi sor első tíz elemének az olvasókönyvekhez igazodó megfogalmazását tartalmazza. Mindegyik meghatározáshoz háromféle kérdéstípus tartozott. Ennek segítségével meg tudtam vizsgálni az iskolások erkölcsi fogalomismeretét, a ráismerés szintjét, a tudatos cselekvést és a morális gondolkodást. A vizsgálat egyértelműen rámutatott arra, hogy a mai diákok erkölcsi fogalomismerete kicsit pozitívabb képet mutat, de hiányosságok még mindig fellelhetők. Az erkölcsi nevelésre nagyobb figyelmet kell fordítani, több időt kell szentelni az osztályfőnöki órákon, illetve a napköziben. Fontos lenne, hogy a gyerekek megtapasztalják cselekedeteik erkölcsi következményeit. Segítségünkre lehetnek a bábos, a szabad és az irányított szituációs játékok. Ez a módszer segítséget nyújthat a gyerekeknek abban, hogy más, talán egy állatka vagy kitalált hős bőrén keresztül tapasztalják meg a tetteik negatív következményét. A tapasztalatok megbeszélése elvezethet az önálló értékítélet kialakulásához. Az erkölcsi nevelés játékos módját korán el kell kezdeni, hogy mire kikerülnek az iskolapadból, a gyerekek reális, önálló erkölcsi ítéletekkel rendelkezzenek, de ne alakuljon ki bennük előítélet.

A barátság megjelenése olvasmányokban „Van-e még barátság a világon?"

Ladencsics Tünde
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest

Témavezető:
Dr. Demeter Katalin főiskolai tanár

A XXI. században a gyerekek „digitális bennszülöttekként" a hangos mozgóképek, a világháló infokommunikációs világában élnek, ezt természetesen a pedagógusok sem hagyhatják figyelmen kívül. Dolgozatomban mégis az olvasás és az olvasmányok közös feldolgozásának a társas kapcsolatokra való hatásával foglalkoztam, mert meggyőződésem, hogy a tanítónak feladata maradt az olvasóvá és az olvasással nevelés. A munkával célom volt, hogy gyakorlati vizsgálatokkal alátámasszam azt az álláspontot, amely szerint az erkölcsi tudatosság kisiskolás korban olvasmányélmények feldolgozása segítségével fejleszthető, ez a tudatosság pedig a társas kapcsolatok sokrétűvé válásában megmutatkozik. Az irodalmi szövegek személyes kapcsolatokat, egyedi cselekedeteket mutatnak be, érzelmi azonosulást/elutasítást ébresztenek, ezért alkalmasak a kisiskolások megszólítására, elemzésük elvezethet az erkölcsi tudatosság fejlesztéséhez. Feltételezésem szerint a kisiskolás korosztály baráti kapcsolatainak tudatos ápolása fontos szerepet játszik erkölcsi fejlődésükben, szociális kompetenciáik kibontakoztatásában, ezért a barátsággal foglalkozó irodalmi szövegeket kerestem a feldolgozáshoz. A feldolgozást megelőző és az azt követő szociometriai vizsgálatokkal mutattam ki összefüggést a barátsággal kapcsolatos olvasmányok elemzése és a társas kapcsolatok alakulása között. A vizsgálat, amit végeztem, kezdő lépés, széles ívű általánosításhoz kevés, de mint gyakorlati példa, kiindulást adhat a nevelés egy fontos irányának sikeréhez. Szociometria készítésével feltérképeztem két harmadikos osztály kapcsolathálózatát. Néhány hét elteltével megismételtem mindkét osztályban a vizsgálatot, a 3. b osztályban időközben az olvasásórákon a barátságot középpontba állító olvasmány-feldolgozó és drámaórákat tartottam, a másik harmadikos osztályban nem, így a kapcsolathálózat változását illető kérdésem elemzéséhez hozzákezdhettem. Nyilvánvaló, hogy a szociometria módszere nem mutatja, milyen (egyéb) tényezők hatottak a közösségi háló formálódására, nem ad felvilágosítást a kapcsolat minőségéről, mégis megenged óvatos következtetéseket a célirányos tanítói munka hatásáról. Dolgozatommal közös gondolkodást szeretnék kezdeményezni, és törekszem tanítói munkámban hasznosítani mindazt, amit tapasztaltam.

Romák a XXI. században, a népismeret tanításának lehetőségei

Nagy Viola
Eötvös József Főiskola Neveléstudományi Kar Pedagógusképző Intézet, Baja

Témavezető:
Raicsné dr. Horváth Anikó Ph. D. főiskolai docens

Dolgozatomban felhívom a figyelmet a cigány és nem cigány lakosság hátrányos helyzetű csoportjainak érdekközösségére, az iskolarendszer hiányosságaira és a nehéz elérhetőségére. Vizsgálom a munkalehetőségek hiányát, amely egyaránt sújtja a cigány és a nem cigány lakosságot. Ezeknek a problémáknak a megoldására irányuló törekvések jelentik a hátrányos helyzetű lakosság érdekközösségét.

Úgy gondolom, aki vállalja azt, hogy felnőttként továbbtanul, ahogy ezt én is tettem, akkor jelentős eredményeket érünk el. Nagy eredmény az is, ha az embereknek szakmát adunk, még több, ha egyféle mentalitást, önbizalmat nyújtunk számukra.

Napjainkban már a legtöbb cigány gyermek iskolába jár, azonban ezek a gondok ma is jelen vannak. Megoldásuk csak a két kultúra közeledésétől várható, melynek elengedhetetlen feltétele, hogy a pedagógusok megismerjék a cigányságot, és adekvát módon tudjanak reagálni a cigány gyerek jelzéseire.

A multikulturális nevelés napjainkban a pedagógia egyik fontos problémája. A probléma lényege az azon csoportokért érzett aggodalom, melyeket történelmileg diszkriminációval sújtotta.

A cigány lakosság nagy száma következtében a beiskolázott gyermekek jelentős része cigány, így szinte elképzelhetetlen, hogy a pedagógusok többéves gyakorlatuk alatt ne találkoznának velük az ország bármely részén. Ezért nagyon fontos, hogy járatosak legyenek a cigány gyermekek nevelésének módszereiben, ismerjék másságukat, problémáikat, és ne érje őket váratlan stresszhelyzet, ne féljenek tőlük.

Vallom, hogy az oktatásnak kiemelkedő szerepe van a cigányság társadalmi helyzetének megváltoztatásában. Ehhez azonban először az iskolákat kell alkalmassá tenni arra, hogy képesek legyenek elfogadni a szegénység szubkultúrájából és a kisebbségi csoporthoz való tartozásból fakadó másságot, szembe tudjanak nézni a nyelvi és kulturális természetű nehézségekkel, és azokat képesek legyenek megoldani. Mindezt úgy kell tenniük, hogy ne sértsék meg a gyerekek személyiségét, identitását.

A jövő számos kihívása közül az oktatás a leginkább nélkülözhetetlen eszköz a kezünkben, amelynek segítségével az emberiséget a béke, a szabadság és a társadalmi egyenlőség felé terelhetjük.

A cigányság szokásai, hagyományai, hiedelemvilága. A néprajzi ismeretek jelentősége a nevelésben

Petrovics Tímea
Eötvös József Főiskola Neveléstudományi Kar Pedagógusképző Intézet, Baja

Témavezető:
Raicsné dr. Horváth Anikó Ph. D. főiskolai docens

Dolgozatom elkészítésében fő motivációm, a származásom volt. Fontosnak tartottam, hogy közelebbről megismerjem azokat a szokásokat, hagyományokat, amelyek részben, illetve teljesen eltűntek, továbbá a megmaradt kultúránkat feleleventsem mind a magam, mind pedig a nem cigány közösség számára.

Kutatásom interjúkkal, illetve egy kérdőívvel történt. Azt vizsgáltam, hogy a korombeli fiatalok tartják-e a szokásokat, hagyományokat, amiket szüleiktől, nagyszüleiktől láttak. Meglepő képet kaptam, hiszen annyira ebben élnek, hogy nem igazán tudják, hogy a cigányoknál és a nem cigányoknál mi a különbség.

Két faluval arrébb mintha egy teljesen másik világban lennénk, ahol nem „divat" cigánynak lenni, és ha esély adódik rá, le is tagadják. A nyelvet egyáltalán nem beszélik, csak szleng formájában egy-két szót, de azt sem a megfelelő környezetében, és ez elkeserítő a számomra.

Mindezért fontosnak tartom, hogy mindent, amit ránk hagytak őseink, megismerjék a gyerekek, akár a vályogtégla elkészítésének a menetéről vagy akár a kosárfonásról legyen szó. Nem hagyhatjuk, hogy kihaljanak ezek a szép dolgok, és a cigányságot ne csak a negatív jelzőkkel illessék, hogy megmaradjon az emberekben, gondolok itt a „lopós, hazudós, büdös cigány" kifejezésekre.

Úgy érzem nekem, mint Magyarországon élő cigány származású embernek, tennem kell ez ellen, hogy megmutassam, a nőknek nem elsődlegesen az a céljuk, hogy 15 évesen gyereket szüljenek és családi pótlékokból éljenek. Vágyom arra, hogy ne kelljen szégyellnem azt, ami vagyok: cigány.

A Rákosi korszak munkafrontja az „Állami Áruház" tükrében

Rákos Dóra
Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, Kaposvár

Témavezetők:
Dr. hab. Bertalan Péter egyetemi docens
Bencéné dr. Fekete Andrea egyetemi adjunktus
Nemesné dr. Kis Szilvia főiskolai docens

A tanulmány az ötvenes évek világába kalauzolja vissza az olvasókat, arra keresve a választ, hogy a hazai generációk mennyire jól ismerik, a történelmünket majdnem fél évszázadon át meghatározó szocializmus kezdeti szakaszát, a munkaközpontú Rákosi-korszakot? Vajon ezen időszak egyik értéke, az Állami Áruház c. film, mint magyar klasszikus korhű ábrázolásban, felismerhetőek-e a korszak tipikus ismertetőjegyei (mint pl. a munka) az egyes korosztályok számára?

Az értekezés történelmi áttekintésétől fokozatos átmenetek révén jut el a végső kutatási problémák megválaszolásáig. Ennek köszönhetően nemcsak a valós politikával, gazdasággal, társadalommal (különös tekintettel a munkásléttel), hanem az idealizált filmtükörrel is megismerkedhetünk.

A fókuszcsoportos és mélyinterjús vizsgálatok eredményeként pedig megállapítást nyer, hogy a mai nemzedékeink ugyan ismerik múltunkat, ám bizonyos intő jelek miatt előbb-utóbb fontos feladatukká válik egy értékátadó és -megőrző módszer kiépítése.

A cigányság hitvilága. A Mária-kultusz Csatkán. Néprajzi ismeretek az oktatásban

Sipos Nikolett
Eötvös József Főiskola Neveléstudományi Kar Pedagógusképző Intézet, Baja

Témavezető:
Raicsné dr. Horváth Anikó Ph. D. főiskolai docens

Dolgozatom megírásában ösztönzően hatott rám, hogy már régóta nagy érdeklődéssel fordulok a cigányság felé. Figyelmemet felkeltette a csatkai cigánybúcsú, melyről már sokszor halottam, s ehhez párosult hozzá a cigányság hitvilága mint téma. Végzős tanítóképzős hallgató lévén pedig egy pedagógiai vonulattal zárom a dolgozatom, melynek tárgya, hogy egy adott iskolában mennyire segíti elő a cigány gyerekek tanítását a cigány népismeret és a lovari nyelv oktatása.

A dolgozat elkészítésénél az alábbi módszereket használtam: terepkutatás, szakirodalom feldolgozás, dokumentumok tartalmi elemzése, megfigyelések végzése, tematikus interjú készítése, majd mindezek feldolgozása, rögzítése és értékelése.

A fő kérdés, hogy a cigányság vallási életében mennyire bír nagy jelentőséggel maga Szűz Mária alakja, illetve hogy akik Csatkára ellátogatnak, azok tartják-e a cigány hagyományokat és a Mária-kultuszt. Úgy gondoltam, hogy az idei búcsúra ellátogatók létszámát befolyásolta a rossz időjárás, illetve hogy ez a búcsú kimondott cigánybúcsú.

A dolgozat elkészítése után beigazolódott feltevésem: a cigányok életében nagy szerepet tölt be a Szűzanya. A Csatkára ellátogató cigányok körében csak egy-két szokás megtartása volt tapasztalható. Az idei búcsúba lényegesen kevesebben látogattak el a rossz idő miatt. Csatka nem kimondott cigánybúcsú, hisz nem csak cigányok jönnek el ide. Aki Csatkára érkezik, annak az elsődleges úti célja maga a Mária-szobor, tehát tartják is a kultuszt.

Ugyanakkor egyértelművé vált számomra az is, hogy a cigány népismeret és a lovari nyelv oktatásával hatalmas távlatokat lehet megnyitni azzal, hogy a cigány gyerekekkel kapcsolatos oktatási problémák megoldást nyerjenek.

A dolgozatom célja, hogy felkeltsem az érdeklődést e szép hagyományokkal rendelkező nép iránt, és eloszlassam a velük kapcsolatos kétségeket.

Ezen felül úgy gondolom, hogy kutatómunkám jól hasznosítható lehetne egy olyan iskolában, ahol szintén bevezetésre kerülne a „Cigány népismeret" című tantárgy. A dolgozatom segítséget nyújtana a tantárgy tanmenetének elkészítésében, illetve e tanórákon, fakultációkon történő feldolgozásra is alkalmas lehetne az általam elkészített munka.

Könyvek és különbségek (A VII. osztályos egyetemes történelemtankönyvek didaktikai összehasonlítása)

Szalai Bernadett
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász

Témavezető:
Szamborovszkyné Nagy Ibolya könyvtárigazgató

A rendszerváltoztatás után a posztszocialista régióban megjelenő a direkt ideológiától mentes tankönyvek mérföldkőnek számítottak a történelem tantárgy oktatásában. Ukrajnában az ehhez közelítő tankönyvek kibocsátása sok ideig váratott magára, a megjelenésük az 1990-es évek második felére tehető. A kiadványok késői megjelenésük ellenére sem feleltek meg a velük szemben felállított elvárásoknak, hasonlóan a jelenleg használt tankönyvekhez. Munkánkban arra teszünk kísérletet, hogy két különböző történeti-társadalmi térben született iskolai taneszköz hasonlóságait és eltéréseit, pozitívumait, ill. negatívumait emeljük ki. A kutatás középpontjába ezért a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákban jelenleg használatos *Krizsanovszkij, O. P. – Hirna, O. O.: A középkor története,* ill. a Magyarországon megjelent *Horváth Péter – Hámori Péter: Történelem az általános iskola 6. évfolyama számára* című tankönyveket helyeztük. Az áttekintés nem teljes, mivel ez idő szerint két tankönyvet állít a vizsgálódás középpontjába. A tanulmány központi kérdése, hogy milyen szerepet tölt be a két történelemtankönyv e két különböző társadalmi kulturális közegben. A két tankönyv elemzése erre a kérdésre szakszerű és pontos választ nem adhat, azonban arra igen, hogy milyen kritériumoknak kellene megfelelni e kiadványoknak, s mit teljesít ezek közül a jelenleg Kárpátalján használt 2007-es könyv, illetve a 2006-ben megjelent anyaországi párja. Ennek oka az volt, hogy megvizsgálhassuk, milyen irányba mozdult el a tankönyvírás Ukrajnában, valamint Magyarországon, azaz milyen problémákkal küzd jelenleg a tankönyvírás a két országban.

A tankönyvelemzést a *dr. Fischerné dr. Dárdai Ágnes* által felállított kritériumok alapján végeztük el, ami a braunschweigi *Georg Eckert Nemzetközi Tankönyvkutató Intézet* sokévi kutatásain alapszik. A tankönyv-összehasonlító elemzés során megvizsgáltuk a könyvek funkcióit, helyét a szervezett tanításban, valamint a tanárt segítő szerepét. Az elemzési szempontsort 3 dimenzió alapján határoztuk meg:

- szaktudományi szempontok;
- pedagógiai didaktikai szempontok;
- nyelvi szempontok.

Ennek eredménye lett az általunk létrehozott tanulmány.

A cigány kultúra és hagyományok megismertetése, jelentőségük a pedagógiában

Szilágyi Kitti
Eötvös József Főiskola Neveléstudományi Kar, Baja

Témavezető:
Raicsné dr. Horváth Anikó Ph. D. főiskolai docens

Az emberi gondolkodás egyik leggyakoribb, szükségszerű fogása a túláltalánosítás. Az élet túl változatos és sokszínű ahhoz, hogy minden egyes részletét önmagában, alaposan megismerjük és saját jogán ítéljük meg. Az előítélet ismeretelméleti alapja, a túláltalánosítás, ily módon szabály és szükségszerű velejárója gondolkodásunknak. Ebből a szempontból az előítélet-alkotás és a normális mentális jelenségek közötti választóvonal igen halovány, vagy éppen nem is létezik. Az előítélet hibás és rugalmatlan általánosításon alapuló ellenszenv. Megmaradhat az érzések szintjén, de kifejezésre juthat a viselkedésben. Irányulhat egy-egy csoport egésze, de egyetlen egyén ellen is, azon az alapon, hogy az illető a szóban forgó csoport tagja. Számos szociológus és szociálpszichológus foglalkozott már a kérdéssel: mi történik az előítéletekkel akkor, ha két ellenkező etnikai csoport együtt él, csökkennek-e az előítéletek a személyes ismeretség hatására vagy sem. Ha az előítéletek és az együttélés kapcsolatáról beszélünk, néhány szót kell ejtenünk a multikulturalizmusról, amely leginkább az Egyesült Államokban ismert. A multikultúra azt jelenti, hogy országban több kultúra többé-kevésbé kiegyensúlyozottan él egymás mellet, a többségi kultúrával egyenrangúként fogadják el. A kölcsönös alkalmazkodás a szocializáción keresztül érhető el leghatékonyabban. A kisebbségi kultúrákhoz tartozóknak meg kell tanulniuk, hogyan éljenek a többségi társadalom kultúrájában. Vita bontakozott ki a cigány gyerekek integrációja kapcsán. Hogyan érdemes a cigány gyerekekhez, a cigánysághoz és cigány kultúrához viszonyulni pedagógusként? Az integrált oktatást fontos elvnek és elérendő célnak tekinti, de kiemeli, hogy a legtöbb – gyakran érzelmi és viselkedészavaros, magatartásproblémás – cigány gyereknek sajnos valóban szüksége van valamiféle rehabilitációs, „re-edukációs" fejlesztésben való részvételre, hogy a „normál oktatási rendszerbe" való integrálása sikeres legyen, és ne vezessen újabb kudarcokhoz. Számos társadalomkutató úgy véli, hogy a cigány származású emberek szociális és társadalmi helyzetének javítása az oktatásban rejlik. A cigányság értelmiségi rétegének kinevelését, önbizalmának erősítését kell célul kitűzni. Lehetővé kell tenni, hogy felsőoktatásban tanuljanak tovább, majd pedig állást kell számukra biztosítani, hogy a társadalomban megtalálják a helyüket.

IX. TERMÉSZETTUDOMÁNYOK PEDAGÓGIÁJA TAGOZAT

TANULÁS- ÉS TANÍTÁSMÓDSZERTANI–TUDÁSTECHNOLÓGIAI SZEKCIÓ

Szent István Egyetem

XXX. JUBILEUMI OTDK

Pedagógiai Kar

A természettudományos érdeklődés és a műszaki pályaorientáció alakításának újszerű lehetőségei az oktatásban

Barcza Attila
Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ
Természettudományi Kar, Szombathely

Témavezető:
Dr. Nemes József Ph. D. intézeti tanszéki koordinátor, egyetemi docens

Problémafelvetés: Napjainkban életünk minden területét átszövik a műszaki eszközök. A természettudományok népszerűsége mégis csökkenőben van. A technika tanítása innovatív módszerekkel és eszközökkel segítheti a problémák megoldását.

A kutatás célja: 1.) A Lego játék, mint innovatív eszköz, miként alkalmazható a technika tantárgyban és tantárgyi koncentráció keretein belül? 2.) Milyen előnyei, hátrányai vannak a természettudományos, technikai érdeklődés fejlesztésében, pályaorientációban a Lego Education készleteknek?

Hipotézis: A Lego Education készletek az általános iskolában alternatív, hatékony eszközök lehetnek a természettudományos/technikai ismeretek tanításában. A készlet több manuális tevékenység, műszaki probléma életkori szinten történő megoldását tenné lehetővé, változatos képességű és tanulási stílusú gyermekeket is hozzásegíthetne a tanulásban a motiváló „flow (áramlat)-élményének" megéléséhez.

Módszerek: A kutatás a pedagógiai, pszichológiai szakirodalom alapján foglalkozik a konstrukciós képességekkel, a játékkal, a kreativitással, a tanulási típusokkal és a tanulási motivációban kiemelkedő hatékonyságú flow-érzéssel. Empirikus kutatással 2010 őszén (saját) Lego Creator készlet kihelyezése történt meg három iskola 5-6. osztályába technika órákra, valamint 3. osztályba és SNI fejlesztő foglalkozásra. Az értékelés kérdőíves felmérés keretében tanulók bevonásával és a tanító, gyógypedagógus által készített írásos beszámolóval, ill. felsős technika szakos kollégákkal tartott konzultációval történt.

Eredmények: A dolgozat konkrét javaslatokat tartalmaz a Lego felhasználására a technika tantárgyban, tantárgyi koncentráció keretein belül az alsó és felső tagozatban és az SNI tanulók fejlesztésében, mely feltételezhetően a természettudományos érdeklődés és műszaki jellegű pályaorientáció formálásában motiváló és hatékony lehet. Az eredmények alapján a tanulók tanulási stílusát figyelembe vevő tanítási-tanulási módszerek segíthetik a pozitív tanulási flow-élmény megélését. A dolgozat új módszert is tartalmaz a tanulók tanulási típusának gyors felmérésére. A tanulók, pedagógusok véleménye, a vizsgált műszaki konstrukciók, a kérdőíves felmérés igazolta a hipotéziseket, melyek alapján a Lego a tanulás-tanítás hatékonyság-növelésének egy lehetséges eszköze lehetne az oktatásban.

Ettől szép a fizika!

Bartovics Mariann
Nyíregyházi Főiskola Műszaki és Mezőgazdasági Kar, Nyíregyháza

Témavezető:
Dr. Varga Klára főiskolai docens

„Megfigyelés, kísérlet, mérés és számolás nélkül nincs természetkutató munka, nem születik tudás."
(Leonardo da Vinci)

A tehetség még ma is a pedagógia és a pszichológia egyik bonyolult témaköre. Sok magyar és külföldi kutatás igyekszik feltárni összetett természetét, eszközöket, módszereket találni a tehetség felismerésére, fejlesztésére és gondozására. A tehetség definíciója általános megfogalmazású. Úgy gondolom, mindenki úgy értelmezi, ahogy számára a legkifejezőbb, legszimpatikusabb. Véleményem szerint is mindenki rendelkezik valamilyen plusz adottságokkal, melynek felismerése, fejlesztése minden szülő, minden pedagógus feladata.

A kompetenciaalapú oktatás egyik alapvető és fontos feladata, hogy a tanulók a mindennapi életben is hasznosítható tudásra tegyenek szert. Ennek szellemében szervezi meg a Nyíregyházi Főiskola minden nyáron a Tehetséggondozó fizika és kémia szaktábort. Lehetőségem volt 2010. júliusában ebben a munkában részt venni.

Dolgozatomban részletezem a tehetség fogalmát, a tehetséggondozás lehetőségeit, a kísérletezés, a mérés pedagógiai, szakdidaktikai vonatkozásait, a szaktábori munka megszervezését, lebonyolítását. Bemutatom azt a Munkafüzetet, amit segítségemmel készítettünk el a tanulóknak, amelyben rögzítették a kísérletek tapasztalatait, megoldották az érdekes feladatokat (keresztrejtvényeket, képrejtvényeket, számításos feladatokat stb.). Zömében olyan kísérleteket választottam, amelyek nem szerepelnek az alsófokú fizikaoktatás követelményrendszerében, ugyanakkor megfelelnek a tanulók képességeinek, kreativitásukat, gondolkodásukat, kísérletezési készségeiket fejlesztik (lufipumpa, írás íróeszköz nélkül, titkosírás elolvasása stb.). A dolgozatomban mellékelt fényképek, videók árulkodnak a gyerekek kitartó, vidám és lelkes munkájáról.

Úgy gondolom, attól szép a fizika, hogy a sok-sok tanulók által elvégzett kísérlet, azok részletes elemzése, a mindennapi élettel való összekapcsolása közelebb hozza őket a természet megismeréséhez és megértéséhez. Ezek után fizikus szemmel figyelik környezetüket.

Halmazfogalom megjelenése a matematikában és más tudományterületen

Daróczi Enikő
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen

Témavezető:
Herendiné dr. Kónya Eszter tanszékvezető, főiskolai docens

A gyerekekben az általános iskola első négy osztályán keresztül alakulnak ki azok a fogalmak, amelyek a különböző tantárgyak megismeréséhez, és azok ismereteinek elsajátításához szükségesek. Ezek az ismeretek meghatározzák a gyerekek későbbi viszonyulását az egyes tantárgyakhoz. A tantárgyak közül a matematika az egyik, ahol a tanulás korai szakaszában kialakult fogalmak tudatosításának eredményessége meghatározza azt, hogy a tanuló a későbbiekben érteni fogja-e a matematikai összefüggéseket.

A matematika tananyagon belül a Halmazok témakör a fogalmak és a kapcsolataik megalapozását szolgálja.

Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy a kisiskolás gyerekek milyen szinten ismerik az alapvető halmazkapcsolatokat, és milyen tipikus gondolkodási hibákat követnek el a halmazkapcsolatok értelmezése során. Írásbeli felmérő feladatsorokat készítettem 3–4. osztályos gyerekek számára.

A feladatsorokban két halmaz lehetséges kapcsolatai közül alábbiakkal foglalkoztam:

- diszjunkt halmazok,
- egymást metsző halmazok,
- halmaz és részhalmaza.

Kutatási kérdéseim, melyekre a választ a tanulói megoldások részletes elemzésével keresem:

- Két halmaz lehetséges viszonyait vizsgálva, melyik eset okoz a legtöbb nehézséget a tanulóknak?
- Van-e különbség a feladatmegoldás eredményességében, ha a halmazba rendezés matematikai vagy nem matematikai tulajdonságok alapján történik?
- Segíti-e a tanulókat a Venn-diagramos szemléltetés?

Csillagfény modulációt szemléltető eszköz

Eördögh Balázs – Pozsonyi Miklós
Puskás Tivadar Távközlési Technikum, Budapest

Témavezető:
Alapiné Ecseri Éva, fizika szakos tanár

Egy ismeretlen bolygó vagy csillag feltérképezésére a fényt használják, mégpedig úgy, hogy a távcső végébe egy fény érzékelésére alkalmas szenzort helyeznek el. A fényváltozást az idézi elő, ahogy a csillaggal a folt elforog, vagy a csillag előtt egy bolygó vagy csillag vonul el, vagy e két dolog együttesen fordul elő. Ezekből a fényértékekből számításokon keresztül megkaphatjuk például, hogy az égitest mennyi idő alatt tesz meg egy fordulatot, hol helyezkedik el rajta a folt és mekkora az.

Hogyan lehetne ezeket a jelenségeket az oktatásban szemléltetni, vagy a csillagfény-modulációkat szemléletessé tenni? Ezen gondolkodva kezdtük el eszközünk megépítését. A berendezést úgy alakítottuk ki, hogy könnyen hordozható legyen, és minél kevesebb külső eszközt igényeljen, egyszerű legyen a használata. Mi ezt úgy oldottuk meg, hogy egy belül teljesen feketére festett fadobozban (méretei: 60x30x15 cm) egy homogén gömböt helyeztünk el, ami egy tengelyen van rögzítve, és e gömb körül forog egy másik kis homogén gömbtest. Ezeket belülről megvilágítva mintegy csillagot modellezünk, amin tetszés szerint hozhatunk létre foltokat, és egymáshoz viszonyított helyzetüket is változtathatjuk. A kis gömböket léptetőmotorokkal mozgatjuk, a doboz végében pedig egy fotoellenállással mérjük a fény változását. A fénymérő egy általunk készített elektronikához kapcsolódik, aminek a „lelke" egy mikrovezérlő. Ez a vezérlő több feladatot is ellát: vezérli a motorokat, méri a fényt, és az adatokat a számítógép által értelmezhető formátumúra alakítja. A számítógéphez egy USB-kábelen keresztül csatlakozik, ami után a szintén saját fejlesztésű program egy .txt kiterjesztésű fájlba menti az értékeket. Ezeket egy táblázatkezelőbe importálhatjuk, és itt diagramot rajzoltathatunk. Ez a diagram nagyon hasonló, mint a valós körülmények között zajló mérések eredményeiből felrajzolt grafikon. Ezekhez a meglehetősen pontos mérésekhez szükséges egy tökéletesen sötét és nagyon jó fényelnyelő tulajdonságú doboz. A fényméréshez nagyon érzékeny szenzorra van szükség, és a finom mozgáshoz léptetőmotort kellett használnunk.

Eszközünk prototípusa már elkészült, igaz még több módosításra szorul. Későbbiekben szeretnénk továbbfejleszteni a berendezést, majd függetleníteni a számítógéptől, és kiegészíteni egy OLED-kijelzővel.

Se vele, se nélküle.
A matematikaoktatás helye és értéke

Farkas-Kis Máté
Eszterházy Károly Főiskola Természettudományi Kar, Eger

Témavezető:
Dr. Bodosi Béla egyetemi docens

Az oktatási rendszerben a matematika és a vele kapcsolatos tárgyak tanulása megkerülhetetlen. Ugyanakkor a diákok nem kapnak megfelelő matematikai előképzettséget a felsőoktatási tanulmányaikhoz, így a matematikai tárgyak tanulása során komoly problémákkal küzdenek a tananyag megértését illetően, és a tanintézményektől nem számíthatnak segítségre, mert ott magas elvárásoknak kell megfelelniük. Ehhez társul, hogy a tanulók a tantárgyakkal kapcsolatos megértési problémáikat saját alkalmatlanságukban látják, holott a megfelelő pedagógiai módszer segítségével minden diák sikereket érhet el a matematikai területeken is.

Ez a dolgozat az elmúlt évek nemzetközi kutatásai (PISA 2006), a hazai érettségi statisztikák (2006-tól 2009-ig) és legnagyobb részben egy 2009. január 23-24-én az Educatio nemzetközi oktatási szakkiállításon vett, 117 főből álló tanulói minta által kitöltött kérdőív értékeléséből próbálja felmérni a hazai matematikaoktatás nehézségeit, a diákok szemén keresztül. Mindamellett, hogy sajnos az előző bekezdés gondolatai igazolódnak, fontos része a dolgozatnak a meglévő helyzetből való kiútkeresés, amelyet személyes külföldi pedagógiai tapasztalatokra (2009 tavasz, Dánia, Haderslev, University College Syd) is alapozva tesz meg a munka. Kiemelném itt a tanár-diák viszony értelmezését, a közösségi együttműködést az egyéni ambíciókkal szemben és a legfontosabbat, a közös célok felállítását.

A matematika nem csak számokból és egyenletekből áll. Célja a gondolkodásra nevelés. A multikulturális társadalmi értékek és a civilizációs fejlődés egyaránt megkívánja, hogy a matematikapedagógia újra fontos és kiemelt szerephez jusson, s súlyában és követelményeiben is ésszerű módon a helyére kerüljön mind az oktatásában, mind a társadalmi megítélésében. Ennek egyik első lépcsője, hogy tisztában legyünk a jelenlegi helyzettel, és világos célokat fogalmazzunk meg mint pedagógusok.

A biológiai sokféleség vizsgálatának lehetőségei az iskola környezetében

Héjja Norbert
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Szeged

Témavezető:
Fűzné dr. Kószó Mária Ph. D. főiskolai docens

Dolgozatom az élővilág sokféleségének környezetismereti foglalkozásokon történő vizsgálati lehetőségeit mutatja be, különös tekintettel az iskola környezetében végzett terepi vizsgálatokra.

Szinte minden oktatási intézmény számára adott az iskola környezetében végzett terepi vizsgálat, a természetről a természetben tanítás-tanulás lehetősége. E módszert kívánom bemutatni a BEAGLE nemzetközi projekt adta lehetőségek tükrében.

Munkám egyik alapfeltevése, hogy a terepi foglakozások közelebb viszik a tanulókat a természethez. A másik feltételezésem, hogy az iskola környezetében végzett vizsgálatok alkalmasak az élővilág sokféleségének bemutatására. E két feltevés adatokkal történő alátámasztását vagy elvetését tűztem ki munkám céljául.

Dolgozatomban először a biológiai sokféleség általános kérdéskörét tárgyalom. A biodiverzitás fogalmán és fontosságán túl e fejezetben írok a biodiverzitás védelmét szolgáló jogi szabályozásról, valamint a biológiai sokféleség mérési, megfigyelési lehetőségeiről.

Ezt követően külön fejezetben tárgyalom a biodiverzitás oktatási lehetőségeit különös tekintettel a terepi foglalkozásokra.

A gondolatmenet folytatásaként a BEAGLE-projekt bemutatása következik. A program adta lehetőségeken túl részletesen tárgyalom az általam megvalósított foglalkozásokat.

A dolgozat a vizsgálatok eredményességét alátámasztani kívánó szóbeli kikérdezés eredményeivel és az azokból történő következtetések levonásával zárul.

Következtetésképp elmondható, hogy az élővilág sokféleségének vizsgálatára az iskola környezetében számos lehetőség nyílik, melyeket kihasználva a diákokkal megszerettethetjük a természetet, régi, tanult ismereteiket feleleveníthetjük, kiegészíthetjük, és új, érdekes és fontos ismerettel láthatjuk el őket a szabadban „játszva" tanulva. Eközben a témához kapcsolódó, a témát érintő, tárgyaló tantárgyak megértéséhez, a tananyag könnyebb elsajátításához is segítséget nyújtunk. Tapasztalatom szerint a terepi foglalkozások során a gyerekek közelebb kerülnek a természethez, nyíltabbá, befogadóbbá válnak az „ismeretlen" iránt. A gyermeki kíváncsiságot és játékosságot, a tudás és a felfedezés iránti vágyat kihasználva a szabadban végzett gyakorlati oktatással mindenki csak nyerhet: a diákok, a szülők, a pedagógusok és az egész társadalom egyaránt.

Földrajzoktatás a két tanítási nyelvű középiskolákban: az idegen nyelvű oktatás hatása a földrajzi fogalomalkotása

Katona Ágnes
Szegedi Tudományegyetem Természettudományi és Informatikai Kar, Szeged

Témavezető:
Dr. M. Tóthné dr. Farsang Andrea egyetemi docens

Napjaink egységesülő Európájában a tannyelv-politika legfőbb célja lett, hogy az európai polgárok használható nyelvtudás birtokába juthassanak. Azonban ezek a célok nehezen egyeztethetőek össze az egyébként csökkenő tanulói munkaidővel, ami hasonlóan fontos pedagógiai irányelv. Erre a problémára kínálnak alternatív megoldást a két tanítási nyelvű iskolák, ahol bizonyos szaktárgyakat idegen nyelven tanítanak. Az elmúlt 20 év során Európához hasonlóan, Magyarországon is egyre elterjedtebbé vált a két tanítási nyelvű oktatás, jelenleg 109 középiskolában folytatnak ilyen képzést.

Dolgozatomban bemutatom ennek a képzésnek az elméleti hátterét, legfontosabb alapelveit. Ezt követően részletesen kitérek azokra a tantárgyspecifikus sajátosságokra, amelyek a földrajzot különösen alkalmassá teszik az idegen nyelvű oktatásra, hiszen nem véletlen hogy ez az a tantárgy, amely leggyakrabban szerepel a két tanítási nyelvű iskolák programjában, ráadásul ebből érettségiznek legnagyobb arányban idegen nyelven a diákok. Azonban szükséges szót ejteni a két tannyelvű földrajzoktatás kihívásairól is, mint például a prioritás kérdése, vagy a megfelelő tankönyvek hiánya.

A kétnyelvű oktatás bevezetése óta az egyik alapkérdés az, hogy képes-e egy iskola olyan pedagógiai programot kialakítani, amelyben legalább olyan teljesítményt érnek el idegen nyelven, mint amilyet a magyar nyelven tanulók. Szakdolgozatomban egy kérdőíves vizsgálat segítségével a földrajz tantárgy keretein belül próbálok választ kapni erre a kérdésre. A vizsgálatban annak a három szegedi középiskolának a diákjai vettek részt, amelyben idegen nyelvű (angol, francia, spanyol és német) oktatás is folyik. Magyar nyelvű kérdőívek segítségével hasonlítom össze a földrajzot magyarul és idegen nyelven tanuló diákokat, és megvizsgálom az idegen nyelvű földrajzoktatás hatásait a középiskolás tanulók földrajzi fogalomalkotására, illetve a tantárgyhoz való attitűdjükre.

A kutatás-alapú tanítás/tanulás és alkalmazásának lehetőségei a hazai biológiaoktatásban

Kontai Tünde
Szegedi Tudományegyetem Természettudományi és Informatikai Kar, Szeged

Témavezető:
Dr. Nagy Lászlóné dr. Antal Erzsébet Ph. D. egyetemi adjunktus

Jelenlegi természettudományos oktatásunk, amint azt a külföldi és hazai mérések eredményei is jelzik, számos problémával küzd. Emellett a megváltozott társadalmi elvárások is indokolják a természettudományos tárgyak oktatásának megreformálását. A külföldi tapasztalatok azt mutatják, hogy az oktatási módszerek megváltoztatásával, esetleg új módszerek bevezetésével javítható a természettudományos oktatás színvonala, növelhető a tanulók motiváltsága és a természettudományos tantárgyak iránti attitűdje. Egy ilyen, a természettudomány tanításában számos külföldi országban már elterjedten használt és hatékonynak bizonyult módszer a kutatás-alapú tanítás/tanulás (inquiry-based teaching/learning, IBL).

A dolgozat ismerteti a kutatás-alapú tanítás/tanulás módszer sajátosságait; több szempontból is összehasonlítja egyéb konstruktivista elméleti alapokon nyugvó, induktív megközelítésű ismertebb módszerekkel, és tisztázza azok egymáshoz való viszonyát. Leírja a módszer alkalmazásának fokozatait; példákon keresztül bemutatja alkalmazását a biológia tanításában. Mivel ez a módszer még nem ismert és nem elterjedt hazánkban, ezért megvizsgáltuk, hogy egyes elemei fellelhetők-e a hazai biológiaoktatást szabályozó központi dokumentumokban (NAT, Kerettantervek, érettségi vizsga részletes követelményei) és a mindennapos tanítási gyakorlatban. Eredményeink azt mutatják, hogy a megvizsgált közoktatási dokumentumokban a módszer több összetevőjére is találunk utalást, és a mindennapi tanítási gyakorlatban is vannak alkalmazott elemei. A dolgozat konkrét ötleteket, példákat is ad arra vonatkozóan, hogyan lehet alkalmazni a módszert a hazai biológiaoktatás jelenlegi feltételei között. A módszer teljességre törekvő bemutatása, hazai alkalmazási lehetőségeinek feltárása, példákkal való illusztrálása elősegítheti a kutatás-alapú tanítás/tanulás módszer biológiatanár kollégákkal való megismertetését, a biológiatanítás gyakorlatába való bevezetését, emelve ezzel a biológiaoktatás eredményességét és a tanulók természettudományos műveltségének színvonalát.

Érdekességek a szorobánnal

Szita Eszter
Nyugat-magyarországi Egyetem, Apáczai Csere János Kar, Győr

Témavezető:
Petz Tiborné tanársegéd

Pályamunkám fő témája és főszereplője a szorobán. Ez egy olyan matematikai segédeszköz, mely segíti a tanulási-tanítási folyamatot, és olyan szerepe van a gyermek életében, mint egy színesrúd-készletnek vagy egy korongkészletnek.

Az eszköz kevésbé ismert még Magyarországon. Szeretnék e dolgozattal hozzájárulni ahhoz, hogy minél több tanító vegye a kezébe, próbálja ki és alkalmazza a szorobánt.

Mikor először a kezembe vettem az eszközt fogalmam sem volt róla, hogyan és miként használjuk. Ezért döntöttem úgy, hogy egy olyan írást készítek a szorobánról, amelyet ha bárki elolvas, lesz egy kis fogalma hogyan, mely területeken és miért jó, ha használjuk.

Egy matematika órát nem úgy kell elképzelni, hogy a szorobán használatát tanítjuk, hanem a matematikát tanítjuk szorobán segítségével. Ez nagyon lényeges különbség. Amikor egy gyermek megtanul számolni, arra törekszünk, hogy ez a funkció készséggé váljon. Ehhez nagy segítséget nyújt a szorobán. Egy olyan magas szintre fejleszti a fejszámolási képességet, amely akár készséggé is válhat. Néhány statisztikai adattal kívánom ezeket az információkat alátámasztani. Olyan grafikonokat használtam, mely bizonyítja, hogy a szorobánt használó gyermekek jobban, vagyis pontosabban és gyorsabban tudnak számolni fejben.

Kutatásaim során Makóra is elutaztam, ahol megalapították az Első Szorobán Alapítványt. Itt nagyon sok segítséget kaptam az alapítvány megalapítóitól, Vajda Józseftől és Vajdáné Bárdi Magdolnától. Részt vehettem olyan matematikaórán, amelyen a gyermekek már rutinosan használták a szorobánt. Hihetetlen, de igaz. Nagy segítség az eszköz. Egy gyengébb tanulónak támasz, egy erősebb tanulónak pedig könnyed „szórakozás".

Bízom benne, hogy e dolgozat arra az útra fog térni, amelyen elindítottam.

Fejlesztő játékok mozaikokkal

Varga Johanna Katalin
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Szeged

Témavezető:
Pintér Klára főiskolai adjunktus

Az alsó tagozatos gyerekek képességfejlesztésének leghasznosabb eszköze a tevékenység, a játék. A dolgozatban olyan fejlesztő játékok, tevékenységek szerepelnek, melyeknek célja elsősorban a tanulók vizuális, problémamegoldási kompetenciájának fejlesztése. A matematikai feladat- és problémamegoldásban sokszor a legnagyobb segítséget egy jó rajz adhatja, melynek elkészítéséhez azonban szükségünk van képzelőerőre, fantáziára, vizuális tapasztalatokra.

Az alsó tagozatos matematika tananyagban méltatlanul kevés hangsúlyt kap a geometria, ezért geometriai témában állítottam össze fejlesztő feladatsorokat, melyek közös eszközei a mozaiklapok. Ezek változatos felhasználásával érdekes feladatokat készítettem, melyekben a tevékenységeket a gyerekek életkorának és tudásának megfelelően nehezítettem. A mozaikok témaköre alkalmas egyszerű tapasztalatszerzésre és összetettebb összefüggések megismertetésére is.

A tevékenységek jellegük szerint a következők: kirakó egyszerű mozaikokkal, majd ennek irányítottabb változata; a periódus fogalmát megalapozó sorozatképzés; a szabályos hatszöget hat háromszögre bontva és azokat kiszínezve szabálykövető kirakó, majd a színek helyett számokat írva a hatszögekbe számlálás és számolás fejlesztő feladványok.

A feladatlapokat a pedagógiai és pszichológiai háttér, valamint a mozaikok matematikája alapján dolgoztam ki, megjelölve a korosztályokat és a fejlesztendő területeket.

A feladatsorokat különböző korosztályú gyerekekkel kipróbáltam, és a tapasztalatokat összegeztem. A gyerekek eredményei, kreativitása, lelkesedése mutatja, hogy érdemes játékos tevékenységeket alkalmazni a tanítási órákon és azokon kívüli foglalkozásokon is.